JAARVERSLAG 2019
VOGELBESCHERMING NEDERLAND

Vogelbescherming
NEDERLAND

JAARVERSLAG 2019
VOGELBESCHERMING NEDERLAND

Vogelbescherming
NEDERLAND

©Vogelbescherming
Zeist, 2020
www.jaarverslagvogelbescherming.nl

INHOUD BESTUURSVERSLAG

		Pagina
	Woord vooraf	006
1.	Vogelbescherming in vogelvlucht	008
2.	Een jaar Vogelbescherming	010
3.	2019: Trends & ontwikkelingen	018
4.	Dit zijn wij	024
5.	Activiteiten, resultaten, impact	030
6.	Organisatie	064
7.	Communicatie met belanghebbenden	084
8.	Blik op 2020	090
	Colofon en fotoverantwoording	128

INHOUD JAARREKENING

		Pagina
1.	Kengetallen en kerncijfers	098
2.	Jaarrekening 2019	099
2.1	Balans per 31 december	099
2.2	Staat van baten en lasten	100
2.3	Kasstroomoverzicht	101
2.4	Toelichting jaarrekening	102
2.5	Toelichting op de balans per 31 december 2019	105
2.6	Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	112
2.7	Toelichting op de staat van baten en lasten	112
3.	Overige informatie	119
4.	Overige gegevens	120
4.1	Controleverklaring accountant	120

Bijlagen:

Bijlage 1. Model voor kostentoerekening	124
Bijlage 2. Begroting 2020	125
Bijlage 3. Kostenverdeelstaat 2019	126

WOORD VOORAF

Wie naar het verslagjaar 2019 kijkt, ziet dat Vogelbescherming er als vereniging goed voor staat, zowel financieel als wat betreft behaalde resultaten. Het ledenaantal blijft daarnaast op peil en leden tonen zich op allerlei manieren extra betrokken.

Vogelbescherming krijgt veel steun van haar leden. Dat kan financieel zijn met een gift, of met de keuze om vrijwillig een hogere contributie te betalen, of leden zetten zich in als vrijwilliger voor Vogelbescherming, of voor vogelwerkgroepen. Veel leden – en overigens ook niet-leden – helpen met vogeltellingen, van de meest laagdrempelige, de Nationale Tuinvogeltelling, tot de meer systematische tellingen van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Weer anderen richten hun tuin of balkon vogelvriendelijk in, of gebruiken zuivel van boeren die zich inzetten voor weidevogels. Ons motto is: iedereen kan wat doen voor vogels. Behalve veel particulieren pakken ook bedrijven, gemeenten en andere partijen die handschoen op. U komt er in dit Jaarverslag 2019 mooie voorbeelden van tegen.

Het verslagjaar 2019 was in een aantal opzichten een jaar van de voorbereiding. We hebben een aantal (heel) grote projecten goed in de steigers kunnen zetten. Het komende jaar gaan we die plannen – waaraan veel partijen meedoen – concreet maken. Bijvoorbeeld in het Waddengebied, of bij Holwerd (aan Zee), maar ook in Burkina Faso en Ghana. Via onze eigen media zullen we geregeld berichten over de resultaten van deze meerjarige projecten.

Een grote teleurstelling kregen we ook te verwerken in 2019. Het kabinet greep de stikstofcrisis níet aan om het eigen beleid versneld uit te voeren – dat met enige aanpassingen óók voor vogels goed zou zijn geweest –: de veelbesproken kringlooplandbouw. In plaats daarvan rolde er een Spoedwet Stikstof uit de bus, waardoor de natuurbescherming in Nederland zelfs dreigt te verslechteren, terwijl de achteruitgang van de natuur nu juist de reden was dat de rechter de stikstofregeling (PAS) verwierp.
Kortom, werk aan de winkel voor de groene organisaties om politieke partijen te overtuigen dat het anders moet. Met landelijke verkiezingen op komst weten we wat ons te doen staat!

En het kan ook anders. Dat is een belangrijke taakopvatting van Vogelbescherming. We laten zien dat er nieuwe en vernieuwende mogelijkheden zijn als partijen met elkaar samenwerken en de verbinding zoeken. Het verslag dat u in handen heeft, laat een paar schitterende voorbeelden zien.
In het Haringvliet waren groene organisaties de katalysator voor natuurherstel en nieuwe mogelijkheden om van de natuur te genieten zonder die te verstoren. Voor het IJsselmeer kwam er ten langen leste een akkoord om de visserij te verduurzamen. Op Terschelling sloegen vele partijen de handen in elkaar voor weidevogels. Grutto's en andere iconische weidesoorten hebben er nu een reële toekomst. En wat meer is: er ligt ook een voorbeeld van een nieuw verdienmodel. Boeren verdienen iets extra's en daardoor kunnen natuurmaatregelen ook uit.
Zulke hoopvolle projecten zorgen ervoor dat we – ondanks de complexe opgave waar de natuurbescherming zich in Nederland en wereldwijd voor gesteld ziet – met goede moed in 2020 stappen.

Fred Wouters

Directeur-bestuurder
Vogelbescherming Nederland

1. VOGELBESCHERMING IN VOGELVLUCHT

MISSIE

Vogelbescherming Nederland komt op voor in het wild levende vogels en hun leefgebieden. In Nederland en wereldwijd. Samen met mensen die bescherming van vogels en natuur belangrijk vinden. Zo dragen we bij aan het behoud van de natuur en aan een leefbare wereld.

VISIE

Vogelbescherming wil een wereld met een rijke verscheidenheid aan vogels en natuur, waar mensen van genieten en zich voor inzetten.

Deze uitgangspunten komen terug in vijf programma's waar Vogelbescherming prioriteit aan geeft:

1. **Topnatuur voor vogels**
2. **Een natuurrijk platteland**
3. **Meer natuur in de stad**
4. **Grenzeloze natuurbescherming**
5. **Actieve samenleving voor vogels en natuur**

ORGANISATIE

141.000
leden

72,2
medewerkers (fte)

600
vrijwilligers

Landelijke dekking via vrijwilligersgroepen, zoals WetlandWachten, Tuinvogelconsulenten, Stadsvogel- adviseurs en Excursieleiders.

VOGELBESCHERMING ONLINE 2019

websites

3.600.000
unieke bezoekers Vogelbescherming.nl

800.000
bezoekers Beleef de Lente

77.000
deelnemers Nationale Tuinvogeltelling

18.000
deelnemers Jaarrond Tuintelling

nieuwsbrief

185.000
ontvangers Vogels Digitaal

social

120.000
volgers Facebook Vogelbescherming

30.000
volgers Twitter

19.000
volgers Instagram

BESTEED AAN DE DOELSTELLING

78%
van de lasten is besteed aan de doelstelling. De overige uitgaven zijn besteed aan de organisatiekosten en fondsenwerving.

RESULTATEN 2019

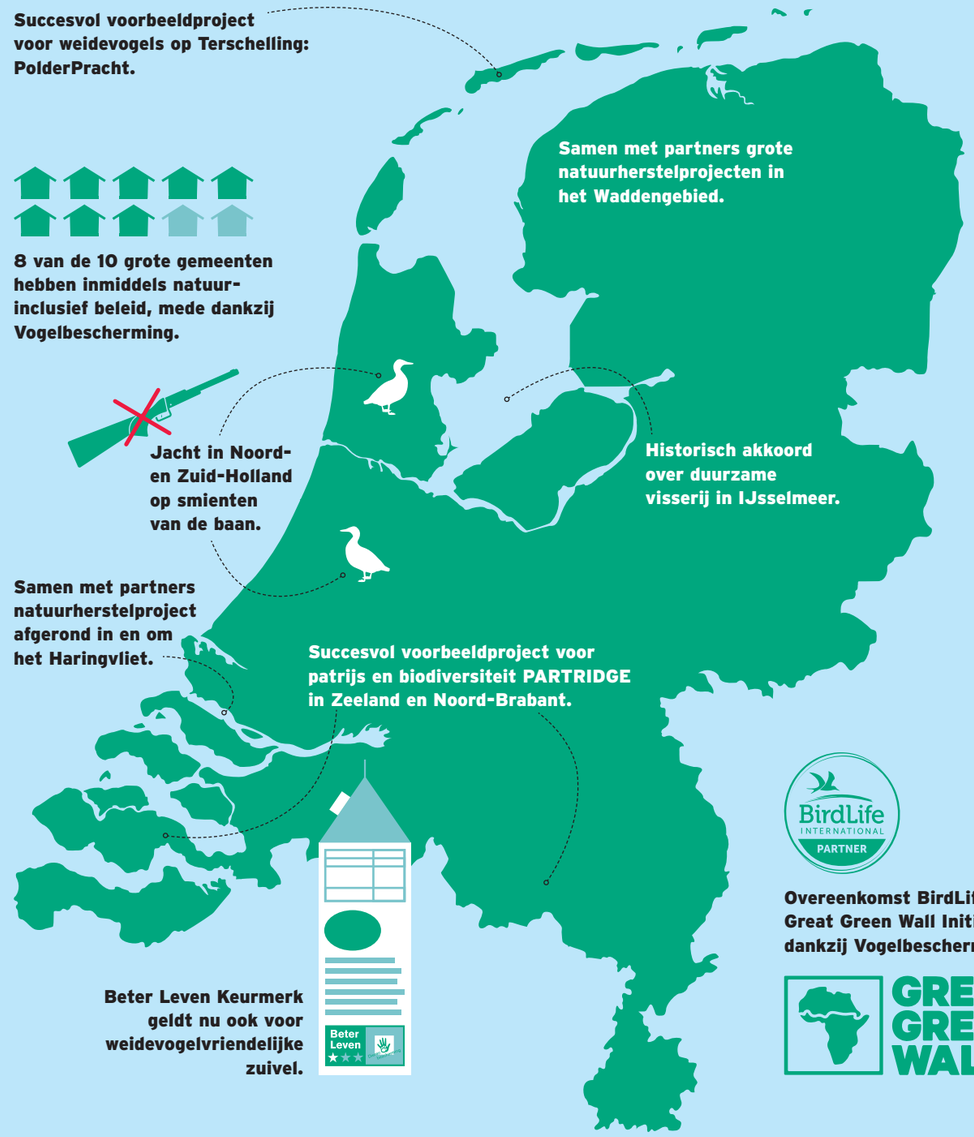

Nieuwe doelgroepen aangeboord via Mijnvogeltuin.nl en online Vogelcursus.

vogels **8,4**

Hoge waarderingscijfers media Vogelbescherming. Het magazine Vogels krijgt een 8,4 en de website een 8,6.

8,6

2.

2. VOGELBESCHERMING 2019
VAN MAAND TOT MAAND

2. VOGELBESCHERMING 2019: VAN MAAND TOT MAAND

01 JANUARI

Boerenlandvogels op de agenda

Vogelbescherming roept de politieke partijen die meedoen met de provinciale verkiezingen op om maatregelen te treffen voor boerenlandvogels zoals de patrijs. Per brief vragen we welke concrete maatregelen ze willen nemen en op basis hiervan volgt voor elke provincie een advies op maat. In veel programma's is dat gelukt.

02 FEBRUARI

Holwerd aan Zee: herstel getijdenatuur

De Nationale Postcode Loterij steunt Vogelbescherming bij het project 'Holwerd aan Zee' met 15 miljoen euro. Het project verbindt voor het eerst op grote schaal de Waddenzee met het achterland door een opening in de dijk bij het Friese dorp Holwerd. Daardoor ontstaat een getijdenmeer achter de dijk, waar niet alleen vissen en vogels, maar ook mensen van profiteren.

Massale sterfte insecten

Wetenschappers luiden de noodklok: 'Ineenstorting natuur dreigt door kelderende aantallen insecten'. Ruim 40 procent van de soorten insecten gaat achteruit en dit heeft enorme gevolgen voor insectenteters, zoals veel vogels. Vogelbescherming pleit voor een gezamenlijke aanpak van de landbouw – door overheid, boeren en natuurorganisaties. Want bij natuurinclusieve landbouw is wél plek voor vogels en vlinders, zoals de boerenlandvogelboeren van Vogelbescherming laten zien en duidelijk wordt in diverse voorbeeldprojecten waar Vogelbescherming bij betrokken is.

03 MAART

Haringvlietsluizen zijn open, afsluiting Droomfondsproject

Het nieuwe vogelobservatorium bij het Haringvliet is geopend en kreeg de naam Tij. Het is een van de iconen van het Droomfondsproject Haringvliet, waarin zes natuurorganisaties sinds 2015 met steun van de Nationale Postcode Loterij hebben gewerkt aan een ambitieus natuurherstelplan en recreatieve impuls voor het Haringvliet. De natuurorganisaties hebben het Droomfondsproject afgerond, maar blijven ook na de Droomfondsperiode de krachten bundelen voor het Haringvliet.

04 APRIL

Reddingsplan voor de zomertortel

Om te voorkomen dat de zomertortel uit Nederland verdwijnt, start Vogelbescherming een bijvoerprogramma. Dit is een noodmaatregel om verder verlies op korte termijn tegen te gaan. We zaaien dankzij donaties van leden ook voedselvelden in voor de langere termijn, om het leefgebied te verbeteren.

Introductie Beter Leven keurmerk voor zuivel

Het Beter Leven keurmerk van de Dierenbescherming wordt stapsgewijs verbreed door naast dierenwelzijns- ook natuur/vogel- en milieucriteria toe te voegen. Als eerste zijn nieuwe eisen uitgewerkt voor de melkveehouderij. Vogelbescherming leverde daarvoor kennis aan.

Samenwerking met Great Green Wall Initiative

Een flinke opsteker voor BirdLife en Vogelbescherming in Afrika! In april ondertekenden we een overeenkomst tot samenwerken met het Great Green Wall Initiative van de Afrikaanse Unie. Als er via deze organisatie bomen worden geplant om verwoestijning tegen te gaan, kunnen wij ervoor zorgen dat het bomen zijn waar ook vogels van profiteren.

05 MEI

Amstelland: weidevogelboulevard en melkfabriek

Nog geen 10 kilometer onder de rook van Amsterdam ligt een bijzonder gebied: Amstelland. Hier gaat het goed met weidevogels als grutto en kievit, tegen de landelijke trend in. Vogelbescherming werkt samen met 'Boeren van Amstel'. Zo openen we in mei een weidevogelboulevard met extra kruidenrijk grasland om het leefgebied verder te verbeteren en openen de boeren een eigen melkfabriek. Vanaf nu kunnen de Amsterdammers en Amstelveners weidevogelvriendelijke melk uit eigen achtertuin drinken.

06 JUNI

PARTRIDGE: voor patrijs en biodiversiteit op het boerenland

Het internationale project PARTRIDGE voor de patrijs wordt verlengd en uitgebreid. Vogelbescherming en andere natuurorganisaties hebben de handen ineen geslagen om de patrijs te redden en daarmee de hele biodiversiteit op het boerenland te verbeteren. De maatregelen blijken zo succesvol dat de EU ons nu een extra subsidie geeft. Zo kan het project worden uitgebreid van 5 naar 7 landen.

Interreg North Sea Region PARTRIDGE
European Regional Development Fund
EUROPEAN UNION

Water en schaduw voor tuinvogels

Door de warme, droge zomer komen (jonge) vogels in de problemen en Vogelbescherming vraagt iedereen met een tuin of balkon om water neer te zetten, een minivijver aan te leggen of voor schaduw boven nesten te zorgen. De foto's met hulpacties stromen binnen, dus de kans is groot dat veel vogels op deze manier de zomer door gesleept zijn.

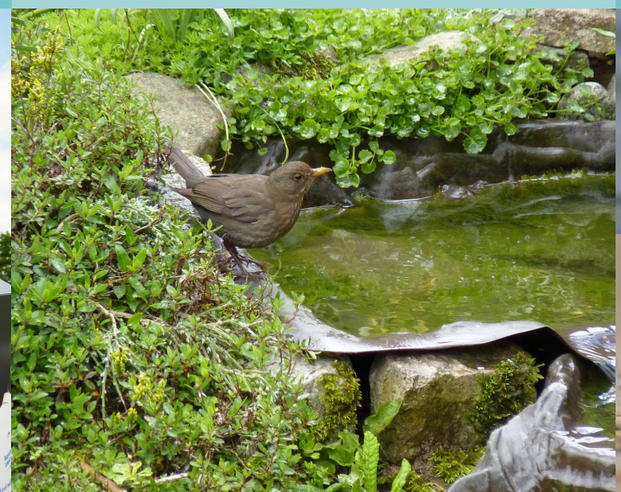

07 JULI

Wij & Wadvogels

Het Waddenfonds keurt de projectaanvraag 'Wij & Wadvogels' goed. Dat betekent dat Vogelbescherming samen met verschillende partners aan de slag kan om het Waddengebied vitaler te maken voor vogels. Daarbij is er oog voor de mensen die in het gebied wonen, werken of recreëren.

Eikenprocessierups bestrijden met koolmezen

Vogelbescherming stelt een brief op waarmee iedereen zijn gemeente kan oproepen om nu alvast te investeren in leefgebied voor natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups, zoals de koolmees. Zo ontstaat een gezond ecosysteem, waarbij eikenprocessierupsen niet de overhand krijgen en geen gif nodig is.

Zoutpan voor strandplevieren

September 2018: de vraag van Vogelbescherming was om geld te geven voor de strandplevier. Schier verdwenen, met 75 procent afgenomen, nog ongeveer 130 broedpaartjes over. Een reddingsplan hadden we klaarliggen. Een van de meest ambitieuze voorstellen was het aanleggen van nieuw leefgebied voor deze strandbroeders. Aan het eind van de zomer legt het Zeeuwse Landschap met het gedoneerde geld een zoutpan aan in Waterdunen (bij Breskens, Zeeuws Vlaanderen).

08 AUGUSTUS

Verbod op wulpenjacht in Frankrijk

Vogelbescherming krijgt goed nieuws: jagers in Frankrijk mogen komend seizoen niet jagen op de wulp. Niet meer dan terecht in het Jaar van de Wulp. De Franse Raad van State vindt de neerwaartse spiraal waarin de soort zich bevindt aanleiding voor een jachtverbod. De LPO (Ligue pour la Protection des Oiseaux), onze Franse zusterorganisatie, legde de zaak voor en won. Eerder deze zomer zette LPO ook een actie op touw tegen de jacht op de wulp en de zomertortel, en kreeg bijval van onder meer Vogelbescherming en onze koepelorganisatie Birdlife International.

Beleef de Lente: 3e legsel kerkuil

Op 9 augustus om 11.23 legde vrouw kerkuil voor de camera's van Beleef de Lente het 7e ei van het 3e legsel. En dat terwijl ze in de rui is! Een topprestatie: 17 eieren in één broedseizoen. Dit is uniek en waarschijnlijk mogelijk door het goede muizenjaar. Daarom blijven de camera's van Beleef de Lente 4 weken langer open.

09 SEPTEMBER

Natuurorganisaties bundelen krachten in stikstofcrisis

Vogelbescherming en 13 Nederlandse natuurorganisaties roepen in een open brief in het Algemeen Dagblad op om de stikstofcrisis als een kans te benutten. Dit is hét moment om de natuur te herstellen en een duurzame economie te bouwen. Helaas rolt er uiteindelijk een Spoedwet Stikstof uit die de natuurbescherming in Nederland verslechtert. De kwestie was meer hoe de boeren en bouwers weer aan het werk te krijgen, dan het moment aan te grijpen om iets te doen aan de belabberde toestand van veel natuur in Nederland.

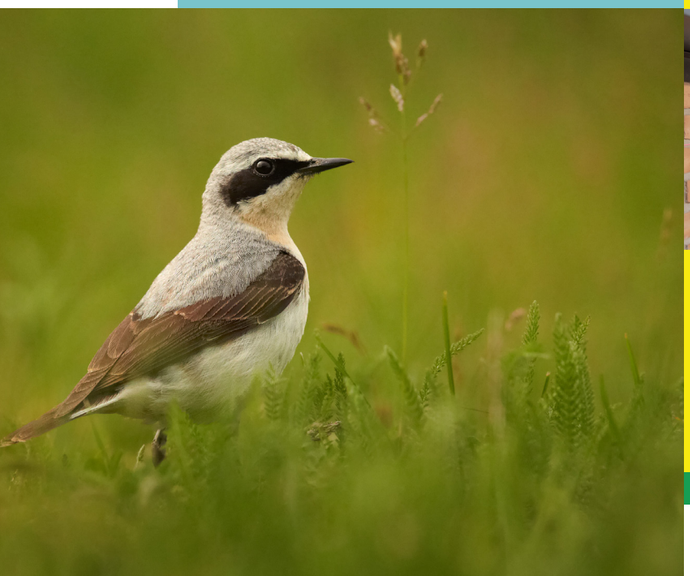

10 OKTOBER

Lancering Toolbox Natuurinclusief Bouwen

Vogelbescherming maakt samen met een aantal partners de digitale Toolbox Natuurinclusief Bouwen. Iedereen die betrokken is bij bouwen, renoveren en het ontwikkelen van gebieden krijgt hiermee gratis praktische handvatten voor meer biodiversiteit in de stad.

11 NOVEMBER

Vogelbescherming ondertekent gedragscode zonneparken

Om te voorkomen dat de aanleg van zonneparken in Nederland ten koste gaat van kwetsbare natuur hebben de ontwikkelaars en uitbaters van deze parken een gedragscode opgesteld in overleg met natuur- en landschapsorganisaties, waaronder Vogelbescherming. De oproep blijft overigens om eerst daken vol te leggen, voordat de weides aan de beurt zijn.

12 DECEMBER

Ongewone samenwerking

Samenwerken zit Vogelbescherming in het bloed. In 2019 slaan Ballast Nedam Development en Vogelbescherming de handen ineen. Samen gaan ze aan de slag om vogels en natuur een plek in de stad te geven. Door gezamenlijk in de nieuwbouwwijk Berckelbosch in Eindhoven een vogelvriendelijke omgeving te creëren, krijgen vogels hier alle kans om te leven. Ook de nieuwe bewoners worden hierbij betrokken.

Afschot smienten voorkomen

De Rechtbank in Den Haag oordeelt dat er geen afschot van smienten mag plaatsvinden in Zuid-Holland. Vogelbescherming en de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) waren terecht in beroep gegaan tegen de toestemming die de provincie had gegeven voor afschot van maximaal 6.500 smienten per jaar.

En de winnaar is...

De Award Natuurinclusief Bouwen en Ontwerpen 2019 van Vogelbescherming en Zoogdiervereniging is gewonnen door Triodos De Reehorst in Zeist. De projecten Genderdal in Eindhoven en Happy Days in Zoetermeer wonnen in de categorie herinrichting en ontwerp. De Award werd uitgereikt door Lodewijk Hoekstra, oprichter van NL Greenlabel en Jip Louwe Kooijmans van Vogelbescherming Nederland. Dat gebeurde op het symposium 'Biodiversiteit en Leefgebieden 2019' van de provincie Noord-Brabant.

3. 2019: TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

3. 2019: TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Falend natuurbeleid en grote transities

De afgelopen decennia ging de biodiversiteit in Nederland gestaag achteruit. Van veel vogelsoorten was dat al lang duidelijk, vooral van boerenlandvogels, maar recent kwam daar de alarmerende instorting van insectenpopulaties bij. Ondanks internationale afspraken en het grote belang dat heel veel Nederlanders aan een natuurrijk land hechten, waren de inspanningen van de overheid voor natuurherstel onvoldoende om tot een trendbreuk te komen. Korte-termijn economische belangen en de belangen van een deel van de landbouwsector prevaleerden boven grutto en patrijs. Natuurlijk waren er ook successen, veelal het gevolg van inspanningen van natuurorganisaties waaronder Vogelbescherming, maar over de hele linie was dat onvoldoende.

Stikstof en landbouw

Dit verslagjaar werd Nederland hard geconfronteerd met falend natuurbeleid van de rijksoverheid. De Raad van State haalde een streep door de Programmatische Aanpak Stikstof, beter bekend onder de afkorting PAS. De PAS is het overheidsbeleid om de gigantische stikstofdeposities in Nederland terug te dringen en tegelijkertijd economische activiteiten in onder andere de landbouw door te kunnen laten gaan. Kort gezegd, projecten die tot meer uitstoot van stikstof leidden, konden daardoor doorgang vinden, maar van terugdringen kwam niets terecht, omdat dat naar de toekomst werd geschoven. De stikstofdepositie is een van de oorzaken voor de belabberde toestand waarin onze natuur verkeert. Het gevolg van de rechterlijke uitspraak was dat nieuwe bouwplannen en uitbreidingen van veebedrijven niet meer zo vanzelfsprekend waren. Een uitspraak met grote gevolgen. Massale protesten van bouwers en boeren leidden tot paniekvoetbal van de overheid. Een daadwerkelijke omslag naar een natuurvriendelijke landbouw werd vooralsnog niet ingezet. Vogelbescherming heeft die oplossing voor het stikstofprobleem op vele manieren voor en achter de schermen naar voren gebracht en blijft dat ook doen.

Natuurvriendelijke landbouw

Vogelbescherming zet zich al jaren in voor een natuurvriendelijke landbouw, op beleidsniveau maar vooral ook heel praktisch door samen met boeren te laten zien hoe die landbouw in de praktijk kan werken. Daarmee hebben we succes: boeren met behoud en herstel van boerenlandvogels kán. De impact van die opgebouwde ervaring komt nu van pas. Nu de overheid gedwongen wordt nieuwe wegen in te slaan om tot een meer natuurinclusieve landbouw te komen, biedt onze kennis de mogelijkheid om op te schalen vanuit onze voorbeeldprojecten, waarmee de impact van ons werk toeneemt. Dat dit ook echt gaat gebeuren, is op dit moment nog verre van zeker.

Biodiversiteitstop

Met de toegenomen druk op de overheid om natuur te herstellen en de landbouw te hervormen, zijn ook de krachten gegroeid die juist vinden dat het allemaal wel wat minder kan met die natuur. Geluiden voor minder strenge bescherming klonken afgelopen jaar dan ook luid, en kregen in delen van de politiek gehoor. Dat geeft ons als natuurorganisaties de verantwoordelijkheid om in zo breed mogelijke samenwerkingsverbanden te zorgen dat natuurherstel en een natuurvriendelijke economie de agenda mede gaan bepalen. Komend jaar is daarbij van groot belang omdat in China de grote biodiversiteitstop plaatsvindt en Nederland daar geen modderfiguur mag slaan.

Vogels en vleermuizen

Natuurinclusiviteit speelt bij veel hedendaagse grote thema's: energietransitie, klimaatadaptatie en woningbouw. Al deze grote maatschappelijke uitdagingen kunnen zowel slecht voor vogels en natuur uitpakken als positief of neutraal. Vogelbescherming is met succes actief op al deze onderwerpen, zoals in dit Bestuursverslag te lezen valt. Ten aanzien van de bouw zetten we in op gebouwen met voorzieningen voor vogels en vleermuizen in een groene omgeving. Daarmee dragen we bij aan toekomstige wijken waar het niet alleen voor mensen, maar ook voor vogels goed toeven is. Samenwerking met onder andere gemeenten en bouwbedrijven heeft de afgelopen jaren een vlucht genomen en werpt zijn vruchten af.

Klimaatadaptatie in tuin en buitengebied

Belangrijk voor vogels blijven in de stedelijke omgeving natuurlijk bovenal die miljoenen tuintjes. Mensen inspireren hun tuin vogelvriendelijk in te richten is een hoofdactiviteit van Vogelbescherming. Meer en meer wordt dat verbonden met klimaatadaptatie op de vierkante meter. Mensen aanmoedigen de tegels uit de tuin te halen en er planten voor terug te zetten, is niet alleen goed voor vlinder, bij en vogel, maar ook voor wateropvang bij hevige regenbuien die toenemen als gevolg van de klimaatverandering.

Klimaatadaptatie combineren met kansen voor natuurherstel is een onderwerp waar Vogelbescherming zich al ruim tien jaar op richt. Vogelbescherming was een van de initiatiefnemers tot het concept van de natuurlijke klimaatbuffers. Een concept dat al tot meerdere natuurpareltjes heeft geleid die ook nog eens bijdragen aan het houden van droge voeten. Een mooi voorbeeld daarvan zijn de Onlanden in Groningen, een nieuw vogelparadijs dat Groningen vrijwaart van ernstige wateroverlast.

Dijkdoorbraak

Nieuw en spectaculair is de inzet op meer natuurlijke overgangen tussen land en zee. Nederland heeft zich een eeuw lang steeds meer afgekeerd van de zee met als gevolg meer veiligheid achter de dijken en dammen, maar ook een achteruitgang van unieke getijdenatuur. Nu is de tijd om veiligheid te combineren met herstel van die natuurlijke overgangen tussen zee en land. In het Haringvliet hebben we als gezamenlijke natuurorganisaties een impuls gegeven aan de natuur in samenhang met het op een kier zetten van de sluizen in 2019. Nog een stap verder gaat het project Holwerd aan Zee. Een grote opening in de dijk bij Holwerd brengt een echte verbinding tot stand tussen Waddenzee en achterland, inclusief getijdenmeer en visverbinding met de Friese meren. Goed voor vogels en vissen. Vogelbescherming speelt in het realiseren van dit project een cruciale rol, mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage uit het Droomfonds van de Nationale Postcode Loterij. Herstel van de bijzondere natuur van onze delta, van Waddenzee tot Zeeland, maar ook van het IJsselmeer is voor Vogelbescherming een prioriteit, vooral vanwege het grote belang voor vogels van deze gebieden. Om natuur te herstellen, benutten we hierbij de kansen die de grootschalige activiteiten bieden in het kader van de kustverdediging.

Windmolens en zonnepanelen

Waar de energietransitie zich een paar jaar geleden nog beperkte tot windmolens en heel veel woorden, is het spel nu echt op de wagen. In 2019 werden we geconfronteerd met illegaal geplaatste zonnepanelen in een voor vogels belangrijk Fries meertje, wat we gelukkig konden stoppen..
We zijn een partij in het Noordzee-akkoord, waarin drie transities verenigd worden: de energietransitie (windmolenparken op zee), de eiwittransitie (minder traditionele visvangsten en meer schelpdierkweek tussen de windmolens) en de ecologische transitie (naar een daadwerkelijke bescherming van zeevogels en ander leven in de zee). Mede door onze inzet zal de plaatsing van windmolens gepaard gaan met verbeterde bescherming van vogelgebieden op zee. En we sloten een overeenkomst om zonneweides niet in natuurgebieden te plaatsen. Vogelbescherming vindt dat panelen in eerste instantie op daken moeten worden geplaatst.
De komende periode zullen deze grote maatschappelijke transities met nog meer snelheid worden doorgevoerd. In ons nieuwe Strategische Meerjarenplan 2020-2025 krijgen ze dan ook veel aandacht.

Publieke steun

Zonder publieke steun is het beschermen van vogels en natuur een onbegonnen zaak. Onderzoek door bureau Motivaction namens Vogelbescherming laat zien dat de zorg van mensen voor de natuur de afgelopen jaren is toegenomen. Die lijkt in de schaduw van de zorgen over de klimaatverandering mee te groeien. Vogelbescherming ziet dat in beperkte mate terug in het aantal mensen dat meedoet met onze activiteiten, tegelijkertijd blijft het ledenaantal echter stabiel.
Gezien de ongekende omvang van de biodiversiteitscrisis, wereldwijd en in ons land, zal het urgentiebesef hierover moeten groeien om relevante successen te blijven boeken. Daaraan werken en mensen een handelingsperspectief bieden om zelf iets te doen is de komende jaren dan ook een prioriteit.

Tegenstanders en trollen

Dat kan ook betekenen dat Vogelbescherming scherper in het maatschappelijk debat komt te staan en daarmee ook meer kritiek zal krijgen. Immers tegenover gegroeid urgentiebesef over de biodiversiteitscrisis en de noodzaak maatregelen voor de natuur te nemen, staat een groep mensen die zich hier (niet in de laatste plaats via sociale media), heftig tegen keert. Dat liet zich ook dit verslagjaar al duidelijk zien.
Begin 2019 was vooral onze campagne voor een betere bescherming van boerenlandvogels ten tijde van de provinciale statenverkiezingen het doelwit van fanatieke tegenstanders en zelfs trollen. Die heftige tegenstanders zullen we niet makkelijk aan onze zijde krijgen voor een gezonde natuur. Bij andere groepen maken we meer kans, mogelijk met andere argumenten dan alleen 'natuur-argumenten'. Die bredere steun dan waar we nu al op mogen rekenen, is nodig. We denken dat succesvolle maatregelen voor vogels, voor natuur en voor het tegengaan van de biodiversiteitscrisis alleen in brede samenwerkingsverbanden voldoende effect zullen hebben.

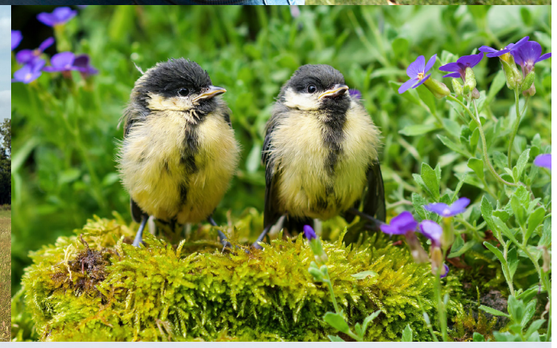

4.

4. DIT ZIJN WIJ

Vogelbescherming verbindt mensen, bedrijven en instellingen om vogels en natuur te beschermen. Met velen bereiken we meer. Vogelbescherming verrijkt die emotionele verbondenheid met wetenschappelijk onderbouwde kennis. Dat inspireert om effectief te werken aan natuurbescherming. Vogelbescherming is onderdeel van BirdLife International. Door deze mondiale verbondenheid met miljoenen andere vogel- en natuurbeschermers hebben we meer impact. We werken aan duurzaam natuurherstel waar ook mensen baat bij hebben. Alleen dat garandeert dat natuur op langere termijn behouden blijft.

Vogelbescherming opereert op basis van een Strategisch Meerjarenplan, dat loopt van 2015 tot 2020. Hierin zijn de strategie en de daaruit volgende strategische programma's vastgelegd. Het gaat om zowel de beschermingsprogramma's als activiteiten op het gebied van communicatie, fondswerving en bedrijfsvoering. Op basis van dit meerjarenplan stelt Vogelbescherming jaarlijks een Jaarplan op. Daarin worden concrete activiteiten vertaald naar de inzet van geld en uren van medewerkers. Een verkorte versie van dit meerjarenplan vindt u op de website van Vogelbescherming, www.vogelbescherming.nl/strategie.

Dit Bestuursverslag geeft een beeld van de mate waarin we het Jaarplan 2019 hebben kunnen realiseren: de successen, de mijlpalen en soms ook de tegenvallers. Aan de basis van de activiteiten van Vogelbescherming liggen onze missie en visie (zie pagina 008), die in het verlengde liggen van de strategische uitgangspunten van onze koepelorganisatie BirdLife International. We geven die hier weer.

- Vogelsoorten sterven niet meer uit.
- 'Gewone' vogels moeten gewoon blijven.
- Natuurgebieden worden goed beschermd.
- Productie vindt ecologisch duurzaam plaats.
- Mensen zetten zich actief in voor vogels en natuur.

Manier van werken

Om onze missie en visie als onderdeel van BirdLife waar te kunnen maken, heeft Vogelbescherming een aanpak met vier pijlers vastgesteld:

1. Vogelbescherming verbindt mensen, bedrijven en organisaties om vogels en natuur te beschermen.
2. Vogelbescherming verrijkt emotionele verbondenheid die mensen voelen voor vogels en natuur met een wetenschappelijk onderbouwde aanpak.
3. Vogelbescherming werkt van Nederlandse achtertuinen tot in Afrika. Vogels zijn grenzeloos, dus wij ook.
4. Vogelbescherming werkt aan duurzaam natuurherstel waar ook mensen baat bij hebben.

In de praktijk betekent deze manier van werken dat we eerst analyseren waar bepaalde vogelsoortgroepen last van hebben. Vervolgens moeten we inzicht verkrijgen in welke maatregelen ook echt effect sorteren (conservation evidence). Daarbij brengen we altijd in kaart welke actoren cruciaal zijn om dat effect te bereiken en hoe we deze actoren het best kunnen bewegen om ook daadwerkelijk tot handelen te komen. Onze lijn daarbij is dat we met experimenten en voorbeeldprojecten andere partijen meenemen in een gewenste aanpak om vervolgens tot opschaling te komen.

Per bedreiging kan deze lijn heel verschillend uitpakken, eenvoudigweg omdat er veel verschillende partijen bij betrokken zijn, van zuivelaars tot ambtenaren en van terreinbeheerders tot vrijwilligers. De basis van onze aanpak is telkens om vanuit gegronde kennis en ervaring, in samenwerking met belangrijke actoren, te komen tot duurzaam herstel van leefgebieden voor vogels.
Deze strategie leidt soms tot snel succes, maar meestal is herstel van leefgebieden van vogels een zaak van (heel) lange adem. Enerzijds omdat natuur zich slechts zelden snel kan herstellen, anderzijds omdat we te maken hebben met complexe maatschappelijke vraagstukken, waarbij voor veel betrokken partijen de natuur slechts een bijzaak is.

- Vogelbescherming werd in 1899 opgericht en is daarmee de oudste Nederlandse natuurbeschermingsorganisatie.
- Vogelbescherming is een onafhankelijke particuliere organisatie. Inkomsten zijn afkomstig van leden, donateurs, bedrijven, particuliere organisaties en projectbijdragen van fondsen en overheden.
- Vogelbescherming is onderdeel van BirdLife International, een koepelorganisatie van 120 vogel- en natuurorganisaties met bij elkaar 10 miljoen leden en supporters. Daarmee is BirdLife de grootste natuurorganisatie ter wereld.
- Vogelbescherming is een vereniging met ruim 140.000 leden, meer dan 600 vrijwilligersfuncties en zo'n 90 medewerkers. We werken samen met 400 lokale en regionale groepen die zich actief inzetten voor vogels en natuur.

Voortgang evalueren

Voor de beoordeling van onze resultaten en impact gebruikt Vogelbescherming verschillende meetlatten, die per programma kunnen verschillen. De kernvraag is: maken we onze beloften waar als het gaat om geplande investeringen? Maar hoe belangrijk ook, de beloofde en geleverde inspanningen zeggen niet altijd iets over het behaalde resultaat, laat staan over de impact van ons werk. Daarom vindt er per inhoudelijk programma – beschreven in hoofdstuk 5 – gedurende het jaar in een tweetal interne Voortgangsrapportages ook een kwalitatieve weging plaats. In welke mate realiseren we ook de inhoudelijke doelstellingen van de verschillende activiteiten binnen de programma's, is dan de vraag.

Een belangrijke meetlat vormen ook de monitoringgegevens van Sovon Vogelonderzoek Nederland, de organisatie die de trends onder vogelpopulaties in ons land onderzoekt en op systematische wijze onderzoekt hoe het met de vogels is gesteld.

Vogelbescherming heeft in 2019 veel ondernomen. In hoofdstuk 5 bieden we een overzicht op hoofdlijnen van hoe we onze voornaamste doelen hebben gerealiseerd.

Evaluatie Strategisch Meerjarenplan 2015-2020

Vogelbescherming werkt intern met vijfjarenplannen, daarmee zijn onze inspanningen en doelen voor het merendeel voorspelbaar. In 2019 heeft Vogelbescherming een nieuw Strategisch Meerjarenplan opgesteld voor de periode 2020-2025. De Ledenraad heeft het nieuwe programma vastgesteld. Vogelbescherming heeft hiervoor gebruik gemaakt van de methodiek van de *Theory of Change*, onderdeel van de Open Standards, een werkwijze die veel natuurbeschermingsorganisaties over de gehele wereld hanteren.

Tijdens het opstellen van de doelen voor de komende periode vond ook een evaluatie plaats van het vorige Strategisch meerjarenplan van Vogelbescherming (2015-2020). Die geven we hier verkort weer.

De afgelopen vijf jaar heeft Vogelbescherming een flinke groei doorgemaakt. Zowel in aantal fte's als in financiële draagkracht. Hetgeen tot gevolg had dat wij een relevantere factor in de maatschappij zijn geworden. Terugkijkend lijkt dit een gevolg te zijn van een aantal keuzes die we in het kader van het Strategisch Meerjarenplan 2015-2020 hebben gemaakt:

- De keuze om verder te durven groeien naar een organisatie met meer impact.
- De focus op een beperkt aantal programma's.
- Het werken aan deze programma's vanuit een matrix, waarin afdelingen en teams met eigen inhoudelijke capaciteiten gezamenlijk aan doelen uit de programma's werken.
- Een verbeterde en meer gestructureerde manier van het werven van fondsen, vooral op het gebied van institutionele fondswerving. Multidisciplinaire teams met medewerkers van zowel Marketing, Bescherming als Bedrijfsvoering schreven de aanvragen. Ook werd ingezet op grote projecten.
- Een duidelijker positionering van onze vereniging en een sterkere inzet op het activeren van de samenleving voor vogels.
- Een gerichtheid op samenwerking met andere partijen, gecombineerd met het koesteren van onze inhoudelijke kennis.
- Een werkwijze die beschermingsacties nadrukkelijker baseert op het begrip van ontwikkelingen in vogelpopulaties en tijdig ingrijpen als soorten nog relatief algemeen zijn, met behulp van een *early warning protocol*.

Bij aanvang van het vorige meerjarenplan is bekeken wat de uitvoering van het voorgenomen ambitieuze programma zou betekenen voor de organisatie. Daar kwam een gewenste uitbreiding uit van 22 fte en een forse groei in financiële draagkracht. Van die beoogde 22 fte zijn er 18 gerealiseerd in de afgelopen periode. Voor het herstel van vogelpopulaties en biodiversiteit in bredere zin, moet de slagkracht van Vogelbescherming nog verder groeien, ondanks de al gerealiseerde groei en de toegenomen maatschappelijke invloed. Dat hoeft niet tot een groter aantal medewerkers te leiden. Het kan ook betekenen, dat we meer financiële armslag organiseren en in een netwerkstructuur met andere (groene) organisaties doelen bereiken. Ook andere organisaties kunnen onze doelen bereiken, al dan niet met onze steun.

Hieronder noemen we op basis van onze evaluatie manieren hoe we nog meer impact willen realiseren tijdens de komende vijf jaar. Het zijn thema's die voor de organisatie als geheel gelden en uitstijgen boven onze programma's. Naast deze inzet blijft Vogelbescherming ook haar meer traditionele rol spelen als beschermer en zal als zodanig blijven lobbyen richting beleid en besluitvorming, opkomen tegen misstanden, juridische procedures voeren etc.

Nog meer samenwerken

Om op grotere schaal impact te hebben is het van belang om partijen te verbinden. Daar ligt onze kracht: Vogelbescherming is een verbinder. Deze effectieve werkwijze wordt al veel toegepast binnen onze programma's en projecten. Goede voorbeelden zijn de Coalitie Wadden Natuurlijk en de coalitie van natuurorganisaties rondom het Europese landbouwbeleid. Naast coalities met bekende stakeholders maken we nog vaker verbinding met nieuwe partners. Goede voorbeelden zijn de samenwerking met grote bouwbedrijven, met andere ngo's in de Shea-keten, en de zuivelsector. Dit zorgt voor veranderingen in sectoren van binnenuit, mede aangedreven door ontwikkelingen in de maatschappij.

Kennis als basis

Vogelbescherming zal zich in de komende periode blijven positioneren als kennisautoriteit op het gebied van vogels en natuur. Onze kennis en onze goede voorbeelden worden ingezet om andere partijen te motiveren en om beïnvloeding zoveel mogelijk op feiten gebaseerd te laten plaatsvinden. Dat wordt door stakeholders gezien als een belangrijke kracht van Vogelbescherming.
We gaan systematischer de juiste vragen stellen (en beantwoorden) bij het opstellen en uitvoeren van strategieën en het realiseren van voorbeeldprojecten. Dit evidence-based werken gaan we in de komende periode verder doorvoeren. Ook om maatschappelijke veranderingen in gang te zetten, is een goede kennisbasis nodig. Daarom moeten we naast ecologische kennis ook kennis over maatschappelijke veranderingsprocessen gebruiken.
De afgelopen vijf jaar zijn we gaan werken met systematische analyses van omgevingsfactoren die de kwaliteit van leefgebieden bepalen en invloed hebben op de vogelsoorten die daar leven. Steeds vaker passen we die kennis toe in diepgaande demografische analyses van vogelsoorten. Hierdoor krijgen we nog beter inzicht in de gezondheid van vogelpopulaties. Dit kan enerzijds leiden tot een vroegtijdiger ingrijpen, waardoor wordt voorkomen dat soorten op de Rode Lijst belanden, en anderzijds tot een beter begrip van noodzakelijke beschermingsacties.
Om tot deze analyses te komen, werken we samen met twee NIOO-onderzoeksinstituten, Sovon en Radboud Universiteit in het Centre for Avian Population Studies (CAPS). Doel van CAPS is beter te begrijpen waarom de populaties van vogels zich ontwikkelen zoals ze doen en welke factoren daarbij een cruciale rol spelen.

Opschaling van voorbeeldproject naar landelijke impact

De afgelopen jaren hebben we ons werk meer bewust geplaatst in het proces van probleem, onderzoek, voorbeeldproject, uitstraling en opschaling tot brede toepassing. Die lijn zetten we door. Bij de start van een voorbeeldproject formuleren we altijd een strategie tot opschaling, zodat er zicht is op impact op landelijk niveau. Hiervoor moeten we aansluiten bij de grotere opgaven waar ons land voor staat: urbanisatie, klimaatadaptatie en mitigatie, landbouw en verbetering van de leefomgeving ten behoeve van gezondheid en welzijn. Vogelbescherming maakt het vogelbelang onderdeel van deze opgaven. Te meer omdat het bij velen ontbreekt aan gevoel van urgentie als het gaat om het verdwijnen of ernstig achteruitgaan van vogelsoorten. Belangrijk is wel om tegelijk een wenkend perspectief te bieden door oplossingen aan te dragen.

Draagvlak voor biodiversiteit

De biodiversiteitscrisis is een van de grootste crises waar we voor staan. Voor het realiseren van duurzame verbeteringen is het noodzakelijk een groot actief draagvlak te creëren onder de bevolking, zowel onder het brede publiek als bij direct betrokkenen. Daarom is het bij al onze activiteiten van belang steeds te werken aan draagvlak, bij voorkeur door een actieve betrokkenheid te stimuleren.

Verder ontwikkelen matrixorganisatie

De afgelopen periode zijn onze programma's in toenemende mate uitgevoerd door teams, samengesteld uit medewerkers van de diverse afdelingen. Daarmee is Vogelbescherming een zogenaamde matrixorganisatie. Dat heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de positieve ontwikkelingen in onze manier van werken. Daar gaan we mee door. Publieckscampagnes en communicatie worden verder verweven met public affairs-activiteiten en de beschermingsdoelen. Tegelijkertijd staan beschermingsactiviteiten mede ten dienste van het activeren van de samenleving ten behoeve van vogels en natuur.

5. ACTIVITEITEN, RESULTATEN, IMPACT

5. ACTIVITEITEN, RESULTATEN, IMPACT

5.1 Topnatuur voor vogels

5.1.1 Context

De parels van de Nederlandse vogelnatuur zijn de kust en de waterrijke gebieden. Voor miljoenen vogels zijn deze plekken van wezenlijk belang. Vogelbescherming kan hier het verschil maken en is daarom op vele manieren betrokken bij de bescherming van deze topnatuur zoals de Waddenzee, de Zuidwestelijke Delta, de Noordzee en het IJsselmeergebied.
Dat is vaak hard nodig. Ondanks dat de natuurbescherming op papier vaak goed geregeld is, zijn de bedreigingen legio. Het betekent ook dat Vogelbescherming de natuurbeschermingswetgeving kritisch volgt en een actieve inbreng heeft rondom de regelgeving van Natura 2000-gebieden.
Verder heeft Vogelbescherming een netwerk van vrijwillige en deskundige WetlandWachten, de 'ogen en oren' in het veld bij de waterrijke natuurgebieden in Nederland. Steeds streeft Vogelbescherming naar verbetering van de Nederlandse natuur, zowel via concrete voorbeeldprojecten als beleidsmatig. Daarin trekt Vogelbescherming veelal samen op met terreinbeherende organisaties en andere terreineigenaren. Belangrijk ingrediënt hierbij is dat Vogelbescherming wil dat recreanten kunnen genieten van vogels. Daarom werkt Vogelbescherming ook aan het vergroten van de mogelijkheden daartoe. Bekend maakt bemind. Tegelijk willen we voorkomen dat genieten leidt tot verstoring van het leefpatroon van vogels.
Onze langetermijndoelen op een rij:

- Verbeterde bescherming van belangrijke kustgebieden voor vogels, met specifieke aandacht voor Waddenzee en Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta.
- Biotoopverbetering voor kust- en duinvogels en moeras- en watervogels.
- Regionaal draagvlak voor bescherming van belangrijke vogelgebieden en uitvoering van herstelmaatregelen is toegenomen.
- Europese natuurregelgeving en Natura 2000-doelen blijven op peil.
- Deskundige WetlandWachten actief in alle belangrijke vogelgebieden.

5.1.2 Waddengebied

Wij & Wadvogels

Het Waddengebied is jaarlijks van belang voor miljoenen vogels maar vormt helaas een zwakke schakel in de zogenaamde East Atlantic Flyway – de Oost-Atlantische route die veel trekvogels volgen. Vogels vinden er te weinig geschikte plekken om te rusten, broeden en foerageren. Om die reden werkt Vogelbescherming samen met veel partijen in het gebied om te komen tot meer geschikte broed-, foerageer- en rustplekken voor vogels en aan het draagvlak voor natuur en vogels door betere mogelijkheden om van vogels te genieten zonder te verstoren. Dat leidde eerder tot het succesvolle programma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen.
Omdat we nog lang niet klaar zijn met het herstel en de ontwikkeling van leefgebieden voor vogels in het Waddengebied, zijn Vogelbescherming en partners aan de slag gegaan met de volgende fase. Onder de naam Wij & Wadvogels schalen we op en verbreden we onze inzet, nu ook met educatie, voorlichting, onderzoek en kennisuitwisseling met andere gebieden langs de trekroute van 'onze' wadvogels. In 2019 heeft het Waddenfonds de aanvraag voor het nieuwe programma tot en met 2022, goedgekeurd. Daarnaast is cofinancieringontvangen van het Ministerie van Natuur, Landbouw en Voedselkwaliteit en van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen. Dat betekent dat Vogelbescherming en partners aan de slag kunnen in het Waddengebied om belangrijke verbeteringen voor vogels te realiseren, waarbij er ook oog is voor mensen die in het gebied wonen, werken of recreëren.

Holwerd aan Zee

In 2019 kregen Vogelbescherming en de andere betrokken partijen een fors bedrag van de Nationale Postcode Loterij om Holwerd aan Zee te realiseren. Vogelbescherming is ontzettend trots op deze toekenning, waardoor voor het eerst op deze schaal de Waddenzee met het achterland wordt verbonden door een opening in de dijk bij het Friese dorp Holwerd. Zo ontstaat achter de dijk een getijdenmeer, waar niet alleen de natuur maar ook de mensen van profiteren. Later in het jaar ondertekenden Vogelbescherming, Stichting Holwerd aan Zee, de provincie Friesland, de gemeente Noordoost-Friesland en het Waterschap Friesland een intentieovereenkomst over de concrete inrichting van het gebied waarmee het project een tweede fase inging. In 2020 wordt duidelijk of het Rijk dit breed gedragen project meehelpt te financieren.

Mosselconvenant

Vogelbescherming zet zich in voor duurzame visserij in de Nederlandse wateren. Zo maken we in het Wadden-

gebied onder meer deel uit van het Mosselconvenant, dat in 2008 werd ondertekend door natuurorganisaties, mosselvissers en de overheid. Samen streven we naar natuurherstel én verduurzaming van de mosselvisserij. Via dit Mosselconvenant zijn verschillende resultaten geboekt. Zo wordt inmiddels op veel plekken geen mosselzaad meer van de bodem gevist, waardoor die zich kan herstellen. Het ambitieniveau dat eerder voor 2020 werd vastgesteld is helaas nog niet gehaald.

Programma naar een Rijke Waddenzee en Coalitie Wadden Natuurlijk

Vogelbescherming speelt een verbindende rol in het Waddengebied. In dat kader maken we niet alleen deel uit van het programma Rijke Waddenzee (PRW) als opdrachtgever, maar stellen we ook menskracht beschikbaar voor de uitvoering van programma-activiteiten van PRW.
PRW is een samenwerkingsverband dat werkt aan de natuurverbetering van de Waddenzee en aan transities naar een duurzaam medegebruik. PRW laat ook onderzoek uitvoeren naar de stand van de vogels in het gebied. De resultaten daarvan geven aan dat het met doortrekkende en overwinterende vogels over het algemeen beter gaat dan in 2014, met als uitzondering de steltlopers die in het Arctisch gebied broeden. Met vogels die in het Waddengebied broeden, gaat het helaas nog steeds slecht. De maatregelen uit het Actieplan voor de broedende vogels van PRW zijn dus heel hard nodig.
Verder werkt PRW aan het in kaart brengen van wat de effecten van klimaatverandering zijn voor vogels en hoe we hier op kunnen anticiperen. Daarnaast maken we namens PRW deel uit van de stuurgroep van het Wadden Sea Flyway Initiative, waarbinnen Nederland, Duitsland en Denemarken samenwerken.
Vogelbescherming maakt ook deel uit van de Coalitie Wadden Natuurlijk. In die hoedanigheid hebben we in 2019 invloed gehad op een vogelvriendelijke inhoud van de Gebiedsagenda Wadden 2050. En hebben we zitting in de werkgroep Visserij. Op die manier werken we aan verduurzaming van de visserij in het Waddengebied.

Internationale samenwerking

Het internationale belang van de Waddenzee voor vogels is moeilijk te overschatten. Om die reden zet Vogelbescherming zich, mede op verzoek van de rijksoverheid, in om de samenwerking met andere landen te verbeteren. Niet alleen met de andere 'Wadden-landen', Duitsland en Denemarken, maar ook met de gebieden die via de trekroute van vogels sterk aan de Waddenzee zijn gelieerd. Dat doen we binnen het EU-programma LIFE-IP Deltanatuur.

5.1.3 Noordzee

Noordzeeakkoord

In 2019 heeft Vogelbescherming onderhandeld over een Noordzeeakkoord. Het Noordzeeakkoord moet de ruimte op zee voor visserij, industrie en natuur duurzaam herverdelen. Onze inzet hierbij is het halen van de klimaatdoelen uit het Parijs-akkoord, zowel als het versterken van de natuurwaarden van de Noordzee. In 2020 zal het akkoord officieel openbaar worden. Als het onderhandelaarsakkoord overeind blijft, kan dat op onderdelen een grote stap vooruit zijn voor vogels.

Bezwaarprocedure Bruine Bank

In 2019 zijn we een bezwaarprocedure gestart bij het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om de Bruine Bank aan te wijzen als Natura 2000-gebied. Voor zeevogels als alk en zeekoet is het gebied een belangrijke pleisterplaats. Een eerder verzoek daartoe werd afgewezen. Onderdeel van de procedure is tevens een onderzoek naar andere belangrijke vogelgebieden op zee. Van deze gebieden wordt ook vermoed dat zij kwalificeren voor een Natura 2000-status.

5.1.4 IJsselmeergebied

Actieplan toekomstbestendig visserijbeheer IJsselmeergebied

Vogelbescherming zet zich niet alleen in de Waddenzee en Noordzee in voor duurzame visserij, maar ook in het IJsselmeergebied. In 2019 werd een welhaast historische doorbraak bereikt. Na tien jaar onderhandelen kwam er een actieplan voor een duurzame visserij in het IJsselmeer, ondertekend door alle partijen, waaronder Vogelbescherming. De overheid stelt geld beschikbaar om het plan de komende drie jaar uit te kunnen voeren. Vogelbescherming is blij met dit resultaat. Visbestanden krijgen nu weer een kans om te herstellen. De beroepssector gaat daarvoor 'oogsten uit de rente', de natuurlijke aanwas van de visbestanden. Zo ontstaan gezonde visstanden. Een deel van de vissers krijgt hierdoor een beter toekomstperspectief, terwijl andere vissers die besluiten te stoppen gecompenseerd worden. Een visserij met toekomstperspectief kan ook meebewegen met de eisen die aan de sector worden gesteld vanuit de Kaderrichtlijn Water en de Natura 2000-wetgeving.

Vismigratierivier

Het IJsselmeergebied is een belangrijk vogelgebied dat ecologisch op dit moment in slechte staat verkeert. Het visserijakkoord is daarom belangrijk, maar er is meer nodig. We kijken dan ook uit naar de komst van de

vismigratierivier. Daarmee ontstaat een broodnodige verbinding voor trekvissen tussen zoet en zout, zonder dat zout water in het IJsselmeer terecht komt. Verwacht wordt dat het project over drie jaar is afgerond. Initiatiefnemers zijn de Waddenvereniging en It Fryske Gea, maar ook Sportvisserij Nederland, NetViswerk en Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk doen mee. Vogelbescherming maakt deel uit van deze laatste coalitie.

Investering Programmatische Aanpak Grote Wateren

Nog meer goed nieuws voor de toekomst van het IJsselmeer. De rijksoverheid investeert vanuit de Programmatische Aanpak Grote Wateren fors in een viertal natuurprojecten in het IJsselmeergebied. Het IJsselmeergebied krijgt daarmee veruit het meeste geld voor verbetering van ecologische waterkwaliteit uit de Programmatische Aanpak Grote Wateren. Dankzij ons lobbywerk en de intensieve samenwerking met partners hebben we dit voor elkaar gekregen. Waar gaat het om? In 2030 zal de Friese kust meer voor- en achteroevers hebben met grote oppervlakken riet. Nabij Den Oever wordt een brakwaterzone ontwikkeld om iets van de oude glorie van de Zuiderzee te herstellen. Samen met het herstel van het onderwaterlandschap vormt dat een belangrijke stimulans voor vissen en vogels. De Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen krijgen een verbinding met het Markermeer. Voor beide gebieden een belangrijke verbetering van het ecosysteem. De kust en het achterland tussen Amsterdam en Enkhuizen wordt met een kralensnoer van herstelprojecten verbeterd voor natuur, zowel onder water als in de oeverzones. Al deze projecten sluiten naadloos aan bij onze visie op het IJsselmeergebied en Vogelbescherming is actief betrokken bij de planvorming.

Meer IJsselmeer

Vogelbescherming werkt, dankzij een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, samen met partners aan de aanleg van vier natuurvriendelijke oevers waarmee we land-waterovergangen van het IJsselmeergebied ontwikkelen, zonder afbreuk te doen aan de waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Dit creëert rust-, paai- en broedplekken voor vissen en vogels. Hiermee maken we slimme visverbindingen, zodat vissen het achterland weer kunnen bereiken en nutriënten het IJsselmeergebied in en uit kunnen stromen. Met dergelijke verbindingen kan de natuurlijke rijkdom in het IJsselmeer sterk verbeteren.

Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk

Vogelbescherming maakt deel uit van de Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk. Hiermee bereiken we veel successen. Zo hebben we succesvol gelobbyd voor het (voorlopig) achterwege blijven van drijvende zonnepanelen in het IJsselmeer. De coalitie stemt sinds dit jaar af met Rijkswaterstaat IJsselmeergebied en kan zo het belang van natuur agenderen. De coalitie heeft in 2019 ook de zandwinning nabij Lemmer meehelpen tegenhouden. De gemeenteraad heeft haar besluit ingetrokken dankzij slimme lobby en samenwerking van lokale en landelijke partijen. Ditzelfde geldt voor de buitendijkse ontwikkeling van een huisjespark aan de kust van Enkhuizen.

5.1.5 Zuidwestelijke Delta

Droomfondsproject Haringvliet

Begin 2019 was het eindelijk zover: de Haringvlietsluizen in de Haringvlietdam gingen voor het eerst écht op een kier. Een van de zeventien schuiven werd gedeeltelijk opengezet en zo kan zout water het Haringvliet binnenstromen. Daardoor herstelt na 47 jaar de verbinding tussen de grote Europese rivieren Rijn en Maas met de Noordzee. Een belangrijke stap naar herstel van de deltanatuur.
Een financiële bijdrage uit het Droomfonds van de Nationale Postcode Loterij heeft de mogelijkheid geboden de natuur rondom het Haringvliet een impuls te geven. Met gerichte maatregelen voor herstel van de deltanatuur en ontwikkeling van natuurbeleving heeft Vogelbescherming samen met vijf andere natuurorganisaties voorgesorteerd op de huidige opening van de Haringvlietsluizen.
De positieve impact van het Droomfondsproject is goed merkbaar: de financiële bijdrage van de natuurorganisaties heeft gefungeerd als een vliegwiel. Steeds meer partijen zijn zo aangehaakt bij de Landschapstafel Haringvliet, een coalitie die investeert in natuur en recreatiemogelijkheden en bestaat uit de partners van het Droomfondsproject, gemeenten en partijen uit het maatschappelijk middenveld.
In 2019 werd het Droomfondsproject formeel afgerond met de opening van het nieuwe vogelobservatorium Tij. Tij is een van de iconen van het project waarmee een nieuw publiek voor natuur en vogels wordt aangeboord. Eerdere hoogtepunten uit 2019 waren de opening van het kunstmatig broedeiland Bliek, de openstelling van het heringerichte gebied Korendijkse Slikken en een vogelboulevard bij de Ventjagers en Hellegatsplaten. Op een interactieve kaart zijn online (via www.haringvliet.nu) de vele gerealiseerde projecten te bekijken.

De natuurorganisaties ronden het Droomfondsproject af, maar blijven de krachten bundelen voor het Haringvliet. We zien nog volop kansen voor verder herstel van de dynamiek in en om het Haringvliet en bouwen graag verder op de mooie basis die we de afgelopen jaren samen met de regio hebben kunnen leggen. Zo denken we actief mee met Rijkswaterstaat hoe we het op een kier gaan van de Haringvlietsluizen optimaal kunnen invullen voor de natuur en zetten we ons in voor een ruime visserijvrije zone rondom de sluizen.

Westerschelde-estuarium

Vogelbescherming heeft zich ook in 2019 hard gemaakt voor het realiseren van het noodzakelijk natuurherstel in het Westerschelde-estuarium, waaronder het natuurherstel in de Hedwigepolder. Het gebied is van essentieel belang voor honderdduizenden broed- en trekvogels. Natuurherstelmaatregelen en plannen in het estuarium houden we nauwlettend en kritisch in de gaten, onder andere door het indienen van zienswijzen op nieuwe besluiten en actieve deelname aan de Schelderaad.

Coalitie Delta Natuurlijk

Vogelbescherming maakt deel uit van de Coalitie Delta Natuurlijk. Samen staan we sterker en volgen we nauwgezet de plannen van overheden met grote invloed op de Deltanatuur. Na succesvolle ervaringen opgedaan te hebben in het Waddengebied, wordt op verzoek van de provincie Zeeland ook in de Zuidwestelijke Delta het concept van Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen geïntroduceerd. We hebben eerst inzichtelijk gemaakt waar en welke knelpunten er voor kustvogels optreden en welke maatregelen genomen kunnen worden. Voor bezoekers is een prachtige vogelherkenningskaart ontwikkeld met daarop ook de beste plekken om van vogels te genieten.

5.1.6 Gebiedsbescherming

Vogelbescherming richt zich niet alleen op de 'grote' gebieden, maar ook op andere kostbare natuur in Nederland.

Netwerk WetlandWachten

De vrijwillige en zeer deskundige WetlandWachten van Vogelbescherming (zo'n 87 in getal) volgen ontwikkelingen in 'hun' gebied en rapporteren daar jaarlijks over. Acute bedreigingen signaleren ze meteen en gaan dan gelijk over tot actie. Vogelbescherming ondersteunt ze bij hun werkzaamheden. Zulke ogen en oren in het veld zijn hard nodig. Op papier zijn de natuurgebieden in Nederland vaak goed beschermd, in de praktijk zijn er veel bedreigingen. Ondanks de soms slechte staat van de natuur als geheel weten WetlandWachten vaak lokaal of regionaal belangrijke overwinningen te boeken voor de natuur, of dragen ze daaraan bij. Zo werd tijdens het verslagjaar voorkomen dat een fietspad door het hart van het Bargerveen werd aangelegd, dat er een zandfabriek voor de Friese IJsselmeerkust kwam en dat er ongewenste recreatie zou gaan plaatsvinden in het Natura 2000-gebied Neder-Rijn rondom de Grebbedijk.

Important Bird Areas

Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland hebben bijna twintig jaar na de laatste inventarisatie de belangrijke vogelgebieden van Nederland weer op een rij gezet. Het rapport 'Important Bird Areas in the Netherlands 2019', dat in oktober werd gepubliceerd, identificeert meer dan honderd belangrijke vogelgebieden in Nederland, waaronder een groot aantal nieuwe gebieden.

Foerageergebied kiekendieven

In Flevoland boekte Vogelbescherming in 2019 een succes voor roofvogels. De provincie Flevoland heeft de gemeente Lelystad gedwongen tot het aanleggen van foerageergebied voor kiekendieven na een bezwaar van Vogelbescherming. Vogelbescherming spande een bezwaarprocedure aan, nadat de gemeente Lelystad bouwwerkzaamheden startte in het voedselgebied van kiekendieven uit de Oostvaardersplassen zonder de vereiste vergunning. Vogelbescherming is niet tegen de komst van de woonwijk, maar wil dat de gemeente eerst vervangend voedselgebied aanlegt.

Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers

Vogelbescherming maakt onderdeel uit van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. Dit samenwerkingsverband van zeven natuurorganisaties brengt oplossingen voor waterveiligheid in beeld die gebruik maken van natuur en natuurlijke processen. Met concrete successen in het veld laten we beleidsmakers zien dat het beter en mooier kan dan bijvoorbeeld alleen het ophogen van een dijk. We willen dat het vanzelfsprekend wordt om niet tégen het water te werken maar juist mét, waardoor meerdere maatschappelijke doelen worden gehaald: ruimte, natuur en beleving. Dat betekende ook in 2019 vaak ons verhaal vertellen en laten zien dat deze benadering goed werkt. Daarnaast is in het verslagjaar een lobbystrategie opgesteld om het gedachtegoed op zoveel mogelijk plekken te laten landen bij de overheid. Verder heeft Vogelbescherming een belangrijke rol gekregen bij de regie van het

zogenaamde Natuurwinstplan, dat beoogt om op grotere schaal natuurlijk herstel van Natura 2000-gebieden te kunnen realiseren en te kunnen inspelen op de klimaatveranderingen.

Stikstofdepositie

In 2019 werd de PAS-regeling verboden door de Raad van State. De Programmatische Aanpak Stikstof maakte het mogelijk om stikstof uitstotende activiteiten toe te laten, vooruitlopend op de positieve effecten van PAS-maatregelen. Zo'n toestemming 'vooraf' is niet toegestaan, oordeelde de Raad van State. Veel natuurgebieden in Nederland hebben te lijden onder stikstofuitstoot als gevolg van vooral de intensieve landbouw en het verkeer. De gevolgen van de uitspraak bleken verstrekkend. Vogelbescherming heeft zich ingezet om het belang van natuur in dit maatschappelijk debat naar voren te brengen. Vogelbescherming zag de PAS-uitspraak als een kans om een structurele omslag te maken naar een duurzame landbouw in samenwerking met boeren en betrokken bedrijven, waar het kabinet eerder zelf ook voorstander van was. Helaas heeft de regering haar oren meer te luisteren gelegd bij andere belangengroeperingen. De Spoedwet Stikstof kan uiteindelijk zelfs een verslechtering van het Nederlands natuurbeleid betekenen, omdat de bescherming van Natura 2000-gebieden ter discussie wordt gesteld.

5.1.7 Soortbescherming

Sommige vogels redden het niet met alleen gebiedsbescherming, die hebben nog iets extra's nodig om te kunnen overleven in Nederland.

2019 Jaar van de Wulp

In 2019 hebben Vogelbescherming en Sovon aandacht gevraagd voor de achteruitgang in aantal van de wulp. Tijdens het 'jaar van' zijn gegevens geanalyseerd van zowel broedende als overwinterende wulpen, om zo te achterhalen welke factoren de aantalsontwikkelingen de afgelopen decennia hebben gestuurd. Later zullen deze gegevens leiden tot concrete aanbevelingen.

Grote karekiet

Vogelbescherming zet zich in om de grote karekiet voor Nederland te behouden. Op een haar na is deze rietvogel uit ons land verdwenen. Onderdeel van het reddingsplan is het herstel van rietkragen én onderzoek naar de trekroutes van de grote karekiet. Tot voor kort was er niets bekend over wat de Nederlandse grote karekieten deden buiten het broedseizoen. Daarin is nu verandering aan het komen. In 2019 werden de eerste resultaten bekend van waar Nederlandse grote karekieten overwinteren. Door een aantal vogels van een chip te voorzien werd duidelijk dat ze in een groot gebied in West-Afrika verblijven. Doordat ze niet op één plek overwinteren, ondersteunt dat de conclusie dat toch vooral de slechte kwaliteit van de Nederlandse broedgebieden dé reden is van hun achteruitgang in ons land. In het verslagjaar verscheen ook een onderzoeksrapport over het rietherstel door de geplaatste beschermingsrasters. Duidelijk werd dat de rietkragen dankzij de gaasrasters duidelijk zijn verbeterd (verbreed), waardoor de grote karekiet op meer plekken kan broeden. Komende jaren moet blijken of ze dat ook doen en hun aantal toeneemt.

Tapuit

De nestbescherming van tapuiten in het Aekingerzand en de Noord-Hollandse duinen is in 2019 voortgezet, mede gefinancierd door Vogelbescherming. De combinatie van nestbescherming en gericht herstel van het leefgebied is nog steeds effectief. Via de aanvraag Wij & Wadvogels zijn middelen beschikbaar gekomen om hiermee door te gaan.

Strandbroeders

In 2019 is er een nieuw broedgebied bij de Westerschelde aangelegd voor strandbroeders, in samenwerking met Het Zeeuwse Landschap. Daarnaast werd er in de Delta een vrijwilligersgroep opgezet die zich inzet voor de bescherming van broedgebieden op stranden, onder meer door strandgedeeltes af te zetten, voorlichting te geven en het broedsucces te volgen. Het doel is om de boodschap 'deel het strand' de komende jaren breed onder de aandacht te brengen. Dit is van groot belang, want uit een analyse van het Centre for Avian Population Studies blijkt verstoring door recreanten, loslopende honden en/of grote grazers een belangrijk probleem voor strandplevier en bontbekplevier. Voor beheerders, beleidsmakers en anderen die werken aan strandbroeders, is er een mooie en praktische brochure geschreven, die begin 2019 werd verspreid. Alle inspanningen hebben in 2019 succes gehad: meer broedparen en een beter broedsucces. Vogelbescherming zet zich in om dit succes de komende jaren opnieuw mogelijk te maken.

5.2 Een natuurrijk platteland

5.2.1. Context

Aan de verarming van het platteland is nog geen einde gekomen. Van de 87 Rode Lijst-soorten is meer dan de helft geheel of gedeeltelijk afhankelijk van boerenland.

De enige langetermijn oplossing die Vogelbescherming ziet om hier verandering in te brengen, is een fundamentele hervorming van de landbouw. Kansen op herstel van biodiversiteit zijn er door de focus te verleggen van bulkproducten voor de exportlandbouw naar kwaliteitsproducten, waarvan de opbrengst het mogelijk maakt rekening te houden met natuur binnen de agrarische bedrijfsvoering. Vogelbescherming is sinds enkele jaren initiatiefnemer en aanjager van een dergelijke natuurinclusieve landbouw. Via vooral enkele grootschalige voorbeeldprojecten inspireren we zo andere partijen en laten we zien dat het anders kan. Op korte termijn blijft de grootste prioriteit om de resterende goede weide- en akkervogelgebieden veilig te stellen als brongebieden voor toekomstig populatieherstel. Het werk van Vogelbescherming is in het landelijk gebied opgesplitst in weidevogels, akkervogels en inspanningen om een betere basiskwaliteit voor natuur in het gehele landelijk gebied te verkrijgen.

Onze langetermijn doelen op een rij:

- Vogelbescherming streeft naar een ecologisch duurzame landbouw: kenmerkende dier- en plantpopulaties van een gebied kunnen duurzaam voortbestaan.
- Goede akker- en weidegebieden veilig stellen als brongebieden van waaruit vogels zich weer kunnen verspreiden.
- Ontwikkelen en implementeren van nieuwe duurzame financiële dragers voor weidevogel- en akkervogelbeheer.
- 200.000 hectare rijke weide als basis voor een stabiele populatie van 40.000 broedparen grutto's.
- Realisatie van een basiskwaliteit natuur in het landelijk gebied: minimale vereisten voor de algemene vogelsoorten van het landelijk gebied.

5.2.2 Campagne Red de boerenlandvogels

Vogelbescherming zet zich in om de samenleving bewust te maken van de vogel- en natuurcrisis in het landelijk gebied en mee te krijgen in een transitie. Onderdeel daarvan was in 2019 een campagne gericht op de verkiezingen van de provinciale staten. Per provincie verscheen een rapport met de staat van de boerenlandvogels en een oproep om het herstel van boerenlandvogelpopulaties als doel op te nemen in de coalitieakkoorden. Daarnaast vroegen we het publiek om onze actie te ondersteunen. Met effect, in zo goed als alle akkoorden zijn passages opgenomen over de natuur op het platteland, het meest concreet in Friesland en Zuid-Holland.

5.2.3 Voorbeeldprojecten

Aan de hand van aansprekende voorbeeldprojecten voor vogels werkt Vogelbescherming aan een andere manier van werken in het landelijk gebied. De voorbeeldprojecten helpen bovendien vogelpopulaties in kerngebieden te versterken.

PolderPracht

In het laatste jaar van het langjarige voorbeeldproject PolderPracht kwam een doorbraak tot stand. Alle FrieslandCampina-boeren op Terschelling hebben besloten hun melk op het eiland te laten verwerken tot PolderPracht-kaas. Dit betekent dat ze meer ruimte gaan creëren voor weidevogels in hun bedrijfsvoering. De benodigde grotere capaciteit van de melkfabriek op het eiland kon dankzij PolderPracht gerealiseerd worden. Dankzij deze nieuwe stap, ziet de toekomst van de weidevogels op het eiland er beter uit. Onder verschillende merknamen is deze kaas verkrijgbaar bij onder meer Albert Heijn en Hema. Eerder waren er al biologische Terschellinger kaas en andere producten verkrijgbaar van weides waar de weidevogels kunnen overleven.

Amstelland

In Amstelland kreeg Boeren van Amstel definitief gestalte, mede dankzij Vogelbescherming. Om het weidevogelbeheer ook in de toekomst goed te kunnen blijven doen, en zelfs nog te verbeteren, zijn de Amstelland-boeren op zoek gegaan naar een alternatief verdienmodel, en zo is Boeren van Amstel ontstaan. De Boeren van Amstel leveren hun melk aan de door hen opgerichte melkfabriek in Ouderkerk aan de Amstel. Voor de weidevogels wordt het hier ook nog beter toeven, dankzij een nieuwe weidevogelboulevard. Dat is een strook van 2 meter breed en circa 4 kilometer lang, waarin 10 boeren extra kruidenrijk grasland ontwikkelen. Voor het publiek zijn er informatieborden en een uitkijkpunt. De weidevogelboulevard kwam tot stand dankzij een goede samenwerking tussen boeren, Agrarische Natuurvereniging De Amstel, Gemeente Amstelveen en Vogelbescherming en vele andere gebiedspartijen.
Om natuurvriendelijk opererende boeren te stimuleren, reikt Vogelbescherming jaarlijks de Gouden Grutto uit. In 2019 ging deze prijs zeer verdiend naar Wes Korrel, een drijvende kracht achter Boeren van Amstel.

Rijke Weide Vogelfonds

Vogelbescherming zet zich actief in om belangrijke weidevogelgebieden te behouden en verder te verbeteren. Daarover adviseren we bijvoorbeeld het Rijke

Weide Vogelfonds. Dat fonds is opgericht om op strategische plekken weidevogelgrond te kopen. Die wordt vervolgens verpacht aan boeren als zij in hun beheer maximaal rekening houden met de vogels. Het fonds heeft al tientallen hectaren gekocht in de Groningse Onnerpolder en in het Friese Idzega. Zo blijven topgebieden duurzaam beschikbaar voor weidevogels.

PARTRIDGE

Het internationale project voor de patrijs, PARTRIDGE, kreeg in 2019 een verlenging en wordt uitgebreid voor een periode van drie jaar. Verschillende natuurorganisaties hebben de handen ineen geslagen om de patrijs te redden en daarmee de hele biodiversiteit op het boerenland sterk te verbeteren. De genomen maatregelen blijken zo hoopgevend dat de EU via Interreg in 2019 een extra subsidie heeft gegeven. Zo kan het project worden uitgebreid van 5 naar 7 landen en kan het effect van de maatregelen beter in kaart worden gebracht. Vele delegaties, politici en vakgenoten, zijn de afgelopen periode de maatregelen in Noord-Brabant en Zeeland komen bekijken. Een landelijke dag voor de patrijs die Vogelbescherming organiseerde, verliep uiterst succesvol. Alle partijen die een rol spelen bij de bescherming van patrijzen (en akkernatuur in brede zin) werden tijdens de dag op de hoogte gebracht van de aanpak en nieuwste inzichten.

Zomertortel

In 2019 zijn we gestart met noodmaatregelen om de zomertortel voor Nederland te behouden. Er is een bijvoerprogramma opgezet en we hebben maatregelen genomen ter verbetering van het leefgebied op plekken waar ze nog voorkomen.

Slaperdijken

Met het door het Waddenfonds gehonoreerde pilotproject 'Natuurrijke slaperdijken Groningen' willen Grauwe Kiekendief - Kenniscentrum Akkervogels, Landschapsbeheer Groningen en Vogelbescherming de Groningse slaperdijken nieuw leven inblazen. Door natuur en landschap sterker aan de oude slaperdijken te koppelen, willen we bereiken dat de waardering voor slaperdijken toeneemt. Struweelvogels en soorten zoals blauwe kiekendief en velduil moeten ervan profiteren.

5.2.4 Strategische coalities

Door samen te werken met veel partijen in de landbouwketen – van boer tot producent – is Vogelbescherming aanjager van een transitie naar een meer natuurvriendelijke landbouw. Steeds meer melkveehouders en ketenpartijen maken intussen afspraken die het leven van boerenlandvogels zoals kievit en grutto aangenamer moeten maken.
Het vernieuwde Beter Leven Keurmerk 1 ster voor zuivel springt in 2019 daarbij het meest in het oog. Samen met Stichting Natuur & Milieu heeft Vogelbescherming inhoudelijk invulling gegeven aan de duurzaamheidscriteria van het Beter Leven keurmerk van de Dierenbescherming. Waar voorheen werd gekeken naar het dierenwelzijn, wordt nu ook gecontroleerd of melkveehouders rekening houden met natuur, landschap en milieu. Vogelbescherming vindt deze integrale benadering een waardevolle aanvulling op al bestaande vogelvriendelijke zuivelproducten, waarmee consumenten zelf boeren actief kunnen ondersteunen die iets extra's doen voor de natuur.

5.2.5 Beleidsbeïnvloeding

Onderdeel van onze activiteiten is samen met een coalitie van natuurorganisaties te lobbyen voor een groener Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU (GLB). Dat doen we op basis van een eerder verschenen *position paper*. Ook in Brussel roert Vogelbescherming zich op het vlak van GLB. We maken onderdeel uit van de Agricultural Taskforce van BirdLife Internationaal. Het nieuwe GLB is uitgesteld tot 2023. Onduidelijk is of een nieuw stelsel gunstig uitpakt voor natuur en vogels. De klacht die door Vogelbescherming in 2016 is ingediend bij de Europese Commissie over de gebrekkige bescherming van weidevogels leidde in 2019 opnieuw niet tot het besluit van de commissie een inbreukprocedure te starten tegen de Nederlandse overheid. Vogelbescherming informeert de Europese Commissie over relevante ontwikkelingen en hoopt in 2020 uitsluitsel te krijgen.
In 2019 heeft Vogelbescherming gezamenlijk met boerenpartijen en wetenschappers een ander geluid laten horen in de verhitte discussie over stikstofdepositie. Helaas heeft de overheid zich meer gericht op oplossingen die te maken hebben met de gevolgen van de uitspraak, dan op het werkelijke probleem, te veel stikstofdepositie in de natuur. Zodanig zelfs dat de Spoedwet Stikstof zelfs een verslechtering van het natuurbeleid inhoudt.

5.2.6 Kennis vergroten

Vogelbescherming werkt op basis van wetenschappelijke inzichten. Behalve dat we onze beschermingsmaatregelen daarop baseren, 'vertalen' we deze kennis ook naar een breder publiek van professionals en belangstellenden (zoals bij de Landelijke dag voor de patrijs).

Daarnaast initiëren we onderzoek om kennislacunes aan te vullen.
In 2019 hebben onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen op initiatief van Vogelbescherming een plan geschreven voor een systematisch meerjarenonderzoek naar hoe predatoren leven in onder andere het landelijk gebied. In 2020 kan dit onderzoek in Eemland al van start gaan met subsidie van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een aanvraag bij de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) voor een uitbreiding met drie andere locaties is ingediend. In 2020 krijgen we uitsluitsel over de toekenning. Met de verzamelde kennis uit dit onderzoek kunnen we op termijn weidevogels en andere bodembroeders beter beschermen. Verder financiert Vogelbescherming jaarlijks onderzoek naar de overleving van grutto's.

5.2.7 Vergroening curriculum agrarisch onderwijs

Het samenwerkingsproject 'Greener future for young farmers' wil jonge boeren meenemen naar een groenere toekomst. Vanuit de EU is subsidie toegekend voor dit initiatief van Vogelbescherming dat het mogelijk maakt voor docenten om samen met het Kenniscentrum Natuur en Leefomgeving en Hogeschool Van Hall Larenstein materiaal over natuurinclusieve landbouw te verzamelen en te ontwikkelen voor het groene mbo en hbo. Het werken met natuur kreeg in het verleden weinig aandacht in het agrarisch onderwijs. Maar door de wereldwijde biodiversiteitscrisis is dat aan het veranderen. Het project past naadloos in de Green Deal Natuurinclusieve Landbouw in het Onderwijs die alle betrokken onderwijsinstellingen en overheden hebben ondertekend.

5.2.8 Juridische actie

Vogelbescherming kiest voor samenwerking om onze doelen te bereiken. Maar mocht het nodig zijn – we staan vaak tegenover grote belangen en partijen –, dan trekken we als onafhankelijke partij een scherpe lijn en voeren we bijvoorbeeld ook juridische procedures of organiseren acties. In 2019 heeft de Rechtbank in Den Haag geoordeeld dat er definitief geen afschot van smienten mag plaatsvinden in Zuid-Holland. Vogelbescherming en de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH) waren in beroep gegaan tegen de toestemming die de provincie had gegeven voor afschot van maximaal 6.500 smienten per jaar. De uitspraak volgt op beroepen van Vogelbescherming en de NMZH samen met lokale natuurorganisaties tegen de beslissing van de provincie op de bezwaren van de natuurorganisaties. Deze uitspraak pakt nu in deze provincie gunstig uit voor de smienten. Een hoger beroep moet uitwijzen of dat ook zo blijft. In Noord-Holland bepaalde de rechter al in 2018 dat er niet meer op smienten mocht worden geschoten.

5.3 Meer natuur in de stad

5.3.1 Context

Vogelbescherming werkt hard aan een beter leefbare stad voor vogels en mensen. Iedereen kan hieraan meehelpen door in de eigen tuin of op het eigen balkon een bijdrage te leveren aan een vogelvriendelijke stad. Vogels gelden als een graadmeter voor de kwaliteit van de leefomgeving. Gaat het goed met de vogels in een stad, dan gaat het goed met het groen in de stedelijke omgeving. Dat werkt ook weer omgekeerd: mensen die in een groene omgeving wonen, voelen zich niet alleen gezonder, uit onderzoek blijkt dat ze dat ook daadwerkelijk zijn.
Helaas gaat het niet altijd goed met vogels in de stad. Veel gebouwen zijn bijvoorbeeld te netjes afgewerkt om nog een nestplek te vinden. Dat schaadt vooral de soorten waarvoor de bebouwde omgeving het belangrijkste leefgebied is. Als bouwers in een vroeg stadium rekening houden met de vogels is broedgelegenheid meestal zonder veel kosten in te passen.
Ruim tien jaar zet Vogelbescherming zich met succes in voor natuur in het stedelijk gebied. Mede dankzij dit stadsvogelprogramma heeft er een kentering plaatsgevonden: vogels in steden en dorpen kunnen zich in een toenemende belangstelling verheugen.

Onze langetermijndoelen op een rij:

- Onderzoeksprogramma's ondervangen kennishiaten over stadsvogels.
- Nestgelegenheid bieden is standaard bij nieuwbouw en renovatie.
- Vogelbescherming heeft een goed functionerend netwerk van vrijwillige Stadsvogeladviseurs en Tuinvogelconsulenten.
- De samenwerking met gemeenten en bedrijven is versterkt.
- Beschermingsmaatregelen voor vogels zijn opgenomen in standaardprocedures voor duurzaamheid.
- Opzetten van een langlopend citizen science-jaarrondtelproject voor stadsnatuur dat leidt tot betere bescherming.

5.3.2 Elke tuin een vogeltuin

Iedereen kan wat doen

Ook in 2019 heeft Vogelbescherming mensen met een tuin of balkon opnieuw via een breed scala aan communicatiemiddelen aangezet tot een vogelvriendelijke inrichting daarvan. Iedereen kan wat doen voor vogels.
Concreet betekent dat bijvoorbeeld minder tegels in de tuin én meer ruimte voor (inheemse) planten en struiken. Vogelbescherming verspreidt kennis over tuinen via websites, digitale nieuwsbrieven en magazines. Zo bereiken we jaarlijks vele honderdduizenden mensen. Via populaire acties als de Nationale Tuinvogeltelling en de Jaarrond Tuintelling vragen we ook aandacht voor de natuurvriendelijke tuininrichting. Via de sociale media proberen we vooral mensen te bereiken die Vogelbescherming nog niet kennen, door middel van de campagne mijnvogeltuin.nl. Meer indringend zijn de persoonlijke adviezen op maat die de Tuinvogelconsulenten geven over tuininrichting.

Aanbod vergroten

Behalve particulieren spreekt Vogelbescherming ook partijen aan zoals tuincentra. Met marktleider Intratuin hebben we een overeenkomst om gezamenlijk te werken aan natuurlijke tuinen in Nederland. Intratuin zorgt voor een toenemend aanbod van planten en struiken waar vogels echt iets aan hebben.

5.3.3 Steeds meer gemeenten betrokken

Vogelbescherming heeft de afgelopen jaren belangrijk bijgedragen aan het overtuigen van gemeenten om een vogelvriendelijker beleid te voeren. Zeven van de tien grote gemeenten hebben daar intussen beleid voor of hebben een motie in de gemeenteraad aangenomen. In de provincie Noord-Brabant lopen de gemeenten op dit gebied voorop. Tijdens het verslagjaar 2019 raakten, mede onder impuls van Vogelbescherming (en de Zoogdierbescherming), alle Brabantse steden betrokken bij natuurinclusief bouwen. Verder schreef Vogelbescherming onder meer adviezen voor de gemeenten Amsterdam en Zwolle.

Stadsvogeladviseurs

Verspreid over heel Nederland waren in 2019 47 vrijwillige Stadsvogeladviseurs actief namens Vogelbescherming. Zij enthousiasmeerden, informeerden en adviseerden verschillende partijen in de stad over hoe vogels te beschermen.

5.3.4 Allianties smeden

Om de impact van ons werk te vergroten smeedt Vogelbescherming samenwerkingsovereenkomsten, niet alleen met overheden en partijen in de tuinbranche, maar ook in de woningbouwsector. Eerder gingen we de samenwerking aan met Vesteda, een grote woningbelegger in Nederland.
In 2019 kwam daar Ballast Nedam Development bij. Samen gaan we aan de slag om van de nieuwbouwwijk Berckelbosch in Eindhoven een vogelvriendelijke omgeving te creëren; vogels krijgen hier alle kans om te leven. Ook de nieuwe bewoners worden hierbij betrokken.
Voor het grootste waterwinbedrijf Vitens schreven we een advies hoe zij vogelvriendelijk kunnen handelen.
In 2019 adviseerde Vogelbescherming ook voetbalbond KNVB en de golfbond NGF over vogelvriendelijke inrichting van sportterreinen.

5.3.5 Kennis verspreiden

Om beter te kunnen beschermen is kennis van de natuur in het stedelijk gebied onontbeerlijk. Daarom ondersteunt Vogelbescherming onder meer het Meetnet Urbane Soorten van Sovon Vogelonderzoek Nederland én hebben we vijf jaar geleden het citizen's science-project Jaarrond Tuintelling in het leven geroepen. Zo'n 18.000 tellers gaven intussen vele waarnemingen door, wat leidde tot een wetenschappelijke publicatie.
De opgedane kennis 'vertaalt' Vogelbescherming ook naar de diverse betrokken partijen in het stedelijke gebied. Behalve via de hiervoor al genoemde middelen doen we dat ook via speciale factsheets en de online checklist natuurinclusief bouwen, speciale kennissessies met professionals, een nieuwsbrief voor vogelwerkgroepen en door op te treden als kennispartner. Dat zijn we onder meer bij het snel groeiende platform Operatie Steenbreek, het Nationaal Daken Plan, NL Green Label en de Stroomversnelling, het project waarbij honderdduizend woningen energieneutraal worden gemaakt en waarbij tegelijk kunstnesten worden aangebracht.

Toolbox Natuurinclusief Bouwen

Vogelbescherming en de Zoogdiervereniging hebben in 2019 de Toolbox Natuurinclusief Bouwen gelanceerd. De lancering vond plaats tijdens Natuurlijk2019, het congres voor natuurinclusief bouwen van de provincie Overijssel. Op de website www.bouwnatuurinclusief.nl kunnen bouwprofessionals praktische informatie vergaren over maatregelen waarmee zij hun projecten natuurinclusief maken. Dankzij ondersteuning van de

provincie Noord-Brabant, maar ook van de provincie Overijssel en gelijkgezinde organisaties als Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) konden Vogelbescherming en de Zoogdiervereniging de Toolbox ontwikkelen. De samenwerking met deze partners zorgt er mede voor dat natuurinclusief bouwen steeds meer het 'nieuwe normaal' wordt.

Award Natuurinclusief bouwen

Om natuurinclusief bouwen nog meer te stimuleren riep Vogelbescherming in 2019 samen met de Zoogdiervereniging met de hulp van de provincie Brabant de Award Natuurinclusief Bouwen en Ontwerpen in het leven. Het nieuwe gebouw van Triodos in Zeist ging met de eer strijken.

Hoogleraar stedelijke ecologie

In 2019 ondertekende Vogelbescherming een overeenkomst met de TU Delft voor het aanstellen van een hoogleraar stedelijke ecologie.

5.4 Grenzeloze natuurbescherming

5.4.1 Context

Vogels houden zich niet aan menselijke grenzen. Veel van onze broedvogels zijn maar enkele maanden per jaar in Nederland. Na het broedseizoen vertrekken ze naar het zuiden. Ook broedvogels uit het noorden komen (massaal) naar Nederland. Deels om hier te overwinteren, maar voor veel trekvogels is Nederland slechts een tussenstop op hun reis zuidwaarts.
Deze trekvogels overleven alleen als de hele keten van gebieden waar ze gebruik van maken tijdens hun trekroute veilig is. Dat is nog (lang) niet het geval. De bedreigingen zijn legio: vernietiging van leefgebied door nieuwe infrastructuur, intensieve landbouw, houtkap, jacht en grote waterwerken zoals stuwdammen, alles nog versterkt door de gevolgen van klimaatverandering.
Om deze redenen kijkt Vogelbescherming nadrukkelijk ook over de grenzen. Om focus aan te brengen werken we vooral samen met BirdLife Partners langs de Oost-Atlantische *flyway* van trekvogels. Dan gaat het zowel om vogels die langs de kust leven, als de landvogels die naar de Sahel trekken en nog verder zuidelijk. Behalve voor trekvogels in ons deel van de wereld – wat de grootste prioriteit heeft – spant Vogelbescherming zich internationaal ook in voor goede natuurbescherming in Indonesië en de Dutch Caribbean. In alles wat Vogelbescherming doet, gaat het om een leefbare wereld voor vogels én voor mensen.

Onze langetermijn doelstellingen op een rij:

- Nauwe samenwerking van BirdLife Partners en andere organisaties langs de Oost-Atlantische trekroute zorgt ervoor dat trekvogels en hun leefgebieden goed worden beschermd.
- BirdLife International wordt een steeds sterkere organisatie die wereldwijd opkomt voor vogels en natuur.
- Dankzij steun van Vogelbescherming ontwikkelen BirdLife Partners in Marokko, Burkina Faso, de Dutch Caribbean en Indonesië zich tot krachtige zelfstandige natuurbeschermingsorganisaties.

5.4.2 Partnerontwikkeling en versterking BirdLife

Om duurzame natuurbescherming mogelijk te maken zijn sterke organisaties belangrijk. Vogelbescherming helpt BirdLife Partners in West-Afrika om zich verder te ontwikkelen. Maar ook andere natuurorganisaties worden uitgenodigd om deel te nemen aan de projecten en bijeenkomsten om kennis te delen. Zo vergroten we de impact van onze activiteiten. Mede dankzij onze hulp zijn in Marokko, Mauritanië en Burkina Faso organisaties de afgelopen jaren uitgegroeid tot volwaardige BirdLife Partners. Vogelbescherming assisteert bijvoorbeeld met adviezen over strategie, fondswerving, lobby en communicatie.
NATURAMA in Burkina Faso boekte samen met andere partijen in 2019 een mooi resultaat doordat de lobby van deze organisaties bij hun regering succes had: twee grote (natte) natuurgebieden hebben nu een betere bescherming.

Vogelbescherming speelt verder een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het Global Flyways Programme van BirdLife. Via deelname aan de begeleidingscommissie stelt Vogelbescherming kennis en ervaring beschikbaar. Daarnaast coördineert Vogelbescherming samen met andere Partners de ontwikkeling van een ambitieus programma voor de bescherming van trekvogels die gebruik maken van de Oost-Atlantische trekroute.
Onder de noemer van het East Atlantic Flyway Initiative stimuleren we de samenwerking en afstemming tussen Partners langs de hele trekroute.
In 2019 is vooral aandacht gegeven aan het betrekken van andere Europese BirdLife Partners zoals uit Spanje, Portugal, Frankrijk en Denemarken bij de West-Afrikaanse natuurbeschermingsorganisaties, waardoor de schaalgrootte van ons werk langs de flyway kan toenemen. In 2020 en daarna moet dit resulteren in concrete projecten, afhankelijk van het succes van de gezamenlijke fondswervingen die zijn opgezet.

5.4.3 Kennisontwikkeling en kennis delen

Sinds 2012 ondersteunen Vogelbescherming en het Wereld Natuur Fonds de leerstoel Trekvogelecologie van Theunis Piersma. Het onderzoek van Piersma en zijn onderzoeksgroep is van grote betekenis voor de bescherming van trekvogels. Het geeft inzicht in wat de vogels nodig hebben om hun trektochten te kunnen volbrengen.
Verder is Vogelbescherming actief betrokken bij vogeltellingen langs de gehele flyway, van Noorwegen tot Zuid-Afrika. In 2019 werd een derde telling van deze enorme omvang voorbereid.
Daarnaast zijn we betrokken bij de Migrant Landbird Study Group, waarbinnen onderzoekers en beschermers kennis delen.

Om onze impact te vergroten, deelt Vogelbescherming met zoveel mogelijk betrokken organisaties kennis over natuurherstel waar vogels ook echt baat bij hebben. In 2019 zetten we daarin een belangrijke stap voorwaarts door de overeenkomst die BirdLife kon sluiten met het Great Green Wall Initiative. Bij natuurherstelprojecten van deze organisatie die namens de Afrikaanse Unie de strijd aanbindt tegen verwoestijning, kan BirdLife nu kennis inbrengen over welke bomen voor vogels interessant zijn en hoe de lokale bevolking kan worden betrokken bij duurzaam landgebruik. Vogelbescherming was een belangrijke aanjager van deze overeenkomst. Doordat het Great Green Wall Initiative opereert namens de Afrikaanse Unie heeft deze organisatie goede ingangen bij regeringen, waardoor het mogelijk wordt ook op dat niveau een luisterend oor te vinden voor duurzaam natuurherstel waar vogels ook echt baat bij hebben.

5.4.4 Duurzame productontwikkeling

Samen met onze partners in Sahel-landen en ontwikkelingsorganisatie ICCO zoeken we naar manieren om (meer) inkomsten te genereren uit notenbomen, onder meer met steun van de Nationale Postcode Loterij. Het project heeft als noemer 'Birds, Bees & Business'. Van de noten produceren vrouwen hoogwaardige olie voor zeep en voedsel. Een perfecte combinatie voor mensen en vogels dus, want de bomen (zoals acacia's) die moeten worden aangeplant om te zorgen voor een betere bestuiving van de notenbomen, zijn weer goed voor vogels. Het project heeft een looptijd van meerdere jaren.

In het Noord-Afrikaanse en Zuid-Europese deel van de flyway is Vogelbescherming betrokken bij het weer in gebruik nemen van verwaarloosde zoutpannen. Zoutpannen zijn trekpleisters voor trekvogels die er een tussenstop kunnen maken, of zelfs kunnen broeden. Maar dat vraagt wel om onderhoud, zodat deze plekken niet dichtgroeien. Onderhoud dat alleen kan plaatsvinden als er ook een rendabel product wordt opgeleverd, waardoor er voldoende financiële middelen voorhanden komen. Het project heeft op verschillende plekken – mede dankzij Vogelbescherming – veel succes geboekt, zoals in Larache (Marokko). De betrokken Partners – naast Marokko ook Spanje, Portugal en Tunesië – hebben inmiddels ook een klein netwerk gevormd, waarbinnen kennis en ervaring worden uitgewisseld.

5.4.5 Voorbeeldprojecten

Vogelbescherming zorgt via voorbeeldprojecten langs de Oost-Atlantische trekroute voor direct natuurherstel. Maar door samen te werken binnen dergelijke projecten ontstaan ook sterkere organisaties in landen waar dat niet vanzelfsprekend is, wat ervoor zorgt dat zij ook zelfstandig aan de slag kunnen.
Daarnaast bieden de resultaten van dergelijke projecten mogelijkheden om andere partijen en organisaties te betrekken bij natuurherstel en zo te werken aan meer impact. Zo profiteert Vogelbescherming nog steeds van het eerder uitgevoerde project Living on the Edge. De werkwijze met BirdLife Partners uit de betrokken landen én lokale gemeenschappen krijgt een vervolg in Mauritanië, Senegal en Ghana. In Burkina Faso helpt Natuurhuisje.nl nu bijvoorbeeld ook mee om de juiste bomen te planten.
In 2019 heeft Vogelbescherming de mogelijkheid in het leven geroepen voor Afrikaanse BirdLife Partners (in spe) om een financiële bijdrage te vragen voor kleinere concrete projecten die ten goede komen aan kustvogels. Die projecten in Senegal, Guinee-Bissau, Ghana en Zuid-Afrika gaan in 2020 van start.

5.4.6 Burung Indonesia, DCNA

Strijd tegen ontbossing

Vogelbescherming ondersteunt Burung Indonesia (BirdLife in Indonesië) bij de bescherming van de bossen. Dat gebeurt bijvoorbeeld door te werken aan een duurzame oogst van cacao en andere producten. Bij de samenwerking met de dorpen is er in Indonesië ook veel aandacht voor voorlichting over natuur. Verder richt Burung zich op het stopzetten van

de illegale vangst van en handel in vogels. Op Java zitten nu meer vogels in kooien dan er in het wild voorkomen.
Vogelbescherming steunt Burung ook bij het versterken van de eigen organisatie. Een belangrijke mijlpaal voor Burung is dat het recent volledig BirdLife Partner is geworden, mede dankzij de jarenlange steun van Vogelbescherming. Vanaf 2020 stopt onze hulp en richten we ons volledig op de flyway waar Nederland ook deel vanuit maakt. Burung blijft ondersteuning krijgen uit Europa: de BirdLife Partners uit Duitsland en Engeland nemen het stokje over van Vogelbescherming.

DCNA

In 2019 kreeg onze samenwerking met de DCNA een nieuwe impuls, nadat deze een tijdlang stil lag, als gevolg van interne discussies binnen de DCNA over de gewenste strategie en organisatievorm van het samenwerkingsverband. De DCNA staat voor Dutch Caribbean Nature Alliance en is de koepel van natuurterreinbeherende organisaties. Vogelbescherming zet zich in om het nieuwe elan te ondersteunen en is sinds najaar 2019 weer actief betrokken bij het werk in de regio. Allereerst wordt bijgedragen aan een nieuw op te stellen meerjaren-vogelbeschermingstrategie van de DCNA. Alle zes eilanden van de Dutch Caribbean zijn hierbij betrokken.

5.5 Activeren samenleving, marketing en fondswerving

5.5.1 Context

Vogelbescherming wil zo veel mogelijk mensen bereiken en hen betrekken bij vogels, vogels beschermen en Vogelbescherming, zowel het algemene publiek als specifieke doelgroepen. We willen enerzijds mensen (leden en niet-leden) op een positieve manier in contact brengen met vogels en natuur en ze anderzijds concrete handelingsperspectieven bieden om zich daarvoor in te zetten. Zo verbindt Vogelbescherming mensen om samen kansen te creëren voor vogels en natuur en dragen we uiteindelijk bij aan een leefbare wereld.
Vogelbescherming wil iedereen die zich betrokken toont 'op maat' bedienen met informatie die voor hem of haar aantrekkelijk en relevant is. Zo levert Vogelbescherming een bijdrage aan een band die langer duurt dan een enkel contactmoment. Hiervoor gebruiken we een breed palet aan communicatiemiddelen.
Organisaties met een helder profiel zijn over het algemeen succesvoller dan organisaties die dat missen. In onze communicatie streven we er daarom naar een duidelijke positionering over het voetlicht te brengen. Zo willen we duidelijk maken dat we een verbindende partij zijn, dat we internationaal opereren, dat we met wetenschap en voorbeeldprojecten inspireren en dat we inzetten op duurzame langetermijn oplossingen.

Onze langetermijn doelstellingen:
- Verbreding van de basis van Vogelbescherming, vergroten van het aantal 'contactmomenten' met leden en potentiële leden.
- Groei van het aantal leden.
- Verhogen van de inkomsten om beschermingsmaatregelen te kunnen uitvoeren.
- Bredere inzet en groei van het aantal vrijwilligers.
- Een stabiel jeugdprogramma.
- Goed samenwerken met landelijke soortwerkgroepen en vogelwerkgroepen.

5.5.2 Activeren samenleving

Vogelbescherming richt zich op een samenleving die zich meer inzet voor het herstel van biodiversiteit, waaronder vogels en hun leefgebieden. We motiveren mensen om zich actief in te zetten voor vogels en hun leefgebieden. Dat begint in veel gevallen bij het ontdekken en ervaren van vogels en natuur.

Vogels ontdekken

Op veel manieren brengt Vogelbescherming een breed publiek in contact met vogels en natuur. Dit vormt de basis van onze communicatie. We gaan ervanuit dat mensen zich vooral inzetten voor vogels en natuur als zij een persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp hebben. Daaraan werken we door campagnes en communicatie-uitingen die bij mensen een latent positieve houding tegenover vogels en natuur manifest maken.

Beleef de Lente

Beleef de Lente is al twaalf jaar een succesvol instrument van Vogelbescherming om een breed publiek kennis te laten maken met vogels, ze te laten genieten van vogels en ook bewondering voor vogels op te wekken. Zo dragen we bij aan een basis voor betrokkenheid bij vogels. Ruim 800.000 mensen bezochten in 2019 de website waarbij je via webcams kan meekijken in vogelnesten. Zij waardeerden Beleef de Lente met een 8,9 gemiddeld en bleven zo'n 26 minuten actief op de website, wat in internettermen gelijk staat aan 'eeuwig'.

Online vogels ontdekken

Naast Beleef de Lente bieden we een reeks andere laagdrempelige online mogelijkheden om vogels te ontdekken, zoals via verschillende vogelcursussen (met intussen zo'n 75.000 inschrijvers) en bijvoorbeeld nieuwe vogelrijke fietsroutes in gebieden waar Vogelbescherming actief is. Daarnaast is in 2019 gewerkt aan een nieuwe web-app 'Mijn Vogelvinder', waarmee iedereen boeiende informatie kan oproepen over de vogels van het gebied waar hij/zij zich bevindt. Nog steeds populair is onze gratis app Wadvogels waarmee bezoekers vogels kunnen herkennen en ze de weg wordt gewezen naar niet-verstorende plekken om van ze te genieten.

Excursies en Nationale Vogelweek

Kleinschaliger, maar meer indringend zijn de razend populaire excursies die Vogelbescherming aanbiedt via ongeveer 35 vrijwillige vogelgidsen. Zo bereikten we ook in 2019 ruim 2000 mensen. Via de Nationale Vogelweek boden we tijdens de achtste editie in 2019 een podium voor deskundige gidsen van vogelwerkgroepen, boswachters, collega-natuurbeschermers en andere vrijwilligers om een vogelexcursie te geven. Ruim 6.000 mensen maakten daarvan gebruik en waardeerden het evenement met een 8.6. Een uitdaging voor de toekomst is om het aanbod te laten groeien, want de vraag is groot.

Jeugdprogramma

Het jeugdprogramma van Vogelbescherming richt zich op kinderen in de basisschoolleeftijd. Met educatieve projecten zoals Beleef de Lente In de klas, de Tuinvogeltelling voor Scholen en vogelvriendelijke schoolpleinen laten we leerkrachten en leerlingen in het basisonderwijs vogels en natuur ontdekken. Het bij Beleef de Lente en Tuinvogeltelling horende lesmateriaal is geschikt voor alle groepen in het primair onderwijs en gratis te downloaden. Ook in 2019 hebben we docenten op deze mogelijkheden gewezen via een beperkte campagne.
Naast het uitgebreide schoolprogramma bedienen we 'individuele' kinderen via het Juniorlidmaatschap. Zij helpen mee aan het beschermen van vogels en krijgen 5x per jaar het vrolijke natuur- en vogelmagazine Vogels Junior opgestuurd, waarmee we ze verder willen inspireren vogels en natuur te ontdekken en zich ervoor in te zetten.

Handelingsperspectief

Vogelbescherming zorgt ervoor dat zowel grote groepen in de samenleving als specifieke doelgroepen meedoen met het beschermen van vogels.

Vogels tellen

Via een grootschalig evenement als de Nationale Tuinvogeltelling biedt Vogelbescherming alle deelnemers en belangstellenden een actieve kennismaking met vogels dichtbij huis. Deze telling staat intussen vast op de agenda van vele redacties en biedt zo ook uitstekende reclame voor vogels en onze vereniging. Samenwerkingsverbanden met Intratuin, Welkoop, Dille & Kamille leverde in 2019 veel zichtbaarheid op bij relevante doelgroepen. In 2019 waren er 74.000 deelnemers.
Voor wie de smaak te pakken heeft van het 'tuintellen', is er de Jaarrond Tuintelling, waarmee mensen kunnen doorgeven wat er allemaal aan flora en fauna voorkomt in hun tuin. Deze telling kan zich in toenemende belangstelling verheugen en draagt daadwerkelijk bij aan kennis van stadsnatuur. Daaraan doen nu ruim 17.500 mensen mee.

Vogelvriendelijke tuinen en balkons

Via beide hiervoor genoemde acties brengt Vogelbescherming ook de mogelijkheid onder de aandacht de eigen tuin of het balkon vogelvriendelijk in te richten. Dat doen we ook nog op veel andere manieren. Van een gratis te bestellen magazine, geregelde aandacht in onze eigen (sociale) media, vrije publiciteit etc. Vanaf 2018 kwam daar nog een mogelijkheid bij: MijnVogeltuin.nl. Met leuke en eenvoudige adviezen willen we mensen die Vogelbescherming nog niet zo goed kennen, bewust maken van vogelsoorten in de eigen omgeving én van de noodzaak om de eigen tuin natuurlijker in te richten dan met tegels en schutting. Het aantal Mijnvogeltuin-deelnemers is in het verslagjaar doorgegroeid naar ruim 80.000 deelnemers.

Vogelvriendelijke producten

Vogelbescherming heeft zich ook in 2019 ingezet voor het op de markt krijgen en de promotie van vogelvriendelijke (zuivel)producten, zoals onder meer Polder-Pracht-kaas en Boeren van Amstel. Wie kiest voor vogelvriendelijke producten, draagt rechtstreeks bij aan de bescherming van weidevogels. Tegelijk is het ook een belangrijk signaal. Zo kunnen consumenten aangeven voorstander te zijn van een ander verdienmodel in de landbouw, waarbij boeren voldoende verdienen om iets extra's te kunnen doen voor vogels en natuur. Om overzicht te creëren voor consumenten heeft Vogelbescherming op haar website een zuivelwijzer geplaatst. Daarmee ziet iedereen snel welke zuivel van de nieuwe initiatieven het meest vogelvriendelijk is.

Petities

In 2019 organiseerde Vogelbescherming een online petitie om provincies op te roepen de zorg voor boerenlandvogels in het collegeakkoord op te nemen.

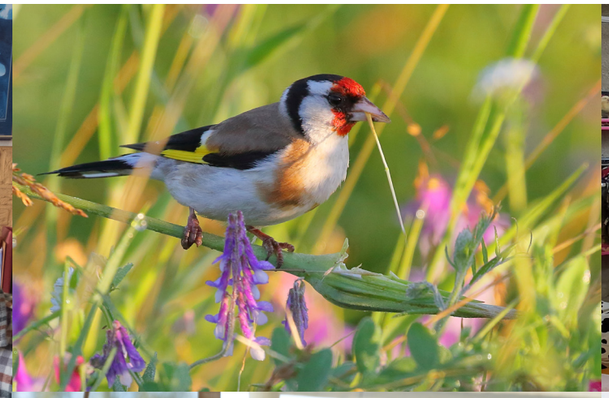

GOED VOOR NATUUR EN BOERENLAND VOGELS
Vogelbescherming NEDERLAND
zuiver Zuivel
Halfvolle Melk
zuiver Zuivel
Biologische
Halfvolle Melk

Met resultaat. Op veel plekken is dat gebeurd, het meest duidelijk in Friesland en Zuid-Holland.

Vrijwilligersbeleid

Mensen kunnen ook als vrijwilliger meehelpen met vogels beschermen. Vogelbescherming biedt daarvoor een reeks aan mogelijkheden: van excursies leiden tot deelname aan onze Raad van Toezicht en Ledenraad, promotionele activiteiten, deskundige verkoop in de winkel en het monitoren van wetlands om zo relevante ontwikkelingen en mogelijke bedreigingen te signaleren en waar mogelijk in te grijpen. Ook is er een hechte groep vrijwilligers die Beleef de Lente mogelijk maakt en geven weer anderen tuinadviezen aan particulieren en lobbyen ze in het stedelijk gebied voor meer stadsnatuur en ruimte voor vogels. Elke vrijwilliger heeft een eigen contactpersoon vanuit Vogelbescherming die zorgt voor de begeleiding. Sommige vrijwilligers hebben meerdere functies. Vogelbescherming vindt het belangrijk dat haar vrijwilligers een goede relatie met de organisatie hebben. Ieder jaar organiseren we daarom onder meer een uitje voor alle vrijwilligers. Zonder de hulp van vrijwilligers zou Vogelbescherming niet kunnen bestaan.

Vogelwerkgroepen

Vogelbescherming hecht aan een goede band met vogelwerkgroepen in Nederland. Meer dan 250 groepen krijgen maandelijks van Vogelbescherming nieuws over (projecten van) Vogelbescherming, vogels beschermen of ander relevant nieuws. Vogelbescherming biedt verder op allerlei vlakken (juridisch, financieel, ecologisch of in praktische zin) directe ondersteuning aan vogelwerkgroepen. In 2019 kwamen er bij benadering maandelijks dertig van dergelijke verzoeken binnen. Verder is er aanvullend op het IJsvogelfonds en de enkele kleinschalige stadsvogelprojecten voor bijna 8000 euro bijgedragen aan activiteiten van bijna tien vogelwerkgroepen.

Ook in 2019 hadden vogelwerkgroepen en andere vrijwillige vogelbeschermers de mogelijkheid om hun projecten te verwezenlijken door middel van een bijdrage van het IJsvogelfonds. Het IJsvogelfonds is een speciaal initiatief van Vogelbescherming en de Nationale Postcode Loterij. Vogelwerkgroepen kunnen er twee keer per jaar projectvoorstellen indienen, ten aanzien van projecten waarvoor de benodigde financiële ruimte ontbreekt. Voor het fonds was in 2019 een bedrag van 20.000 euro beschikbaar.
In oktober 2019 vond de jaarlijkse Euro Birdwatch plaats. Dit is een internationale vogel(trek)telling, die Vogelbescherming in Nederland coördineert en waarvoor we samenwerken met vogelwerkgroepen. Op 160 telposten waren vrijwilligers op die dag aan het werk om de vogeltrek vast te leggen. Veel media nemen elk jaar berichten op over de altijd grote aantallen vogels die voorbij komen. Zo kunnen we het belang van Nederland voor trekvogels over het voetlicht krijgen.

5.5.3 Leden-/fondswerving

Ledenwerving

Samen staan we sterk en kunnen we de natuur en vogels echt een stem geven. De leden vormen de ruggengraat van de vereniging en geven Vogelbescherming een stevige basis. Het aantal leden is de laatste jaren stabiel. In 2019 daalde het aantal licht. We hebben te weinig mensen bereikt met het verzoek lid te worden. Gelukkig werd een en ander grotendeels gecompenseerd doordat veel mensen graag lid bleven. In 2020 krijgt ledenwerving weer een hoge prioriteit in ons werk. Belangrijk onderdeel in onze strategie daarbij is het werven van actieleden. Zo maken potentiële leden kennis met de vereniging. Na zes maanden houdt dit actielidmaatschap vanzelf op. Relatief veel actieleden besluiten na deze kennismaking regulier lid te worden.

	Nieuw in 2019	Stand 1-1-2019	Stand 31-1-2019
Jeugdleden	52	2.323	2.375
Vaste donateurs	-110	2.374	2.264
Volwassen:			
· 65+	-1.225	10.489	9.264
· Lid voor het Leven	-30	1.047	1.017
· Gewoon lid	683	123.404	124.087
· Actieleden	-459	992	533
· Periodiek schenken	239	1.259	1.498
Totaal Volwassenen	-1.488	137.887	136.399
Eindtotaal	**-850**	**141.888**	**141.038**

Klantcontactstrategie

Vogelbescherming werkt sinds enkele jaren met een klantcontactstrategie. Doel daarvan is groepen in onze achterban zo gericht mogelijk te kunnen benaderen met een voor hen relevant aanbod. Daarbij wordt vanuit verschillende disciplines bij Vogelbescherming steeds nagedacht over wat relaties die contact met ons hebben gezocht, nog meer zou kunnen interesseren. Deze aanpak blijven we de komende jaren volgen .
We benaderen onze achterban daarbij voornamelijk digitaal via advertenties, actiemails en digitale nieuwsbrieven. De nieuwsbrief Vogels Digitaal heeft een oplage van ongeveer 180.000 en vormt hierin een belangrijk communicatiemiddel.

Fondswervingsstrategie

Om onze ambities voor het behoud van vogels en natuur waar te maken, is een fondswervingsstrategie voor een lange termijn noodzakelijk. Heel belangrijk blijft daarin de steun van onze leden. De jaarlijkse contributie vormt de basis voor het werk van Vogelbescherming. Dankzij de gegroeide aandacht van Vogelbescherming voor specifieke projecten zijn er meer mogelijkheden voor het werven van bijdragen van zowel institutionele fondsen als van 'middle donors' (vanuit grote betrokkenheid bereid zijn grotere bedragen te doneren) én 'major donors' (mensen die zeer hoge bedragen doneren). Vogelbescherming mikt op diverse bronnen van inkomsten om vogels te kunnen blijven beschermen.

Fondswerving onder leden

In 2019 deden we voor een drietal projecten een verzoek aan onze leden voor een extra gift: voor de zomertortel, rust op hoogwatervluchtplaatsen in het Waddengebied en voor de strijd tegen het wegvangen van vogels uit het wild op Java. De leden van Vogelbescherming tonen een grote bereidheid om aanspre-kende projecten te steunen met een extra gift. In totaal ontvingen we ruim 15.500 giften, niet alleen voor deze drie projecten, maar ook via spontane giften voor ons werk in het algemeen. Daar zijn we enorm blij mee en het betekent dat we ons voor een aantal soorten extra in kunnen zetten. Bovendien werken bijdragen van leden vaak als een soort 'verdubbelaar' voor fondsen en instellingen die pas tot toekenning overgaan als er ook steun van de eigen achterban beschikbaar is.

Grote giften

Vogelbescherming kreeg in 2019 103 giften van 1000 euro of meer. Een deel van de gevers kiest voor een specifieke bestemming zoals weidevogels of trekvogels. We vroegen dit jaar speciale aandacht voor de zeldzame zomertortel. Velen gaven gehoor aan deze oproep. Er werd gul gegeven, met zelfs één donatie van 10.000 euro. Bijzonder was ook een grote gift voor het lobbywerk van Vogelbescherming, een deel van ons werk dat vaak onderbelicht blijft. Bijna veertig procent van alle grote giften mochten we naar eigen inzicht inzetten. Ook deze bijdragen maken een belangrijk verschil voor heel veel soorten.

Nalatenschappen

Met 55 nieuwe nalatenschappen in 2019 wijkt het aantal licht positief af van het gemiddelde van 47 over de laatste 15 jaar. De inkomsten in 2019 bedroegen ruim 2.5 miljoen euro. Dat is bijna 1 miljoen meer dan het begrote bedrag voor 2019.

In 2019 vervolgde een groot aantal goede doelen, waaronder Vogelbescherming, de campagne Toegift.nl. Deze campagne heeft tot doel informatie te verschaffen over nalaten aan goede doelen en het onderwerp bespreekbaar te maken. Verder is in 2019 regelmatig in het blad Vogels en digitale nieuwsbrieven aandacht gevraagd voor het steunen van Vogelbescherming via een nalatenschap. De mogelijkheid om Vogelbescherming als executeur in een testament te benoemen voldoet aan de behoefte van een aantal leden. Inmiddels is Vogelbescherming in 38 testamenten aangewezen als executeur. Om te laten zien wat Vogelbescherming doet, is ook in 2019 weer een aantal speciale excursies georganiseerd voor leden die periodiek schenken of ons in hun testament willen benoemen of dat al hebben gedaan.

Periodieke schenkingen

Leden kunnen een maximaal fiscaal voordeel halen op hun bijdrage aan Vogelbescherming door lidmaatschap en extra donaties te regelen via een periodieke schenking voor vijf jaar of langer. Doordat de belasting 'meebetaalt' kunnen gevers bruto meer geven, terwijl het netto (na fiscale aftrek) niet meer kost. De jaarlijkse toezegging bedroeg aan het einde van het jaar 2019 ruim 320.000 euro, van in totaal ongeveer maar liefst 1.600 mensen. Via www.vogelbescherming.nl/schenken is alle informatie en het formulier voor het afsluiten van een periodieke schenking te vinden.
Een aantal zeer betrokken leden en donateurs steunt Vogelbescherming met grote extra bijdragen (zie grote giften hierboven), waarbij zij dit fiscaal voordelig geregeld hebben via een periodieke schenking.

Extra giften

Vogelbescherming mag zich verheugen in een zeer trouwe achterban. De helft van de leden is daarnaast bovendien bereid om op vrijwillige basis meer contributie te betalen dan het minimum. Dat geeft de vereniging een stevige basis voor haar werk. Verder doen leden extra giften voor specifieke projecten. Die extra giften zetten we steeds meer in als cofinanciering bij (internationale) fondsaanvragen voor belangrijke grote projecten. De betrokken financiers stellen dat als voorwaarde voor toekenning. Zo kan het ledengeld soms worden verdubbeld of zelfs vertienvoudigd, zoals eerder bij fondswervingen voor moerasvogels, kievitonderzoek en de bescherming van weidevogels. Verder gebruiken leden en niet-leden allerlei gelegenheden zoals verjaardag, jubileum of afscheid, om een eigen inzamelingsactie voor Vogelbescherming op poten te zetten.

Samenwerking met bedrijven

Vogelbescherming werkt met een groot aantal bedrijven samen, op verschillende manieren.

De reisorganisaties Inezia Tours, BirdingBreaks, Blue Elephant, Delta Safari, Fogol en Agro Natura zijn 'Reispartner' van Vogelbescherming. Voor de samenwerking en de vermelding van reizen op de site van Vogelbescherming doneren deze reisorganisaties een jaarlijks bedrag. Vogelbescherming heeft daarnaast mee kunnen delen in de opbrengst van speciale ledenreizen van Inezia Tours en BirdingBreaks.

Vogelbescherming en CJ Wildbird Foods (Vivara) werken al vele jaren intensief samen om Nederlandse dorpen en steden vogelvriendelijker te maken. Veel vogelproducten met het logo van Vogelbescherming brengen bij duizenden mensen vogelplezier, zorgen voor vogelvriendelijke tuinen en balkons en bovendien voor een grotere zichtbaarheid van Vogelbescherming. Met ieder gekocht artikel steunt de consument het werk van Vogelbescherming en de bescherming van vogels. CJ Wildbird Foods ontwikkelt bovendien Vogelbescherming-merkartikelen, zoals nestkasten, vogelvoer en voedersilo's.

Andere bedrijven waarmee Vogelbescherming samenwerkt zijn: Ballast Nedam Development, Bekking & Blitz, Bever, Kite Optics, Kosmos Uitgeverij, Metalbirds, Monier, Natuurhuisje.nl, Stern Groep, Technolyt, Vesteda en Yali wines. Zie voor een actuele lijst www.vogelbescherming.nl > Help mee > Fondsen en Partners.

Nationale Postcode Loterij en (institutionele) fondsen / overheden

De Nationale Postcode Loterij steunde in het verslagjaar organisaties die werken aan het tegengaan van klimaatverandering en het beschermen en herstellen van natuur met ruim 51 miljoen euro extra. Dat werd in maart duidelijk op het jaarlijkse Goed Geld Gala in Koninklijk Theater Carré. Ook Vogelbescherming kon rekenen op een extra bijdrage.
Eerder werd al bekend dat de Nationale Postcode Loterij 15 miljoen euro uit het Droomfonds schenkt aan Vogelbescherming en de Waddenvereniging voor het baanbrekende project 'Holwerd aan Zee', waar de Waddenzee met het Friese achterland wordt verbonden dankzij een opening in de dijk.

Naast Vogelbescherming ontvingen in 2019 maar liefst 117 goede doelen een bijdrage. In totaal 370,6 miljoen euro, een recordbedrag. Dit geld werd bijeengebracht door de 3 miljoen deelnemers aan de Nationale Postcode Loterij.

Tijdens het Goed Geld Gala ontving Vogelbescherming ook 1,8 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij voor haar reguliere werk. Dankzij deze bijdrage kan Vogelbescherming veel extra werkzaamheden verrichten in Nederland en daarbuiten. Ons boerenlandvogelboerennetwerk, het beschermingswerk in de Waddenzee en in West-Afrika, de speciale projecten voor zeldzame soorten als de tapuit en de grote karekiet waren nooit zo succesvol geweest zonder de steun van de Nationale Postcode Loterij.
Daarnaast kregen Vogelbescherming en partners in het recente verleden extra bijdragen voor grootschalige projecten ten behoeve van meer natuur in Haringvliet en IJsselmeergebied, weidevogels op Terschelling en voor de innovatieve aanpak van Birds, Bees & Business in de Sahel.

Het Waddenfonds heeft in 2019 onze projectaanvraag Wij & Wadvogels goedgekeurd. Dat betekent dat Vogelbescherming en partners aan de slag kunnen om het Waddengebied vitaler te maken voor vogels, waarbij er ook oog is voor de mensen in het gebied. Zo krijgt het eerdere project Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen een vervolg. Met het vrijkomende geld kunnen belangrijke verbeteringen voor vogels worden doorgevoerd. Vogelbescherming ontwikkelt Wij & Wadvogels samen met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, het Groninger Landschap, Landschap Noord-Holland en de Waddenvereniging. Met het project is tot en met 2022 15,6 miljoen euro gemoeid.

Verder was Vogelbescherming bijzonder gelukkig met toezeggingen en bijdragen van Ars Donandi (Tringa Fonds), Barbara Eveline Keuning Stichting, Dinamo Fonds, Otter Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Stichting Edwin Bouw Fonds, Stichting Haagvalken, Stichting Jaap van Duijn Vogelfonds, Van Heest Stichting, Stichting 't Trekpaert, Wanli Stichting en Stichting Zabawas.
Een aangename verrassing vormden daarnaast de spontane donaties van de Stichting Atlas voor Gemeenten, Stichting Doelwijk, Stichting EMKA, Stichting De Hoorn, Pieter de Joode Stichting, Stichting Mazzel, Stichting Pelgrimshoeve, Stichting Teuntjeanna en Stichting Veldwijk-Pierik.

Het internationale project PARTRIDGE voor de patrijs van Vogelbescherming en partners krijgt een verlenging en wordt uitgebreid. De genomen maatregelen blijken zo succesvol dat de EU via Interreg een extra subsidie heeft gegeven. Zo kan het project worden uitgebreid van 5 naar 7 landen en kan het effect van de maatregelen beter in kaart worden gebracht.

Behalve van de EU kreeg Vogelbescherming ook subsidie van de provincie Gelderland, de provincie Overijssel en de provincie Noord-Brabant.

Advertenties

Sinds vijf jaar heeft Vogelbescherming haar advertentieverkoop uitbesteed. Passende advertenties worden geplaatst in het tijdschrift Vogels. Dat levert de vereniging een bedrag op van 60.000 euro.

Winkel en webshop

De winkelomzet bedroeg in 2019 zo'n 1,9 miljoen euro (incl. btw). Onze winkel in Zeist combineert een uitgebalanceerd 'vogel'- assortiment met vakkundige voorlichting en een hoog serviceniveau door een team van enthousiaste vrijwilligers. De Meimaand Kijkermaand genereerde opnieuw een gezellige topdrukte waarin vele verrekijkers een nieuwe eigenaar vonden. Vele vogelliefhebbers wisten in 2019 ook weer onze webshop te vinden, naast bestellingen via de telefoon en bestelkaarten. De omzet 'webshop en postorder' bedroeg zo'n 1,4 miljoen euro (incl. btw). Vogelbescherming ontvangt van CJ Wildbird Foods - waaraan deze activiteiten zijn uitbesteed - over de gerealiseerde omzet een financiële bijdrage.

5.5.4 Pers & Publiciteit

Vogelbescherming heeft veel belang bij 'vrije publiciteit'. Daarmee kunnen we bereikte resultaten laten zien, de druk op beslissers opvoeren, kennis overdragen over vogels en hun leefgebied en mede op die manier draagvlak voor vogels en vogelbescherming creëren. In 2019 kwam Vogelbescherming veelvuldig in het nieuws, zowel in kranten en tijdschriften, als op radio en televisie en online. Onderwerpen waarmee we op de voorgrond zijn getreden zijn bijvoorbeeld de provinciale verkiezingen en de Europese verkiezingen, de energietransitie, weidevogels in Amstelland, noodmaatregelen voor de zomertortel en de bestrijding van de eikenprocessierups door vogelvriendelijk beheer. In de regionale pers verschenen veel berichten over onze vernieuwende website Mijnvogeltuin.nl waarbij je op postcodeniveau tuintips voor vogels krijgt.
Vogelbescherming verstuurde in 2019 zo'n 50 persberichten en wist verschillende opiniestukken (opiniesites en in kranten) geplaatst te krijgen. Ook weten de media berichten op onze eigen site en Nature Today te vinden. De Nationale Tuinvogeltelling en Beleef de Lente zijn de twee grootste evenementen wat betreft persaandacht. Beide evenementen deden het ook in 2019 goed in de media en zijn zo van onschatbare waarde voor Vogelbescherming.

5.5.5 Eigen Media

Vogels

Zoals gebruikelijk verschenen er ook in 2019 vijf nummers van ons ledentijdschrift Vogels, in een oplage van zo'n 150.000. Het daadwerkelijke bereik is groter, omdat meer dan de helft van de leden het blad doorgeeft. Nog steeds is Vogels het belangrijkste communicatiemiddel met onze leden en achterban. Meer dan 80 procent van de lezers leest er meer dan een half uur in per editie. Via Vogels worden zij geïnformeerd over onze activiteiten en prioriteiten en wordt men bediend met achtergrondartikelen en mooie vogelverhalen. De hoogwaardige inzet van foto's speelt daarbij steeds een belangrijke rol. Ook dit jaar vonden er via Vogels weer meerdere succesvolle fondswervingen plaats. En het tijdschrift speelt een essentiële rol bij de verkoop van producten via de vaste winkelpagina's. Lezers waarderen het magazine met een 8,4.

Aantallen gebruikers websites

Het aantal bezoekers is met bijna 20 procent gestegen naar ruim 3,6 miljoen bezoekers (inclusief Beleef de Lente). Voor de website is een aantal indicatoren opgesteld, die voor het grootste deel afhankelijk zijn van de mate waarin we het algemene publiek attenderen op mogelijkheden die onze website biedt. We lopen hier enkele langs:

- Het aantal donaties via de website is gedaald ten opzichte van vorig jaar, omdat we geen publiekscampagne hadden zoals Elke meter telt.
- Het aantal nieuwe leden dat zich via de website heeft aangemeld steeg met meer dan 10 procent. De Google-zoekmachine blijkt hier de belangrijkste bron, net zoals voor de gehele site.
- Sociale media zorgden voor een toename in het aantal bezoeken, dit jaar met 30 procent.

De meeste bezoekers van de site maken inmiddels gebruik van een mobiel, met desktop op de tweede en tablet op de derde plaats. Om in te spelen op deze algemene trend was en is het verder optimaliseren voor mobiel een speerpunt. De best bezochte onderdelen van de website zijn de vogelgids, mijn vogeltuin en de informatie over nestkasten. Zo'n 90 procent van de mensen geeft aan te vinden waarnaar ze zoeken op onze website.

Sociale media

Via sociale media leggen we contact met mensen die zijn geïnteresseerd in vogels, vogels beschermen of Vogelbescherming. Dat zijn leden en niet-leden, 'lichtgroen' of inhoudelijk ingevoerd. Platforms en accounts hebben hun eigen onderscheidende karakter.

Vogelbescherming heeft een behoorlijk succes met haar sociale media-accounts als het gaat om het bereik van de berichtgeving. Voor campagnes en speciale acties maakt Vogelbescherming op Facebook regelmatig gebruik van betaalde berichten.
Op Facebook hebben we zo'n 120.000 vrienden, op de meer inhoudelijke Facebook-pagina Vogels+ gaat het om zo'n 5000 vrienden. Op Twitter hebben we zo'n 30.000 volgers en via Instagram zo'n 19.000. Berichten over bijzondere vogels, zoals kleurrijke vogels of uilen zijn populair, net als berichten waarin Vogelbescherming zich onomwonden uitspreekt. Bijzonder in 2019 was dat we via Twitter op maandelijkse basis soms meer mensen bereikten dan via Facebook.

5.5.6 Servicecentrum en klachtafhandeling

Het Servicecentrum van Vogelbescherming handelt alle vogel- en verenigingsvragen af. Het aantal 'vogelvragen' dat telefonisch of per e-mail binnenkomt, is ten opzichte van 2018 weer gestegen. We verwerkten tijdens het verslagjaar dagelijks ongeveer 120 vragen. De diversiteit is enorm, variërend van vragen over tuininrichting, welke vogel er op een foto staat, tot juridische vragen over de bescherming van vogels.

De Ledenadministratie heeft in 2019 weer hard gewerkt om lidmaatschappen foutloos te administreren en de wensen van onze leden met betrekking tot betaalwijzen vast te leggen.

Het Servicecentrum zorgt voor de afhandeling van klachten. In 2019 ontvingen we 129 klachten. Zoals gewoonlijk waren die zeer divers van aard, variërend van keuzes in ons beschermingswerk, de toon van onze communicatie, het feit dat we vragen om een extra bijdrage tot grote maatschappelijke vraagstukken als klimaat en stikstof en de standpunten van Vogelbescherming hierin.
Opvallend was dat 15 mensen het niet eens zijn met de organisatie van vliegreizen. 7 mensen vinden het niet bestaanbaar dat Vogelbescherming soms samenwerkt met Sportvisserij Nederland.

6. ORGANISATIE

6. ORGANISATIE

6.1 Vereniging

De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, meestal ingekort tot Vogelbescherming Nederland of alleen Vogelbescherming, werd opgericht op 1 januari 1899 en zetelt in Zeist. Vogelbescherming heeft een ANBI-status en is een door het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF) erkende organisatie. Het CBF beoordeelt het bestuur en beleid van goededoelen-organisaties, hoe zij geld werven en besteden en daarover verantwoording afleggen. Jaarlijks vindt deze toetsing plaats aan de hand van een zelftoets, en eens in de drie jaar vindt een uitgebreide hertoetsing plaats. In 2019 heeft deze hertoetsing plaatsgevonden met een positief resultaat. Daarnaast is Vogelbescherming lid van de branchevereniging voor goede doelen: Goede Doelen Nederland.

Vogelbescherming legt in haar Jaarverslag financiële- en beleidsverantwoording af, waarbij zij rekening houdt met de richtlijnen van Goede Doelen Nederland, de Richtlijn Jaarverslaglegging 650 voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en de richtlijnen van het CBF waarin principes van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen opgenomen zijn.

Scheiding tussen bestuur, uitvoering en toezicht

Om de verantwoordelijkheid van het besturen en het toezichthouden goed te scheiden, werkt Vogelbescherming volgens een Raad van Toezichtmodel. Het besturen van de Vereniging ligt in handen van het Bestuur (directeur-bestuurder), waarbij voor een aantal in de statuten vastgelegde onderwerpen vooraf goedkeuring van de Raad van Toezicht nodig is. De Raad van Toezicht houdt toezicht op het Bestuur en op de algemene gang van zaken binnen de organisatie. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht een adviserende functie. Een Auditcommissie, bestaande uit drie leden van de Raad van Toezicht, adviseert de Raad van Toezicht over de jaarrekening, begroting, risicobeheersing, het beleggingsbeleid en belangrijke kapitaalinvesteringen van de Vereniging. De Raad van Toezicht en het Bestuur leggen verantwoording af aan de Ledenraad.

Belangenverstrengeling

Er zijn in 2019 geen meldingen geweest van mogelijke belangenverstrengeling bij de Bestuurder, noch van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van Bestuurder, toezichthouders en/of externe accountants speelden of spelen die van materiële betekenis zijn voor Vogelbescherming en/of desbetreffende Bestuurder, toezichthouders en/of externe accountant.

6.2 Bestuur

6.2.1 Bestuur en Managementteam

Het Bestuur van Vogelbescherming wordt gevormd door de directeur-bestuurder. De directeur-bestuurder heeft de algemene leiding over de Vereniging en vertegenwoordigt de Vereniging. De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering daarvan en laat zich hierin bijstaan door het Managementteam (MT), bestaande uit de afdelingshoofden Bedrijfsvoering, Bescherming en Communicatie. Het Bestuur en MT bespreken drie tot vier keer per maand de inhoudelijke, strategische, organisatorische en operationele onderwerpen. Dit overleg wordt voorgezeten door de directeur-bestuurder.

De directeur-bestuurder vervult binnen het werkveld van de Vereniging sinds eind 2019 één onbezoldigde nevenfunctie (zie onder). Verder is hij hierin uiterst terughoudend ter vermijding van belangenverstrengeling. Hij vertegenwoordigt Vogelbescherming naar politiek en bestuurders, in overleg en onderhandelingssituaties met overheden en maatschappelijke organisaties.
De directeur-bestuurder wordt beloond volgens het bezoldigingsbesluit zoals dat door het Raad van Toezicht is vastgesteld. Dit bezoldigingsbesluit volgt de richtlijn van Goede Doelen Nederland. De feitelijke weergave is opgenomen in de jaarrekening volgens richtlijnen van het CBF. Vogelbescherming kent geen vaste onkostenvergoeding. Onkosten worden vergoed op basis van gemaakte kosten, voor zover deze vallen onder de diverse regelingen (regeling reis- en verblijfkosten dienstreizen, regeling telefoonkosten, regeling studiekosten en faciliteiten per functiegroep).

6.2.2 Samenstelling Bestuur en Managementteam per 31 december 2019

Bestuur

Directeur-bestuurder

De heer A.J.M. Wouters

Nevenfunctie(s): bestuurslid van de Stichting Waterlandse Weiden

Managementteam

Hoofd afdeling Bedrijfsvoering

De heer G. van der Laan

Nevenfunctie(s) uit hoofde van functie: voorzitter stichting Rijke Weide Vogelfonds

Hoofd afdeling Bescherming

Mevrouw M. Tentij

Nevenfunctie(s): geen

Hoofd afdeling Communicatie

De heer C. de Pater

Nevenfunctie(s) uit hoofde van functie: bestuurslid Stichting DAN (Duurzaam Agrarisch Natuurbeheer)

Nevenfunctie(s) overig: voorzitter van de stichting Gelukkig Ouder Worden

6.3 Raad van Toezicht

6.3.1 Inleiding en werkwijze

De Raad van Toezicht telde in 2019 negen onbezoldigde leden. Leden van de Raad van Toezicht worden op voordracht van de Raad van Toezicht door de Ledenraad benoemd voor een periode van vier jaar. Aansluitend kunnen zij voor een tweede termijn van vier jaar benoemd worden. Voorafgaand aan een voordracht tot herbenoeming vindt een evaluatiegesprek plaats met de voorzitter. De leden dienen de doelstelling van de Vereniging te onderschrijven.

De Raad van Toezicht kent een reguliere vergadercyclus van vijf bijeenkomsten per jaar. Daarnaast kunnen 'buitengewone' vergaderingen rond een thema of problematiek ingelast worden. In 2019 heeft in september een extra vergadering plaatsgevonden, waarin met name aandacht was voor de bespreking van het Strategisch Meerjarenplan 2020-2025 (SMP). De vergaderingen van de Raad van Toezicht worden voorgezeten door de voorzitter van de Raad van Toezicht, door de vicevoorzitter of door een Raad van Toezicht-lid dat door de vergadering alleen voor die vergadering wordt aangewezen. De vergaderingen worden door de directeur-bestuurder bijgewoond.

Voorafgaand aan de vergadering vindt een korte bespreking zonder de directeur-bestuurder plaats.

6.3.2 Verslag van de Raad van Toezicht

Bestuursverslag en jaarrekening 2018

Het Bestuursverslag en de jaarrekening over 2018 zijn goedgekeurd. De Ledenraad stelt de jaarrekening vast. Het Bestuur stelt het Bestuursverslag vast.

Strategisch Meerjarenplan 2020-2025

In 2018 is gestart met de voorbereidingen voor het nieuwe meerjarenplan voor de jaren 2020 tot 2025. De Raad van Toezicht is hier vanaf de start nadrukkelijk bij betrokken, wat uiteindelijk heeft geleid tot goedkeuring van het Strategisch Meerjarenplan 2020-2025 in de vergadering van oktober 2019.

Jaarplan en begroting 2020

Het Jaarplan 2020 en de begroting 2020 (gebaseerd op het Strategisch Meerjarenplan 2020-2025 dat in november 2019 is vastgesteld door de Ledenraad) zijn goedgekeurd.

Managementrapportages

De periodieke managementrapportages op het gebied van financiën, personeel en bedrijfsvoering werden besproken.

Risicomanagement

Het risicodossier en de daarvan afgeleide risicorapportage en heatmaps zijn besproken. Dit geeft inzicht in de effectiviteit van de risicobeheersingsmaatregelen.

Ondernemingsraad

Conform art. 24 Wet op de ondernemingsraden (WOR) vindt jaarlijks overleg plaats tussen de Ondernemingsraad van Vogelbescherming en een delegatie van de Raad van Toezicht, waarbij de Ondernemingsraad (OR) spreekt over belangrijke ontwikkelingen binnen de Vereniging en dan vooral de onderwerpen die het personeel aangaan. Dit gesprek vindt plaats in aanwezigheid van de directeur-bestuurder. Het gesprek is bedoeld om de Raad van Toezicht inzicht te geven in wat er leeft bij medewerkers en voor de OR om eventuele zorgen die bij medewerkers leven met de Raad van Toezicht te delen. Ook kan de Raad van Toezicht de OR adviseren over vraagstukken van algemene aard. In 2019 is naast de algemene gang van zaken aandacht besteed aan het MVO-beleid en welk ambitieniveau daarin passend is voor een maatschappelijk betrokken natuurbeschermingsorganisatie.

Zelfevaluatie Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft ook dit jaar het eigen functioneren geëvalueerd aan de hand van een vragenlijst, waarvan de uitkomsten in een besloten bijeenkomst zijn besproken. De overall conclusie is dat de Raad van Toezicht goed functioneert in zijn rol als toezichthoudend orgaan. Naar aanleiding van een actiepunt uit de zelfevaluatie van 2018 is in 2019 een incompany training Toezichthouden bij VBN, en een korte training financiën bij VBN voor de leden van de Raad van Toezicht gegeven. Uit de zelfevaluatie komt naar voren dat deze trainingen zeer waardevol zijn, en dat het goed is om deze van tijd tot tijd te herhalen bij wijze van opfrissing of aanscherping. Met betrekking tot permanente educatie van de Raad van Toezicht wordt afgesproken om jaarlijks een training te organiseren gekoppeld aan een van de toezichtsthema's van het betreffende jaar. Andere actiepunten betroffen onder andere het invullen van een extra vergadering op basis van thema's zonder verdere standaardonderwerpen en het expliciet benoemen van aandachtsvelden voor de leden van de Raad van Toezicht. Voor de zelfevaluatie van 2020 is afgesproken om deze onder begeleiding van een externe partij te laten plaatsvinden.

Vacatures Raad van Toezicht

In verband met het terugtreden van mevrouw Van der Lecq en mevrouw Vos eind december 2018 zijn de heren Brands en Eickhout per 1 januari 2019 toegetreden tot de Raad van Toezicht. Zij waren reeds in 2018 benoemd door de Ledenraad. Mevrouw Tilders is eind 2019 tussentijds teruggetreden als lid van de Raad van Toezicht. De invulling van deze vacature zal begin 2020 plaatsvinden. De heer Ernens heeft de functie van vicevoorzitter overgenomen van mevrouw Tilders.

Actuele zaken, stand van zaken van projecten, presentaties

De Raad van Toezicht wordt in de vergaderingen op de hoogte gebracht van actuele zaken en de stand van zaken van projecten. Naast deze onderwerpen heeft de Raad van Toezicht presentaties gekregen door medewerkers van het bureau over HR, Positioneringscampagne, Energietransitie en gevolgen voor zeevogels van wind op zee, Zomertortel en Weidevogelwerk.

Terugkoppeling Auditcommissie

Viermaal per jaar vindt een korte terugkoppeling van de bevindingen door de Auditcommissie aan de Raad van Toezicht plaats. Daarnaast ontvangen de Raadsleden de notulen van de Auditcommissie.

Beoordeling directeur-bestuurder

Jaarlijks voeren de voorzitter en de vicevoorzitter van de Raad van Toezicht een beoordelingsgesprek met de directeur-bestuurder. Hierin wordt teruggekeken naar het beleid van het afgelopen jaar en wordt de doelstelling voor het nieuwe jaar besproken. De verhouding tussen Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder bij Vogelbescherming kenmerkt zich door openheid en een constructieve samenwerking. De directeur-bestuurder voorziet de Raad van Toezicht van voldoende informatie om zijn toezichthoudende taak goed te kunnen uitvoeren, geeft de Raad van Toezicht toelichting op de verschillende processen en nodigt deze uit mee te denken en te adviseren.

Andere onderwerpen die 2019 aan de orde zijn geweest:
Inzet nieuwe bestemmingsreserves
Lening Kaasmakerij
Contributieverhoging 2020
Salarisindexering 2020
Managementletter
Kwaliteitscriteria
Exotenbeleid
Herbenoeming leden Auditcommissie
Verkoop 't Liesveld
Vacature MT

6.3.3 Functies en nevenfuncties per 31 december 2019

Voorzitter

De heer H. Scheffers

Benoemd: december 2016 - Herkiesbaar: december 2020

Functie: voormalig CFO SHV Holdings, thans gepensioneerd

Nevenfuncties:

- directeur Flint Holding
- vicevoorzitter Onderlinge brandwaarborg Vereniging Giethoorn
- bestuurslid Stichting Waterlandse Weide

Overige leden

De heer J.A. Bikker (lid Auditcommissie)

Benoemd: april 2012 – Herkozen: april 2016 – Aftredend: april 2020

Functie: emeritus hoogleraar Banking and Financial Regulation, Universiteit Utrecht; gastonderzoeker De Nederlandsche Bank

Nevenfuncties:

- lid Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.

De heer J.F. Brands (lid Auditcommissie)
Benoemd: januari 2019 – Herkiesbaar: januari 2023
Functie: GM Retail/ Voorzitter MT Jacobs Douwe Egberts Nederland
Nevenfuncties:
- voorzitter Koffie & Thee Nederland
- bestuurslid Federatie Nederlandse Levensmiddelenindustrie (FNLI)
- voorzitter Stichting Levensmiddelenhuis
- bestuurslid Stichting Onderzoek Scholekster

De heer C.E. Dijkers (voorzitter Auditcommissie)
Benoemd: mei 2013 – Herkozen: mei 2017 – Aftredend : mei 2021
Functie: manager Governance Risk & Compliance, Menzis
Nevenfuncties:
- penningmeester Stichting Stedenband Veenendaal-Olomouc

De heer E.A.W. Ernens (vicevoorzitter)
Benoemd: mei 2013 – Herkozen: mei 2017 - Aftredend: mei 2021
Functie: business director, SABA Dinxperlo
Nevenfuncties:
- docent sales en marketing ISBW en DOC
- lid Onderwijsadviesraad CE deeltijd Hogeschool van Amsterdam
- assessor EVC-trajecten Hogeschool van Amsterdam
- gecommitteerde Hogeschool van Amsterdam

De heer B. Eickhout
Benoemd: januari 2019 – Herkiesbaar: januari 2023
Functie: lid Europees Parlement
Nevenfuncties:
- lid Programmaraad Rathenau Instituut
- lid Radboud Alumniboard

De heer J.D.W. Kievit
Benoemd: april 2012 – Herkozen: april 2016 - Aftredend: april 2020
Functie: senior projectleider Natura 2000, gebiedsontwikkeling en ecologie, provincie Utrecht
Nevenfuncties:
- lid van diverse werkgroepen op het gebied van natuur- en landschapsbescherming

Mevrouw P. Ket
Benoemd: juni 2018 – Herkiesbaar: juni 2022
Functie: hoofd afdeling Natuur en Landschap van Vereniging Natuurmonumenten
Nevenfuncties: geen

6.3.4 Auditcommissie

De Raad van Toezicht kent één vaste commissie, de Auditcommissie. De Auditcommissie bestaat uit drie leden van de Raad van Toezicht. De heer Dijkers vervulde in het verslagjaar de voorzittersfunctie, de andere twee leden zijn de heren Bikker en Brands. De Auditcommissie is belast met het toezichthouden op de financiële gang van zaken binnen de Vereniging in het algemeen en verder met de toetsing van de werking van de administratieve organisatie en alle daarin besloten maatregelen van interne controle. Daarnaast besteedt de Auditcommissie aandacht aan de risicobeheersing en het opvolgen van actuele ontwikkelingen in de regelgeving. Tevens spreekt de Auditcommissie met de directeur-bestuurder over het beleggingsbeleid van de vereniging. De Auditcommissie vergadert eens per kwartaal, maar kan indien gewenst ook tussentijds een vergadering beleggen. In 2019 heeft geen extra vergadering plaatsgevonden. De vergaderingen worden bijgewoond door de directeur-bestuurder en het hoofd Bedrijfsvoering.

6.3.5 Onderwerpen Auditcommissie

Jaarrekening 2018 en accountantsverslag 2018 (in aanwezigheid van de accountant)

De Auditcommissie besprak de jaarrekening met de directeur-bestuurder en het hoofd Bedrijfsvoering. Het accountantsverslag over 2018 is uitgebreid besproken met de accountant. De accountant heeft geen nieuwe bevindingen geconstateerd. Wel staat er nog een aantal eerdere bevindingen open, hier wordt aan gewerkt door de organisatie.

Afstemming met Kascontrolecommissie

De Auditcommissie heeft contact onderhouden met de Kascontrolecommissie van de Ledenraad om de wederzijdse diverse bevindingen en inzichten te bespreken.

Jaarplan en begroting 2020

De Auditcommissie heeft het jaarplan en de daaruit volgende begroting 2020 beoordeeld en heeft de Raad van Toezicht geadviseerd de begroting goed te keuren.

Risicodossier

De Auditcommissie bespreekt jaarlijks de risicobereidheid van de organisatie met de bestuurder. Daarnaast wordt halfjaarlijks bezien of de diverse risico's, zowel van financiële als van operationele aard, zich nog binnen die tolerantiegrenzen bevinden.

Beleggingsplan

In elke vergadering van de Auditcommissie wordt de stand van zaken rondom beleggingen besproken, waarbij de Auditcommissie een adviserende rol heeft aan de directeur-bestuurder. Verder wordt elk kwartaal het portefeuilleoverzicht besproken. De directeur-bestuurder laat zich bijstaan door twee beleggingsexperts uit het ledenbestand van Vogelbescherming.
De directeur-bestuurder heeft voor 2020 een nieuw beleggingsplan opgesteld.

Managementletter, opvolging bevindingen accountant en controleaanpak jaarrekening 2019 (in aanwezigheid van accountant)

De managementletter is door de accountant toegelicht, en is uitvoerig besproken. Terugkijkend naar de aandachtspunten wordt geconstateerd dat er goede vooruitgang is geboekt, maar dat er nog wel een paar punten verder uitvoering behoeven. Naast deze punten heeft de accountant geen nieuwe aandachtspunten geconstateerd. De controleaanpak voor 2019 is besproken.

Toezichtthema's

In 2019 is speciale aandacht besteed aan de volgende toezichtthema's: ICT, Robuuste reserves en Winkelprocedures. Deze thema's zijn in iedere vergadering gemonitord, waarbij de meeste aandacht is uitgegaan naar ICT en winkelprocedures. Er is in verschillende mate vooruitgang geboekt. Daarnaast is tijdens elke vergadering aandacht besteed aan de stand van zaken rondom ontwikkelingen binnen de afdeling Bedrijfsvoering.
Voor 2020 zijn dezelfde thema's benoemd. Het thema Robuuste reserves is voor 2019 naar tevredenheid afgerond, maar wordt als thema gehandhaafd met betrekking tot voorziene wijzigingen in 2020.

Zelfevaluatie Auditcommissie

Eind 2019 heeft de Auditcommissie een zelfevaluatie gehouden. Daarbij zijn ook de terugkoppelingen vanuit de directeur-bestuurder en de organisatie meegenomen. De belangrijkste vaststelling is dat de Auditcommissie naar tevredenheid functioneert. De samenwerking tussen de Auditcommissie en de organisatie wordt als open, positief kritisch en plezierig ervaren. Als aandachtspunt wordt de opvolging van de heer Bikker in 2020 genoemd.

Rapportages Financiën en Personeel

Aan de hand van deze periodieke rapportages wordt inzicht gegeven in de actuele stand van zaken.

Andere onderwerpen die in 2019 aan de orde zijn geweest:

- Voornemen verkoop 't Liesveld
- Voornemen financiering Kaasmakerij
- Overzicht bestemmingsfondsen
- Overzicht bestemmingsreserves
- Herwaardering nalatenschappen
- Berekeningsmethodiek continuïteitsreserve

6.4 Ledenraad

6.4.1 Werkwijze

De Ledenraad vertegenwoordigt de leden. De Ledenraad bestaat uit minimaal 35 en maximaal 40 leden. De Ledenraad controleert het beleid van het Bestuur en de Raad van Toezicht. De Ledenraad benoemt de nieuwe leden van de Raad van Toezicht op voordracht van de Raad van Toezicht. De Ledenraad bepaalt mede het beleid van de Vereniging. Dat gebeurt door vaststelling van het vijfjaarlijkse Strategisch Meerjarenplan (SMP). Lidmaatschap van de Ledenraad is onbezoldigd.

In 2019 waren er twee vacatures in verband met reglementair terugtredende leden. Deelname aan de Ledenraad is voor een periode van vier jaar, met de mogelijkheid om eenmaal voor een aansluitende periode van vier jaar herkozen te worden. Ledenraadsleden worden door de leden van Vogelbescherming gekozen. Dit kan digitaal of schriftelijk geschieden. De vacatures worden vervuld op basis van het hoogste aantal stemmen. Kandidaten die te weinig stemmen hebben gekregen, wordt gevraagd of zij in portefeuille gehouden mogen worden voor het vervullen van eventueel tussentijds ontstane vacatures. In 2019 waren er drie tussentijdse vacatures te vervullen die op deze manier zijn opgevuld. In totaal zijn er in 2019 vijf nieuwe leden toegetreden.
De Ledenraad kent een vergadercyclus van vier vergaderingen per jaar. De directeur-bestuurder is bij alle vergaderingen aanwezig. De leden van de Raad van Toezicht worden bij twee vergaderingen uitgenodigd, waarbij de Ledenraad en Raad van Toezicht met elkaar van gedachten kunnen wisselen en de Raad van Toezicht toelichting kan geven op bepaalde genomen besluiten.

6.4.2 Verslag Ledenraad in 2019

Jaarrekening 2018

De Ledenraad heeft de jaarrekening 2018 vastgesteld. Vervolgens heeft de Ledenraad het Bestuur en de Raad

van Toezicht decharge verleend voor het gevoerde beleid, respectievelijk toezicht over 2018.

Bestuursverslag 2018

Aan de hand van het Bestuursverslag 2018 heeft de Ledenraad het gevoerde beleid van 2018 besproken.

Strategisch Meerjarenplan 2020-2025

In 2018 is gestart met de voorbereidingen voor het nieuwe Strategisch Meerjarenplan voor de jaren 2020 tot 2025. De Ledenraad is hierin vanaf het begin nadrukkelijk meegenomen, waarvoor ook extra vergaderingen zijn ingelast. De nauwe betrokkenheid van de Ledenraad bij de totstandkoming van het Strategisch Meerjarenplan wordt zeer op prijs gesteld, en heeft geleid tot definitieve vaststelling in november 2019.

Jaarplan en begroting 2020

Bespreking van en advisering aan Bestuur en Raad van Toezicht met betrekking tot het jaarplan en begroting over 2020 heeft plaatsgevonden.

Voortgangsrapportages

De Ledenraad wordt periodiek op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de Vereniging.

Actueel

De Ledenraad kreeg bij elke vergadering een overzicht van actuele beleidskeuzes.

Presentaties door het bureau

Tijdens de verschillende vergaderingen wordt de Ledenraad bijgepraat over onderwerpen waar Vogelbescherming zich mee bezighoudt, door middel van presentaties. Dit jaar zijn er presentaties gegeven over de Zomertortel, Haringvliet, Holwerd aan Zee, Wij & Wadvogels en de Boerenlandvogelcampagne.

Verkiezing voorzitter en vicevoorzitter Ledenraad

De Ledenraad kiest uit zijn midden zelf een voorzitter en een vicevoorzitter. De zittingstermijn is vastgesteld op 2 jaar. Dit jaar waren zowel de voorzitter als de vicevoorzitter aan het eind van hun tweede termijn van 2 jaar. De vicevoorzitter, de heer Hermans, is herkozen voor een derde termijn van 1 jaar. De heer Van Rooij heeft zich niet herkiesbaar gesteld voor een derde termijn. De heer Eman is gekozen voor een eerste termijn van 2 jaar als voorzitter van de Ledenraad. De overdracht van de voorzittershamer heeft plaatsgevonden aan het eind van de vergadering van 11 november. De heer Van Rooij werd hartelijk bedankt voor zijn voorzitterschap van de afgelopen 4 jaar, en is vanaf dit moment weer gewoon lid van de Ledenraad.

Andere onderwerpen die in 2019 aan de orde zijn geweest:

Terugkoppeling Ledenraadscommissies
Exotenbeleid
Noordzee-akkoord / Windenergie

6.4.3 Ledenraadsleden

Eind 2019 bedroeg het aantal ledenraadsleden 40. Een overzicht van de ledenraadsleden per 31 december 2019:

- Mevrouw E.A. Aertse
- De heer J.A. van den Andel
- De heer M. Assenberg
- Mevrouw V.J.M. Bastiaans (gekozen 2019 eerste termijn)
- De heer R.P.H. Beijaert (gekozen 2019 eerste termijn)
- De heer E. Boer
- De heer T.D. de Boer (gekozen 2019 eerste termijn)
- De heer E.C. Bouwmeester
- De heer T. Burger
- De heer H.A. Diephuis
- De heer A.H. Dorresteijn
- De heer R. Eman (voorzitter)
- De heer W. van Gelder
- De heer N.L.M. Gilissen
- De heer E.P. Gille
- De heer J.M.G. Hermans (vice-voorzitter)
- De heer R.P.M. Holtkamp
- De heer K.J. Katsman
- De heer R.J. Kraan (gekozen 2019 eerste termijn)
- De heer P.P.J. van de Laar
- Mevrouw L.J. van Leeuwen
- De heer P.R. Leyenaar
- De heer M. Ligthart
- De heer W.F.H. van Lint
- Mevrouw A.E.S. Mogony
- De heer J.H. Mooij
- De heer K. Oudshoorn
- De heer H.J. Penning
- Mevrouw A. Postma
- Mevrouw K.T. Prak (gekozen 2019 eerste termijn)
- De heer W. Rohde
- De heer P.M. van Rooij
- De heer P.A. Schaap
- Mevrouw A.C.W. Scheringa-Koster
- Mevrouw E.P.M. van de Schoor
- De heer E. Schuller
- Mevrouw J. Schuyf
- De heer J. Spits
- De heer A. van Sprang
- Mevrouw N.H.C.A. de Wit

6.4.4 Ledenraadscommissies

Er zijn vier ledenraadscommissies: Interne Organisatie, Communicatie, Bescherming Internationaal en Bescherming Nationaal. De commissies komen ten minste tweemaal per jaar bijeen om de ledenraadsvergaderingen voor te bereiden. Daarnaast kunnen de commissies gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan de Ledenraad. Als een advies wordt overgenomen door de Ledenraad, wordt het vervolgens aangeboden aan het Bestuur. Een overzicht van de taken en de activiteiten in 2019 per commissie:

Commissie Interne Organisatie

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor de dossiers verenigingsstructuur, organisatie van de Ledenraad (statuten en HR) en financiën. De commissie kent twee bijzondere commissies: de Kiescommissie (met daarin leden uit de gehele Ledenraad) en de Kascontrolecommissie.
Activiteiten 2019: de commissie heeft zich vooral gericht op het Strategisch Meerjarenplan 2020-2025 en het jaarplan 2020. De Kascontrolecommissie heeft de jaarrekening en het accountantsverslag van 2018 beoordeeld en daarover de Ledenraad geadviseerd.

Commissie Communicatie

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor de onderdelen marketing en communicatie, ledenwerving en fondswerving, beleid ten aanzien van jeugd en andere speciale doelgroepen. Een 'bijzondere commissie' onder de regie van de commissie Communicatie is de commissie Gouden Lepelaar. De voorgestelde winnaar van de Gouden Lepelaar wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het Bestuur.
Activiteiten 2019: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals financieel verslag, jaarverslag, jaarplan en begroting. Verder is aandacht geschonken aan de positionering van VBN, de klantendatabase en de samenwerking met de Vogelwerkgroepen. In 2019 is geen Gouden Lepelaar uitgereikt.

Commissie Bescherming Internationaal

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor internationale dossiers, in het bijzonder voor de projecten over trekroutes waarvan Nederland deel uitmaakt. Het beleid van BirdLife International is hierbij een belangrijke leidraad.
Activiteiten 2019: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals financieel verslag, jaarverslag, jaarplan en begroting en Handboek Reglementen. In het bijzonder gaat daarbij aandacht uit naar advisering over het internationale aspect van (de uitvoering van) het beleid van Vogelbescherming.

Commissie Bescherming Nationaal

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor nationale dossiers, samenwerking met nationale beschermingspartners, wetenschappelijk onderzoek en Sovon.
Activiteiten 2019: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals financieel verslag, jaarverslag, jaarplan en begroting.

6.4.5 Bijeenkomst met Ledenraad, Raad van Toezicht en Bestuur

Jaarlijks komen Ledenraad, Raad van Toezicht en Bestuur bijeen voor een informatieve bijeenkomst. Doel van deze bijeenkomsten is enerzijds de bevordering van informeel contact tussen de Ledenraadsleden, de Raad van Toezichtleden en de directeur-bestuurder onderling en anderzijds kennismaking met en verdieping in het werk van Vogelbescherming. In 2019 vond deze bijeenkomst plaats in de Blauwe Kamer in Wageningen. Het ochtenddeel stond in het teken van de bespreking van het Strategisch Meerjarenplan 2020-2025. De middag werd ingevuld door een excursie in verschillende groepen over dit mooie natuurgebied.

6.5 Bureau

6.5.1 Organisatieschema

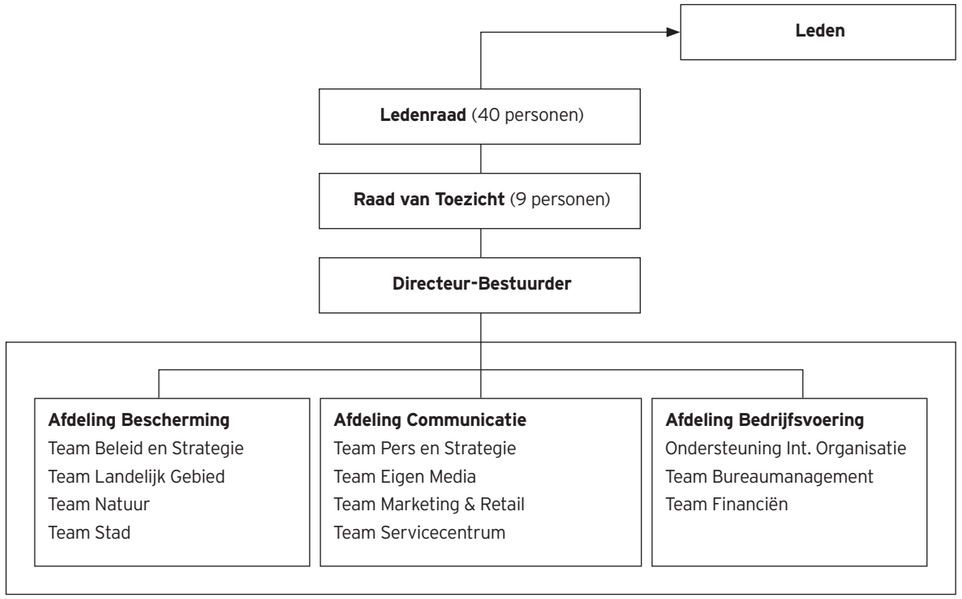

6.5.2 Medewerkers

Op 31 december 2019 waren er 94 medewerkers in dienst bij Vogelbescherming. Daarvan waren er 80 in vaste dienst en 14 in tijdelijke dienst. 91 van de 94 medewerkers werken parttime. Op 31 december 2019 bedroeg het aantal fte 72,2. In 2019 waren er 3 stagiair(e)s bij Vogelbescherming werkzaam en 5 WEP-vrijwilligers. Van de 94 medewerkers zijn er op 31 december 2019 52 vrouw en 42 man. De gemiddelde leeftijd was in 2019 49,5 jaar.

Inzetbaarheidsbudget

In het kader van levensfasebewust personeelsbeleid en het gelijk trekken van arbeidsvoorwaarden, is een inzetbaarheidsbudget ter beschikking gesteld aan alle medewerkers. Dit bestaat uit een tijddeel en een gelddeel. Het gelddeel is een netto vergoeding die wordt gefinancierd vanuit de werkkostenregeling en bedroeg in 2019 350 euro op basis van een fulltime dienstverband per medewerker.

Strategisch personeelsbeleid

In 2019 hebben we de invoering van .onze visie op ‘werken in de toekomst’ verder gestalte gegeven. Deze visie, waarin kennisdelen, eigenaarschap en multidisciplinair samenwerken centraal staan, sluit aan op de voorgestelde aanpak voor het Strategisch Meerjarenplan 2020-2025. In 2019 ging het vooral om de herziening van het functiegebouw. In 2020 werken we verder aan de invoering van adaptive management, een methode waarbij stapsgewijs naar een doel wordt gewerkt en waarbij we aanpassingen in activiteiten doorvoeren bij gewijzigde omstandigheden. Verder gaan we aan de slag met andere onderdelen van het Strategisch personeelsplan (SPP), zoals de kwalitatieve formatieplanning en het ontwikkelbeleid.

Initiatieven tot professionalisering en digitalisering

Met de uitvoering van het project e-HRM in 2019 konden vanaf 2020 twee ICT-oplossingen voor salarisverwerking en personeelsadministratie worden vervangen door een integraal e-HRM systeem. Met de invoering hiervan worden administratieve taken van HR verlegd naar leidinggevende en medewerker. Doordat die processen efficiënter zijn ingericht kost dit laatstgenoemden geen extra tijd. Hiernaast is er een begin gemaakt met de verbetering van de toegankelijkheid van HR-informatie voor medewerkers.

6.5.3 Privacy en informatieveiligheid

Via de in 2019 ingevoerde intranetsite is de informatie rondom privacy en informatieveiligheid beter toegankelijk gemaakt voor medewerkers. In het verslagjaar hebben met behulp van een trainee diverse bewustwordingssessies met alle medewerkers plaatsgevonden. Uit de jaarlijkse scan, die door een externe partij wordt uitgevoerd, bleek dat Vogelbescherming op het gebied van privacy weer verdere verbetering heeft bereikt en ten opzichte van de sector bovengemiddeld goed scoort.
Ook op het gebied van informatieveiligheid was – gebaseerd op een extern onderzoek – sprake van verbetering en een acceptabel veiligheidsniveau. Gezien de toenemende dreiging op het gebied van cybersecurity is besloten in 2020 verder te werken aan borging en control. Omdat 90 procent van de datalekken ontstaat door handelen van medewerkers, wordt naast inzet van technologie ook verder gewerkt aan informatievoorziening naar medewerkers. In het verslagjaar heeft Vogelbescherming geen meldingen van datalekken hoeven indienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

6.5.4 Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

Vogelbescherming is al een aantal jaren bezig met verduurzaming, zowel op het gebied van personeel, gebouw als voorzieningen en gebruik van facilitaire middelen. In 2019 is door een groep medewerkers verder gesproken over mogelijkheden voor een verdere verbetering van duurzaamheid. Uit deze besprekingen zijn veel ideeën voortgekomen, zowel quick wins als langetermijn mogelijkheden. In eerste instantie zijn quick wins ingevoerd op het gebied van catering en mobiliteit, verdere verdieping vindt de komende jaren plaats langs de lijn van de aandachtsgebieden uit het Strategisch meerjarenplan, volgens het volgende schema.

	Binnen de organisatie	**Buiten de organisatie**
Vanuit social principes (MVO)	I Duurzaam HR-beleid waarbij het op alle gebieden gaat om gelijke behandeling (potentiële) medewerkers, duurzame inzetbaarheid, gezondheid, veiligheid, social return en duurzaam vrijwilligersbeleid. Waar mogelijk sturen op diversiteit.	II Leveranciersbeoordeling op sociale aspecten (bijvoorbeeld social return) en ketenverantwoordelijkheid bij productie in andere landen. Partnerbeoordeling op sociale aspecten.
Vanuit ecologische principes (DO)	III Vliegreizen, woon-/werk- en zakelijk verkeer, catering, afvalverwerking, gebruik van verbruiks- en gebruiksmiddelen, gebouw, communicatiemiddelen en verpakkingsmaterialen, CO_2 neutraliteit.	IV Leveranciersbeoordeling op ecologische en milieu-/klimaataspecten. Partnerbeoordeling op ecologische aspecten.

Ontwikkeling van medewerkers, gezondheid en duurzame inzetbaarheid staat al een aantal jaren centraal. Verder bieden we als Vogelbescherming ruimte aan stagiair(e)s van velerlei opleidingen om zich bij ons te bekwamen en hebben we werkervaringsplaatsen. Op die manier vergroten we de kansen op de arbeidsmarkt voor betrokkenen.

Ons inkoopbeleid kenmerkt zich door de inkoop van producten en diensten met een maximale duurzame waarde. Naast de prijs wordt de impact op mens en milieu meegewogen bij de aanschaf, net als de wijze waarop onze inkoop kan bijdragen aan de realisatie van de beleidsdoelen van Vogelbescherming. Bij alle nieuwe contracten kijken we naar milieucriteria (bijvoorbeeld energiezuinige apparatuur, transportkosten, verpak-

kingsmaterialen, schoonmaakmiddelen), dierenwelzijn en 'social return'.

Voor het terugbrengen van het energieverbruik investeren we al geruime tijd in ons gebouw, onder meer via zonnepanelen en een groene gevel.

Medewerkers van Vogelbescherming zijn regelmatig op reis, in binnen- en buitenland. Voor binnenlandse reizen worden medewerkers gestimuleerd zoveel mogelijk gebruik te maken van het openbaar vervoer. De functie van enkele medewerkers van Vogelbescherming brengt met zich mee dat zij geregeld naar het buitenland gaan. Sinds 2016 wordt het hiermee samenhangende CO2-verbruik gecompenseerd via het programma Stand for Trees, waarmee het Gola-regenwoud in Sierra Leone in stand wordt gehouden. Voor reizen binnen een cirkel van 1000 km wordt gereisd met de trein.

6.5.5. ICT
In 2019 zijn, zoals in een vorige paragraaf al aangegeven, twee bestaande ICT-oplossingen voor salarisverwerking en personeelsadministratie vervangen door de e-HRM-oplossing van AFAS. Deze oplossing is succesvol ingevoerd en per 1 januari 2020 gestart.

De digitalisering van de Financiële processen is gestart en wordt in 2020 verder afgerond. Het gaat om zaken als factuurverwerking, activa-administratie en integratie van de begroting met de financiële administratie.

Ook is een begin gemaakt met de invoering van de Business Intelligence oplossing 'PowerBI' die voor alle bestaande ICT-oplossingen gaat dienen als rapportage en informatieverstrekker. In eerste instantie ging het om het eigen maken van de benodigde kennis, vanaf 2020 vindt de stapsgewijze invoering plaats.

In 2019 heeft ook een marktverkenning plaatsgevonden voor een ICT-oplossing die kan ondersteunen bij compliance en risicomanagement. Een dergelijke oplossing draagt bij aan de interne beheersing. Gezien de volle ICT-agenda wordt invoering niet voor 2021 voorzien.
Begin 2020 is na een marktverkenning een ICT-oplossing voor een Customer Data Platform (CDP) geselecteerd. De nieuwe oplossing zal vanaf het late voorjaar 2020 worden geïmplementeerd.
In 2018 is Navision als integraal administratief systeem ingevoerd. Hierbinnen vinden vrijwilligers-administratie, financiële administratie, administratie nalatenschappen, evenementenadministratie en leden- en donateursadministratie plaats. Ook administratieve marketingprocessen worden binnen Navision uitgevoerd. Na aanvankelijke aanloopproblemen is er eind 2019 sprake van een stabiel werkende oplossing. De komende jaren wordt gewerkt aan stapsgewijze optimalisatie hiervan.

Op het gebied van Infrastructuur en Architectuur wordt de in 2019 gestarte invoering van Office365 en Citrix verder opgepakt. Voor Office365-oplossingen is in het verslagjaar het onderdeel sharepoint voor intranet ingericht. Het nieuwe intranet is begin januari 2020 live gegaan.

Voor planning en organisatie van ontwikkelactiviteiten, incidentele gebeurtenissen, routines en het besluitvormingsproces is een cloudbased plannings-oplossing ingevoerd, waarmee de communicatie over al deze activiteiten goed gemonitord kan worden. De tooling is technisch ingericht en inmiddels werkt ca. de helft van de organisatie ermee.

Toekomstige uitdagingen zijn de verdere overgang naar de cloud (migratie van Navision naar Microsoft Dynamics Business Central 365 in 2020 of 2021, het al eerder genoemde CDP, een oplossing voor uniforme toegang voor leden en donateurs tot hun gegevens, invoering van een Online Beeldbank en beschikbaarstelling van ons Bibliotheeksysteem voor andere partijen. Met andere partijen wordt in het kader van de Corporate Campagne verder gewerkt aan toolontwikkeling.

ICT-beheersing

Om gebruik van ICT optimaal en tegen acceptabele kosten in te kunnen zetten voor de ondersteunende en primaire processen is stevige regie nodig. Mede om die reden is in het voorjaar van 2019 aan een externe partij gevraagd een onderzoek te doen naar de ICT-volwassenheid van de organisatie en hoe te komen tot een stevig regiemodel. Met het in 2019 ontwikkelde handboek Informatiemanagement en een tooling voor change management zijn de eerste stappen gezet in de richting van verbetering van de beheersing. Met name de sturing op het ERP-systeem Navision vraagt ook in 2020 nog de nodige aandacht.

6.5.6 Risicobeheersing

Organisatie

Vogelbescherming beheert met behulp van een risico-instrument op gestructureerde wijze de belangrijkste risico's die de organisatie kunnen raken. Het systeem van risicomanagement is van de Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder tot aan de operationele en ondersteunende afdelingen verankerd in de organisatie.

Met behulp van het risico-instrument kan Vogelbescherming beter anticiperen op mogelijke risico's door het tijdig nemen van effectieve beheersmaatregelen waarmee we de continuïteit van de organisatie kunnen waarborgen. Door al in een vroeg stadium na te denken over mogelijke risico's, kunnen we ervoor zorgen dat het geen bedreigingen worden, of kunnen we eventuele ernstige gevolgen ervan beperken. Het dossier wordt steeds actueel gehouden. Actuele zaken zoals informatieveiligheid en privacybescherming, grote projectrisico's worden tijdig in het risicodossier verwerkt.

Risicodossier

Het risicodossier is opgebouwd volgens het 'impact = kans * effect-uitgangspunt'. Het bevat alle geïnventariseerde risico's en bestaat uit de volgende componenten:

- oorzaak en gevolg risicofactoren
- omschrijving risico
- risicocategorie (financieel, kwaliteit/reputatie, organisatie, continuïteit, personeel)
- kans
- effect
- impact
- tolerantie (mate van acceptatie)
- huidige (preventieve) maatregelen
- aanvullende maatregelen.

Op basis van het risicodossier worden de risico's gevisualiseerd in zogeheten heatmaps. In deze heatmaps is in één oogopslag te zien waar de potentiële risico's zitten en waar de verschuivingen zich bevinden ten opzichte van de voorgaande periode. Voor een goededoelenorganisatie is de impact van een probleem rondom reputatie altijd hoog. Daarom is voor de risicocategorie kwaliteit/reputatie de tolerantiedrempel standaard laag. Voor de andere categorieën is die meestal beperkt.

Voornaamste risico's

Strategische risico's/kwaliteit/reputatie

Voornaamste risico's	Getroffen maatregelen
Imagoschade als gevolg van een incident. Dit kan van alles zijn, van een meningsverschil over een nalatenschap, interne fraude, ondeugdelijke wetenschappelijke onderbouwing, tot een vertrouwensbreuk tussen Raad van Toezicht en Bestuur. Het is niet altijd mogelijk om deze incidenten te voorkomen, daarom is het goed om naast preventieve maatregelen er ook voor te zorgen dat adequaat opgetreden kan worden in geval van een incident. De verwachte impact van imagoschade voor goededoelenorganisaties is zeer groot en de risicobereidheid op dit gebied van imagoschade is dan ook laag.	• Zorgvuldige selectie externe partijen aan de hand van vastgestelde criteria. • Richtlijn Fraude. • Interne beheersing op orde. • Relevante verzekeringen afgesloten. • Zorgvuldig personeelsbeleid. • Goed contact met stakeholders. • Goede afstemming met notaris en nabestaanden. • Bevoegdheden verschillende interne organen goed vastgelegd in statuten en reglementen. • Actueel draaiboek crisisteam op orde.

Operationele risico's / continuïteit

Voornaamste risico's	Getroffen maatregelen
Dit betreft omstandigheden waardoor de continuïteit van de organisatie in gevaar kan komen. Hierbij valt te denken aan het afbranden van het kantoorpand, maar ook aan problemen met het relatiebeheersysteem of een crash van de ledendatabase. De te verwachten impact hiervan op de continuïteit van de organisatie varieert van gemiddeld tot zeer groot (crash ledendatabase). De risicobereidheid is beperkt.	• Actuele back-up op verschillende fysieke locaties. • Periodieke restoreprocedures. • Periodieke brandweeroefeningen. • Jaarlijkse brandweerinspectie. • Mogelijkheid tot thuiswerken. • Contract voor support en onderhoud relatiebeheersysteem. • Contractuele afspraken over back-up en recovery database. • Wekelijkse vulnerability scans • Calamiteitentest uitgevoerd. • Jaarlijkse pen & hacktest.

Financiële risico's

Voornaamste risico's	Getroffen maatregelen
Wegvallen van grote bron van inkomsten, zoals de Nationale Postcode Loterij, grote terugloop in leden, of minder inkomsten uit nalatenschappen dan in de begroting is opgenomen. De impact die dit met zich mee kan brengen varieert van gemiddeld tot zeer groot. De mate van beïnvloeding varieert. De risicobereidheid is beperkt.	• Goed contact onderhouden met leden en andere stakeholders. • Conservatief begrotingsbeleid: niet toegezegde inkomsten uit subsidies worden niet begroot, voor periodieke baten als nalatenschappen wordt begroot op ervaringscijfers • Begroting monitoren met tussentijdse rapportages, waardoor tussentijdse bijsturing mogelijk is. • Bij tekort inzet continuïteitsreserve en adequaat vermogens- en beleggingsbeleid. • Up-to-date financiële administratie ten aanzien van opbrengsten en verplichtingen

Compliance risico's

Voornaamste risico's	Getroffen maatregelen
Niet voldoen aan wet- en regelgeving. Het gaat om privacywetgeving, specifieke regelgeving voor een goede doelenorganisatie (ANBI, CBF-erkenningsregeling), algemene fiscale, personele regelgeving.	• Bewustzijn bij medewerkers en management voor reageren op externe ontwikkelingen op het gebied van compliance • Continue scholing medewerkers op de verschillende wetgevingsgebieden • Actualiteiten: afronding uitvoeringsplan invoering privacy en informatieveiligheid • Voortdurend monitoren bevindingen accountant op het gebied van interne beheersing

Vooral de compliance risico's op het gebied van privacy, informatieveiligheid en integriteit krijgen steeds meer aandacht. Zie hierover elders in dit verslag.
De inhoudelijke rol voor het actueel houden is toebedeeld aan de controller en de verenigingssecretaris. Deze adviseren de directeur-bestuurder / MT gevraagd en ongevraagd over de gevolgen van bepaalde besluiten of actuele risico's die zich aandienen.

De coronacrisis

De coronacrisis heeft impact op alle onderdelen van de wereldwijde samenleving en dus ook op Vogelbescherming:

- Baten van particulieren kunnen afnemen omdat de vrij te besteden inkomens afnemen, waardoor de geefbereidheid minder wordt. In het voorjaar van 2020 waren er geen aanwijzingen dat zich dit al snel voor zou gaan doen. Bij een voortdurende economische malaise zal er vanaf dit najaar een reëel risico van afnemende middelen kunnen gaan ontstaan. Een daling van 10 tot 20 procent ligt tussen de 750.000 euro en 1.500.000 euro.

- Baten van overheden, overheidsgefinancierde organisaties en Nationale Postcode Loterij kunnen eveneens op termijn gaan afnemen. Ook hier geldt dat voor 2020 geen grote risico's worden voorzien. Wel kan het gebeuren dat op termijn de overheidsfinanciering zich meer richt op economie dan op natuur en milieu en de baten uit loterijen eveneens gaan afnemen. Het is zeer de vraag of het zover komt.

- Overige baten van bedrijven en omzet uit de winkel maken slechts een heel klein deel uit van de totale baten van Vogelbescherming. Teruglopende baten kunnen voor enige tijd goed opgevangen worden, zodat er voldoende tijd is om bij te sturen in de toekomstige begrotingen.

- De werkzaamheden van Vogelbescherming kunnen goed ongestoord plaatsvinden zonder dat er sprake is van werken in een fysiek gebouw.

- De kans bestaat dat projecten vertragen omdat met name samenwerkingspartners niet in staat zijn aan de gestelde planningen te voldoen. Het verlengen van projecten betekent in veel gevallen dat de kosten zullen stijgen, mogelijk boven de projectfinanciering uit. De negatieve impact van 2020 is nog te overzien. Aan de hand van projectbeoordelingen wordt bekeken in hoeverre zich deze situaties zullen voordoen en wat de financiële gevolgen zullen zijn.

Naast de projecten heeft Vogelbescherming voor alle overige activiteiten een inventarisatie gemaakt: welke uitgaven kunnen tijdelijk tot de zomer on hold gezet worden en eventueel voor het hele jaar 2020. Aan de hand van deze snelle inventarisatie zal het komende jaar gewerkt worden aan een zero-base benadering van de begroting 2021, met focus op de uitgaven voor de SMP-doelen.

Vogelbescherming heeft een gezonde vermogenspositie. Voor 2020 en in iets meerdere mate 2021 is er een toenemende onzekerheid van inkomsten en uitgaven. Mochten er grote tegenvallers zijn dan kunnen die goed opgevangen worden uit de financiële buffers. Een grotere zorg is dat het vergroten van de impact van Vogelbescherming conform de SMP-doelen in gevaar komt. Aan het SMP 2020-2025 is ook een batengroeistrategie verbonden. Door te blijven investeren in fondsenwervingsacties verwachten we ook nu nog groei te realiseren, zij het mogelijk trager dan in de meerjarenbegroting werd voorzien. Het maken van keuzes binnen de SMP-doelen zal dan ook steeds nadrukkelijk op de bestuursagenda blijven staan.

Proces van risicomanagement

Het risico-dossier wordt tweemaal per jaar en indien nodig vaker besproken in het MT. Daaruit volgen indien nodig maatregelen en wordt er bekeken of er nieuwe risico's voor de organisatie aan het dossier moeten worden toegevoegd. De Auditcommissie van de Raad van Toezicht bespreekt het risicodossier jaarlijks met de directeur-bestuurder en wordt meteen op de hoogte gebracht als zich tussentijds nieuwe en grote risico's voordoen. De Auditcommissie deelt de bevindingen vervolgens met de gehele Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht heeft als toezichthouder hierin een controlerende en adviserende functie.
Naast de halfjaarlijkse beoordeling gebeurt het volgende:

- Bij elk bestuursbesluit wordt vastgesteld wat de mogelijke risico's zijn die hieraan verbonden zijn. Als er sprake is van risico's voor de hele organisatie worden deze in het risico-instrument opgenomen.
- Eind 2019 is de issuerapportage ingevoerd, waarbij nieuwe omstandigheden die zich voordoen, direct beoordeeld worden. Dit wordt vastgelegd in het risicodossier.

De volgende algemene beheersinstrumenten met betrekking tot risicobeheersing en interne controle zijn operationeel:

- Periodieke financiële rapportages (maand en 4-maands).

- Periodieke voortgangsrapportage (4-maands).
- Procuratieregeling voor het aangaan van betalingen en verplichtingen.
- Periodieke bespreking van bevindingen naar aanleiding van de rapportages van de Auditcommissie.
- Aandacht voor opvolgen aanbevelingen accountant op management- en bestuursniveau.
- Gedragscode Goede Doelen Nederland.
- Strategisch Meerjarenplan.
- Alle projectplannen bevatten een risicoparagraaf.
- AO is in aanzet beschreven (Handboek AO/IB).
- Richtlijn fraude.
- Risicodossier.

6.5.6 Ondernemingsraad

De Ondernemingsraad (OR) kwam in 2019 vier keer bijeen met de directeur-bestuurder, waarvan driemaal voor een Overlegvergadering en eenmaal voor een informeel gesprek. Ook heeft de OR met de Raad van Toezicht gesproken. De OR heeft verder diverse interne beraden gehad in kleinere en grotere gezelschappen. De OR heeft één interne, informele bijeenkomst voor het personeel georganiseerd.
Op de agenda van de Overlegvergaderingen stond in 2019 ondermeer:

- De OR denkt en beslist mee in het voortraject van diverse HR-processen, zoals het functiehuis, de functieprofielen en het ontwikkelbeleid.
- Het Welzijns- en Tevredenheidsonderzoek binnen de organisatie heeft een aantal verbeterpunten opgeleverd. De OR gaat akkoord met de aanpak hiervan.
- Het verzuimcijfer is afgelopen jaar gestegen; voorkomen van verzuim zal meer aandacht krijgen van de organisatie.
- Het opleidingsbudget wordt gericht ontwikkeld op functies en heeft een positief effect op kennis- en vaardigheidsniveaus van de medewerkers.
- De gevolgen van de nieuwe Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) zijn besproken en er zijn afspraken gemaakt met de bestuurder over wat dit betekent voor het aanbieden van tijdelijke dienstverbanden.
- De OR is betrokken bij de opzet van het integriteitsysteem (ook verplichting CBF).
- Het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) krijgt een volwaardige plaats in het nieuwe SMP.
- Er komt een wettelijk verplichte (interne) klachtencommissie.

6.6 Financieel beleid

Algemeen

Het operationele resultaat in 2019 is 1,4 miljoen euro positief. Dit is 4,2 miljoen euro beter dan was begroot: er was, voor inzet van bestemmingsreserves en –fondsen, een negatief resultaat begroot van 2,8 miljoen euro. Dit verschil is te verklaren door:

- Hogere baten van totaal 2,5 miljoen, veroorzaakt door:
  - baten particulieren, veroorzaakt door nalatenschappen (miljoen euro);
  - (verwerkte) opbrengsten van projectsubsidies (0,9 miljoen euro)
  - hogere opbrengsten van bedrijven en overige organisaties (0,2 miljoen euro). Hierin zit een eenmalige opbrengst wegens verkoop van grond van 0,3 miljoen euro.
  - hogere opbrengsten als tegenprestatie van leveringen en diensten (0,2 miljoen euro).
- Lagere lasten van totaal 1,6 miljoen euro, veroorzaakt doordat enkele grote projecten achterliepen op de planning.
- Hogere financiële baten en lasten, voornamelijk als gevolg van beleggingsresultaten (0,15 miljoen euro).

Voor de resultaatverdeling, zie paragraaf 2.2 van de jaarrekening.

Investeringen

Er hebben in 2019 geen investeringen plaatsgevonden in immateriële vaste activa (software-ontwikkeling). Sinds 2018 worden ICT-investeringen waarvan de economische levensduur gezien de snelle ontwikkelingen op dit gebied niet vastgesteld kan worden voorzichtigheidshalve ten laste van de exploitatie genomen. Alleen investeringen met een zekere meerjarige economische levensduur worden nog geactiveerd. Materiële investeringen in 2019 betroffen met name de geplande vervanging van werkplekvoorzieningen.

Liquiditeit en solvabiliteit

Vogelbescherming beschikt over een gezonde liquiditeitspositie (zie 2.5.6 van de jaarrekening) en is voldoende solvabel (solvabiliteit is graadmeter voor de vermogenspositie). De current ratio (vlottende activa/kortlopende schulden) is 1,6 (factor hoger dan 1,5 wordt als gezond beschouwd). De daling ten opzichte van 2018 is met name het gevolg van het gegeven dat de NPL-middelen ten behoeve van Holwerd aan Zee op de balans zijn gezet in afwachting van de totale projectfinanciering.

De solvabiliteit (eigen vermogen/totaal vermogen) is 0,79 (factor hoger dan 0,5 is gezond). Bij de laatste geldt wel dat deze vertekend is als gevolg van het grote aandeel van bestemmingsfondsen, dat de komende jaren uitgegeven zal worden aan door derden bepaalde bestemmingen.

Vogelbescherming beschikt over een aanzienlijk deel liquide middelen waarvan de bestedings-richting door derden wordt bepaald. Het gaat om projectsubsidies, baten uit fondsenwervingsacties, baten uit nalatenschappen met een door de overledene bepaald doel. De in 2019 door de Nationale Postcode Loterij toegekende en ontvangen 15 miljoen euro voor het project Holwerd aan Zee hebben de liquiditeitspositie fors doen toenemen. Deze inkomsten moeten uiteraard ook verplicht worden uitgegeven aan het genoemde project, wat ook in de komende jaren zal gebeuren.

Besteed aan de doelstelling

In totaal is 78 procent van de lasten besteed aan de doelstelling. Dit is lager dan in 2018 (80 procent). Deze daling is met name het gevolg van het hogere exploitatiesaldo, door de hiervoor genoemde meevallers op de nalatenschappen en vertraging bij diverse projecten.

Besteed aan fondsenwerving

In totaal bedraagt het 'percentage kosten fondswerving' 12,1 procent van de totale baten uit fondswerving. Ondanks dat de tot 2017 door het Centraal Bureau Fondsenwerving gehanteerde norm van 25 procent maximale kosten is afgeschaft, blijft Vogelbescherming de kosten in verband met fondsenwerving nauwgezet volgen. In paragraaf 2.7.7 van de jaarrekening wordt de besteding nader toegelicht.
Fondsenwervende acties gaan altijd samen met het verstrekken van voorlichting over de desbetreffende fondsenwerving. De kosten voor ledenwerving en -binding beogen grotere betrokkenheid bij de missie van Vogelbescherming. De kosten voor fondsenwervende acties, ledenwerving en -binding worden voor 75 procent toegerekend aan de kosten eigen fondsenwerving. Via mailingacties aan de leden worden de fondsen geworven. Aan de besteding ligt een projectplan ten grondslag en de binnenkomende gelden worden in een bestemmingsfonds opgenomen. Het beleid is erop gericht de besteding binnen drie jaar na het jaar van ontvangst te hebben afgerond. De opbouw van de bestemmingsfondsen is te vinden in paragraaf 2.5.7 van de jaarrekening.

Besteed aan beheer en administratie

De kosten voor beheer en administratie bedragen 9,6 procent van de totale lasten, wat 1,2 procent hoger is dan in 2018. Ten opzichte van 2018 is het absolute bedrag met 158.000 euro toegenomen. Het aandeel kosten beheer en administratie betreft voor het merendeel vaste kosten, waarbij in 2019 extra inhuur heeft plaatsgevonden voor de uitvoering van de dagelijkse taken. Een andere reden van de stijging is de terughoudendheid bij het activeren van ICT-kosten. Wanneer in 2023 de afschrijvingen in verband met de in 2018 gedane ICT-investeringen aflopen, zullen de kosten van administratie en beheer ook weer kunnen dalen.

Omvang en functie van reserves en fondsen

Voor de opbouw van de reserves en fondsen, zie para- graaf 2.5.7 van de jaarrekening. Voor de continuïteits-reserve wordt 70 procent van de lasten van de werkorganisatie aangehouden. Volgens de richtlijn Financieel Beheer van Goede Doelen Organisaties mag dit 150 procent bedragen. Vogelbescherming heeft ervoor gekozen een minimale, maar voor de continuïteit verantwoorde, omvang aan te houden om zoveel mogelijk middelen ten gunste te laten komen van de doelstelling.

Beleggingsbeleid

Een specificatie van de belegde gelden is te vinden in paragraaf 2.5.3 van de jaarrekening. De opbouw van de liquide middelen is te vinden in paragraaf 2.5.6 van de jaarrekening.
Een beperkt deel van de beschikbare liquide middelen is aangemerkt als 'belegbaar vermogen'. Beleggen vindt plaats in aandelenfondsen, obligatiefondsen en deposito's. De keuze van onze beleggingsportefeuille wordt grotendeels bepaald door het begrip 'verantwoord'. We volgen hierin de Goede Doelen Nederland-richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen. Vogelbescherming hanteert een zeer voorzichtig beleid. Voorop staan duurzaamheid, integriteit en risicospreiding. Ultimo 2018 is een beleggingsstatuut vastgesteld, waarin de beleggingsspelregels gedetailleerd zijn vastgelegd.

De hoge liquiditeitspositie is met name het gevolg van door derden toegekende middelen, waarvan de toekenning van 15 miljoen euro voor het project Holwerd aan Zee een belangrijk deel uitmaakt. De eigen -vrij besteedbare- liquide middelen van de vereniging schommelen al jaren rond de 5 miljoen euro.
Die 5 miljoen euro behoren tot de voor de Goede Doelen verplichte continuïteitsreserve en kunnen daarmee alleen bij noodsituaties aangesproken worden.

6.7 Jaarplan en Begroting 2020

Het Jaarplan en de bijbehorende Begroting 2020 zijn in het najaar van 2019 vastgesteld en vormen de leidraad voor de uitvoering van activiteiten en daaraan verbonden uitgaven in 2020. De begroting is opgenomen als bijlage van de jaarrekening. Het verwachte eindresultaat voor inzet van de reserves is 2,9 miljoen euro negatief. Dit resultaat komt vrijwel geheel ten laste van de bestemmingsfondsen en de bestemmingsreserves. Na aftrek hiervan resulteert een ongedekt tekort van 0,4 miljoen euro.

De personeelsbezetting voor 2020 is geraamd op een iets hoger niveau dan in 2019: 72,7 fte tegen 70,5 fte in 2019. Verdere toename is alleen mogelijk als nieuwe middelen zich aandienen. Voor de bepaling van de maximale formatie wordt de interne sturingsnorm 'aandeel lasten van vast personeel op de structurele baten' gehanteerd (maximaal 50 procent).

Onzekerheden 2020 en volgende jaren

Naast de gebruikelijke onzekerheden van het ook in de toekomst beschikbaar komen van projectmiddelen geeft de komst van het coronavirus een nieuwe onzekerheid. Hoewel Vogelbescherming over een solide financiële positie beschikt zijn de middelen niet oneindig. De kans op een nieuwe economische teruggang als gevolg van de crisis, met door omstandigheden gedwongen afnemende geefbereidheid van nieuwe donateurs is reëel. Vogelbescherming zal de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten houden en tijdig maatregelen treffen om de continuïteit van de organisatie te borgen. In de risicoparagraaf is een uiteenzetting gegeven van de mogelijke gevolgen van de coronacrisis en de maatregelen die Vogelbescherming treft.

7. COMMUNICATIE MET DE BELANGHEBBENDEN

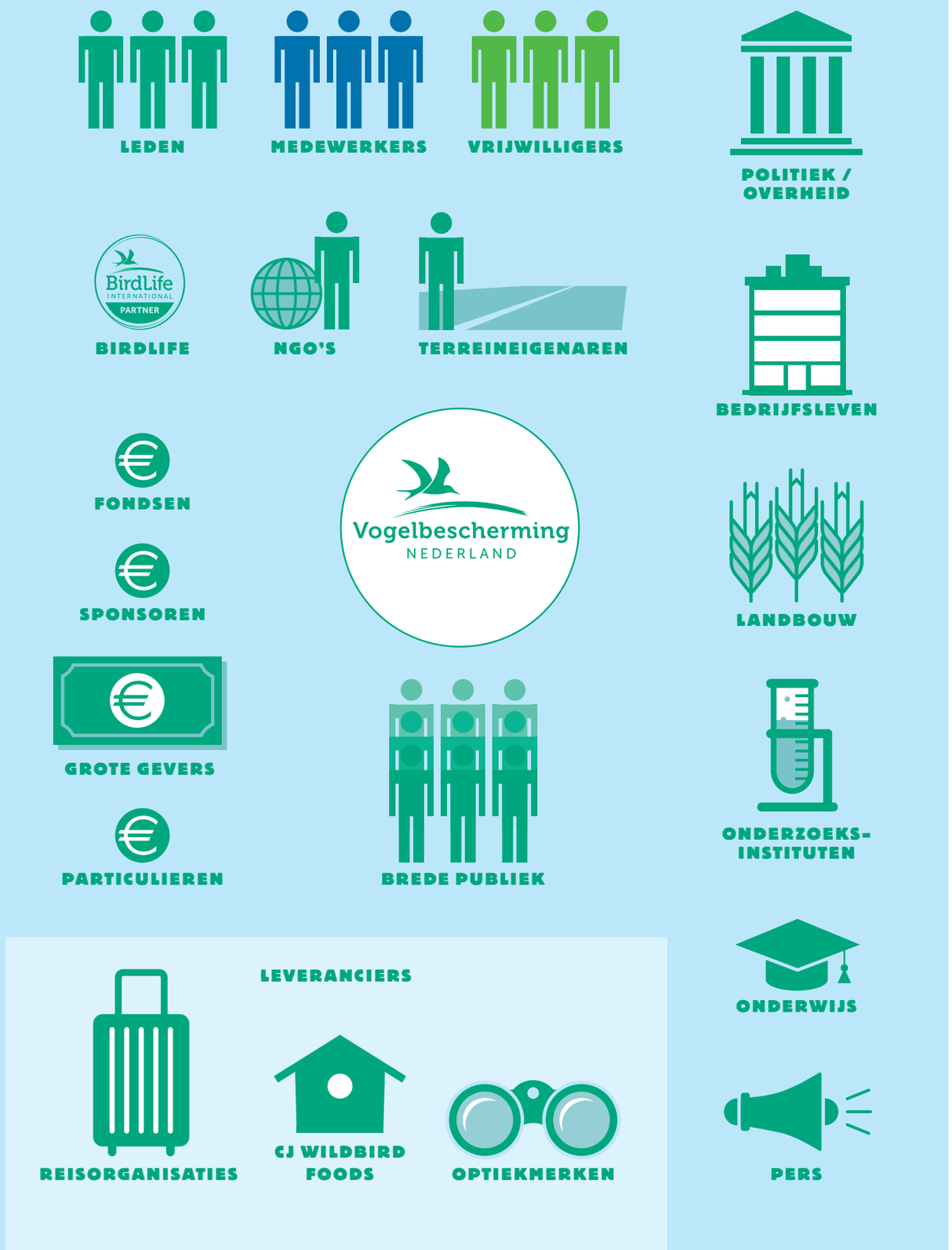

7. COMMUNICATIE MET DE BELANGHEBBENDEN

Achterban

Dankzij de leden kan Vogelbescherming onafhankelijk en met gezag opereren. Alle leden die dat willen ontvangen het magazine Vogels (oplage 150.000), waarin Vogelbescherming resultaten meldt van beschermingsactiviteiten en we tegelijk kennis aanbieden die tot bewondering van en verwondering over vogels kan leiden. Het ledenblad wordt goed gewaardeerd (8,4). Naast het magazine volgen de leden ons via sociale media en hebben zij abonnementen op onze digitale media.

De vele vrijwilligers van Vogelbescherming krijgen aanvullende informatie via een extranet met daarop de laatste nieuwsberichten. Het is ook een medium waarop kennis wordt uitgewisseld. Daarnaast is er veel 1-op-1 contact tussen de contactpersoon bij Vogelbescherming en individuele vrijwilligers. Vrijwilligersgroepen hebben ook onderling veel contact. Daarnaast is er een jaarlijkse dag voor alle vrijwilligers waarbij iedereen elkaar kan ontmoeten. Vogelwerkgroepen ontvangen tweewekelijks een e-mail met relevante berichten.

Medewerkers krijgen naast intranet, e-mail, afdelings- en teamoverleggen én 1-op-1-contacten informatie vanuit de organisatie – lief en leed – tijdens de tweewekelijkse informele bijeenkomsten op het binnenpleintje van het gebouw.

Professionals

Met vele groepen professionals heeft Vogelbescherming contact. Onze rol daarbij is vaak die van kennis instituut, maar evenzeer die van pleitbezorger. Professionals kunnen zowel medestanders zijn als het gaat om het nastreven van een wereld met een rijke verscheidenheid aan natuur en vogels als tegenstanders. Soms is de medestander op een ander moment een tegenstander en vice versa. Onze inzet is altijd om partijen te verbinden op basis van goed onderbouwde kennis.

Kennis bieden we aan op alle niveaus, van door ons geëntameerd wetenschappelijk onderzoek naar lacunes in de kennis over vogels en hun bescherming, tot aan zeer laagdrempelige informatie. En alles wat daartussen zit. Succcesvol zijn onze themadagen voor terreinbeheerders, ecologen en beleidsambtenaren rondom bepaalde soorten die extra aandacht behoeven. In 2019 vond bijvoorbeeld een landelijke kennisdag voor de patrijs plaats.

Met overheden en politiek bestuur communiceren we vaak in 1-op-1 verband, vaak vanuit onze rol als pleitbezorger voor vogels en natuur. Met goed onderbouwde kennis proberen we beleidskeuzes te beïnvloeden. Op andere momenten worden we uitgenodigd vanwege onze expertise of als vertegenwoordiger van de natuur. Zo hebben we in 2019 een rol gespeeld bij de onderhandelingen over een Noordzee-akkoord. Soms is Vogelbescherming gedwongen om de welwillende communicatie in te ruilen voor andere middelen zoals via gerechtelijke procedures of het mobiliseren van publieke steun via vrije publiciteit.

Vogelbescherming informeert de pers over resultaten, misstanden, manieren om laagdrempelig bij te dragen aan vogels beschermen en over mogelijkheden om van vogels te genieten. Vogelbescherming weet daarbij steeds vaker in te spelen op de belangstelling van de regionale pers. We benaderen de pers via persberichten (al dan niet met (bewegend) beeld), het online medium Nature Today, 1-op-1 contacten en soms een persexcursie.

Een bijzondere groep professionals vormen de leerkrachten in de onderwijssector. Vogelbescherming heeft veel gratis online materiaal in de aanbieding voor aantrekkelijke lessen over vogels. Via speciale op hen toegesneden informatie op onderwijswebsites en in onderwijsbladen brengen we onze mogelijkheden onder de aandacht.

Financiers

Onze financiers informeren we op maat, op de manier zoals zij dat wensen. In sommige gevallen gaat het om een gedetailleerde verslaglegging en tussenrapportages van projecten, in andere gevallen om rapportages op hoofdlijnen. Indien mogelijk laten we 'in het veld' zien welke maatregelen zijn genomen.

Brede publiek

Vogelbescherming wil een breed publiek informeren over vogels en natuur en waar mogelijk ook motiveren om mee te doen met beschermen op een manier die het meest aansprekend wordt gevonden. Hoe mensen mee willen doen verschilt sterk. Voor sommigen

betekent dat een bedrag overmaken, anderen zetten hun vrije tijd in, of kopen vogelvriendelijke producten of richten hun tuin of balkon vogelvriendelijk in. We richten ons op het brede publiek via een breed palet aan communicatiemiddelen, zoals campagnes, evenementen en acties, sociale media. Daarbij zijn we voor een groot deel afhankelijk van in hoeverre redacties onze materialen overnemen.

Leveranciers

Vogelbescherming werkt met een reeks bedrijven samen om zo vogels en hun leefgebieden te kunnen beschermen. Bijzonder is de relatie van Vogelbescherming met CJ Wildbird Food. De vogelproducten die dit bedrijf op de markt brengt met het logo van Vogelbescherming, brengen bij duizenden mensen vogelplezier, zorgen voor vogelvriendelijke tuinen en balkons en bovendien voor een grotere zichtbaarheid van Vogelbescherming. Communicatie met de bedrijven waarmee we samenwerken vormt altijd maatwerk.

Samenwerkingspartners

Vogelbescherming verbindt partijen en maakt deel uit van vele samenwerkingsverbanden. Dat is een strategische keuze. We kunnen het niet alleen. Samenwerken doen we om kennislacunes te vullen, voorbeeldprojecten uit te voeren en om op voldoende schaalgrootte veranderingen te bewerkstelligen voor vogels en natuur. Samenwerken doen we in de eerste plaats met onze 120 Partners via het BirdLife-netwerk. Dat betreft dan vooral de partijen die betrokken zijn bij de Waddenzee en andere vogelbeschermers langs de trekroute van vogels die ook Nederland passeren. Daarnaast werken we vaak samen met terreinbeheerders en andere groene organisaties om voorbeeldprojecten te realiseren en samen druk uit te kunnen oefenen. Maar Vogelbescherming is er ook op gebrand om nieuwe samenwerkingen aan te gaan met bedrijven en organisaties waarbij dat misschien minder voor de hand ligt, zoals boerenbedrijven, bouwbedrijven, overheden of bijvoorbeeld sportorganisaties (NGF, KNVB). In het drukke Nederland is dat onvermijdelijk. Communicatie met deze partijen gaat veelal via persoonlijke contacten en onderlinge bijeenkomsten.

8. VOORUITBLIK 2020

8. VOORUITBLIK 2020

Op basis van onze resultaten de afgelopen vijf jaar hebben we een eigen evaluatie gehouden en conclusies getrokken voor de komende vijf jaar. U leest ze in het hoofdstuk Dit zijn wij. Vanaf 2020 werkt Vogelbescherming op basis van een nieuw vijfjarenplan tot 2025. Vogelbescherming werkt vanaf komend verslagjaar met de zogenaamde 'open standards' waarmee ook veel andere natuurorganisaties werken.

In het hart van deze methodiek bevindt zich de 'theory of change'. Dat wil zoveel zeggen als het terugredeneren vanuit de verandering die Vogelbescherming wil bewerkstelligen. Welke stappen zijn in welke volgorde nodig om die gewenste verandering te bewerkstelligen, en welke bedreigingen moeten daarvoor het hoofd worden geboden. Vervolgens is nagedacht over of en zo ja, hoe Vogelbescherming die stappen kan zetten en, vervolgens, hoe inzichtelijk is te maken welke voortgang is bereikt. Daarover rapporteert Vogelbescherming in 2020, via voortgangsrapportages en onder meer via het Jaarverslag.
Een beknopte samenvatting van ons Meerjarenplan 2020-2025 leest u via de website van Vogelbescherming, www.vogelbescherming.nl/overons. Hier vindt u enkele concrete activiteiten waarmee Vogelbescherming stappen zet naar de gewenste veranderingen.

Landelijk gebied

Vogels van het boerenland staan opnieuw in het middelpunt van ons werk. Vogelbescherming gaat in 2020 door met het onder de aandacht brengen bij een breed publiek van de dramatische achteruitgang van boerenlandvogels én wat daaraan te doen is, zoals het kopen van vogelvriendelijke zuivel. Verder gaan we door met realiseren van voorbeeldprojecten zoals Amstelland (weidevogels), PARTRIDGE en Wadvogels van Allure (velduil, blauwe kiekendief). Zo realiseren we enerzijds directe resultaten voor vogels en doen we anderzijds ervaring op die het mogelijk maakt om op te schalen, zoals in 2020 bij PARTRIDGE gaat gebeuren, waar meer landen betrokken raken bij dit patrijzenproject.
Verder zetten we onze lobbyactiviteiten voort, zowel richting bedrijfsleven als politiek en bestuur, zowel op Europees, nationaal als provinciaal niveau. Onze inzet is daarbij meer geld voor de boer, zodat natuurbeschermingsmaatregelen mogelijk worden.
Kennis over boerenlandvogels verspreiden we op vele fronten en op vele manieren. In 2020 krijgt een project gericht op het agrarisch onderwijs een vervolg dat we in 2019 zijn gestart. Samen met een consortium van onderwijsinstellingen in het hoger en lager beroepsonderwijs werken we aan het project 'Greener Future for Young Farmers'. Doel is om natuurinclusieve landbouw in te bedden in het agrarisch onderwijs.

Natuurgebieden

Dynamiek en geleidelijke overgangen, die twee woorden staan centraal in het werk voor onze natte natuur, ook in 2020. In het IJsselmeergebied zetten we onze inspanningen voort, gericht op geleidelijke overgangen tussen de harde kustlijn en het achterland. Vogelbescherming gaat zich verder inzetten voor het realiseren van Holwerd aan Zee, een plan voor een daadwerkelijke dijkdoorbraak en het realiseren van een getijdenmeer bij Holwerd. Vogelbescherming zal zich onder meer inzetten om het laatste deel van de financiering van het gehele project te verwerven. In de Waddenzee gaan we in 2020 van start met het realiseren van nieuwe gebieden waar vogels kunnen rusten en broeden en de bewustwording van recreanten: genieten zonder te verstoren.
Langs de kust krijgen strandbroeders zoals de strandplevier in 2020 opnieuw extra aandacht door het realiseren van rustige plekken waar de vogels kunnen broeden. Naast de projecten voor strandbroeders gaat Vogelbescherming verder met speciale maatregelen voor onder meer grote karekiet en tapuit, vogels die het heel moeilijk hebben in Nederland.
In de Noordzee gaat onze aandacht in 2020 opnieuw uit naar een natuurinclusieve energietransitie. We zien erop toe dat windturbines op plekken terecht komen, waar er geen schade voor vogels optreedt. Het Noordzee-akkoord moet daartoe een aanzet geven.
Een aandachtspunt blijft in 2020 de visserij. Veel visserij pakt desastreus uit omdat voedsel van vogels wordt weggevist en ecosystemen worden vernietigd. Daarnaast zijn vogels het slachtoffer van netten waarin ze verstrikt raken en verdrinken. We zetten in op het propageren van een visserij die ecologisch duurzaam is, waarbij niet te veel vis wordt gevangen, en op innovatieve vismethoden waarbij minder slachtoffers vallen. Daarnaast vindt Vogelbescherming het van belang dat er geen visserij plaatsvindt in gebieden die voor vogels van belangrijk zijn voor zowel voedsel als rustplaats.
Waterveiligheidsmaatregelen gaan nu nog vaak ten koste van de ruimte en kwaliteit van leefgebieden voor vogels. Vogelbescherming zet zich in 2020 ook in om te bereiken dat waterveiligheidsmaatregelen meer ruimte geven aan natuurlijke dynamiek. Overgangen tussen

zoet en zout water zijn daarbij essentieel. Daarvoor werken we mee aan overheidsprogramma's, maar zullen we ook lobbyen bij alle betrokken partijen.

Tuin en stad

Eerder al heeft Vogelbescherming een innovatieve website ontwikkeld waarmee mensen op een laagdrempelige wijze adviezen krijgen over hoe zij hun tuin vogelvriendelijk kunnen maken, na het invullen van hun postcode. We gaan ook in 2020 verder met het promoten van dit succesvolle product. Zo geven we het vogelvriendelijk tuinieren een nieuwe impuls.
In de stad wordt het vogelvriendelijk bouwen, na de successen van de afgelopen jaren, verder gestimuleerd met als oogmerk dat het de standaardmanier van werken wordt. Steeds meer gemeenten haken aan bij ons gedachtegoed. In dat kader gaan we ook de Toolbox Natuurinclusief Bouwen die in 2019 het licht zag verder promoten.

Internationaal

Zwaartepunt van ons internationale werk blijft het beschermen van de flyway waar vogels uit ons deel van de wereld gebruik van maken. Dat doen we altijd met de Partners van BirdLife International. Veel van ons werk richt zich in 2020 op ecologisch herstel van het landschap in de Sahel. Het gaat om het planten van vogelvriendelijke bomen, waar ook de plaatselijke bevolking van profiteert. Vogelbescherming en BirdLife lopen voorop met die aanpak van natuurherstel in combinatie met de verbetering van de sociaaleconomische positie van de lokale bevolking en klimaatadaptatie en -mitigatie. Daarnaast blijven we in 2020 bezig met aanjagen van de organisatieontwikkeling van BirdLife Partners langs de vogeltrekroute waar ook Nederland aan ligt.
Naast het werk aan de flyway geven we in 2020 ook aandacht aan de vogelhandel in Indonesië in samenwerking met de BirdLife Partner daar. Op Java zitten meer vogels in kooien dan er nog in het wild te vinden zijn. Verder krijgt onze samenwerking in de Dutch Caribbean een nieuwe impuls, waar die een aantal jaar op een laag pitje stond.

Bos en heide

De komende vijf jaar gaat Vogelbescherming zich meer richten op bos- en heidegebieden. De slechte staat van sommige gebieden en de soorten die daarbij horen, maken dat noodzakelijk. Duurzaam bos- en heidebeheer is wat we binnen dit nieuwe programma nastreven, zodat de stand van bedreigde vogels zich kan herstellen én algemene vogels ook algemeen blijven. Onze strategie is daarbij gericht op kennisontwikkeling – duidelijke handvatten ontwikkelen voor verbeterd beheer waar vogels iets aan hebben – en op samenwerking met terreineigenaren om problemen te lijf te gaan en voorbeelden te laten zien dat ecologisch duurzaam bosbeheer kán. Cruciaal is dat landelijke problemen – zoals overmatige stikstofdepositie – ook op landelijke schaal moeten worden aangepakt.

Activeren samenleving

Mensen kennis laten maken met vogels en natuur is een eerste stap waarvoor Vogelbescherming zich ook weer sterk maakt in 2020. Mensen zullen zich vooral inzetten voor vogels en natuur als er sprake is van een persoonlijke betrokkenheid bij het onderwerp, als ze een positieve waarde voor mensen hebben. Met campagnes en een reeks aan communicatiemiddelen zoals Beleef de Lente en de Nationale Vogelweek bereiken we grote groepen mensen..
Vogelbescherming wil een breed publiek niet alleen informeren maar ook activeren om hun directe leefomgeving aan te pakken, bijvoorbeeld door hun tuin vogelvriendelijk in te richten of de eigen gemeente op te roepen tot vogelvriendelijker beheer en bescherming. Dat gaan we ook in 2020 weer doen. Belangrijk onderdeel van deze aanpak vormt het over het voetlicht brengen van de urgentie van de problemen waarmee vogels en natuur geconfronteerd worden. Zowel direct als in samenhang met andere grote maatschappelijke vraagstukken.

JAARREKENING 2019 VOGELBESCHERMING NEDERLAND

Vogelbescherming NEDERLAND

Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels
Statutaire zetel: Zeist (Nederland)
KvK nr.: 40530150
RSIN nr.: 002611077

1. Kengetallen en kerncijfers

Vanaf het boekjaar 2017 volgt de indeling van de jaarrekening de gewijzigde richtlijn nummer 650 van de Raad voor de Jaarverslaggeving. De kengetallen voor de jaren 2015 en 2016 zijn in verband met de stelselwijziging in totaal opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2019	2018	2017	2016	2015
Aantal leden en donateurs	141.038	141.888	142.383	140.887	140.151
Stijging/daling ten opzichte van voorgaande jaren:					
- aantal	-850	-495	1.496	736	-2.483
- %	-0,6%	-0,3%	1,1%	0,5%	-1,7%
Baten					
Baten van particulieren	8.237	9.748	6.465		
Baten van bedrijven	474	484	335		
Baten van loterijorganisaties	3.638	3.183	3.377		
Baten van subsidies van overheden	627	1.292	1.069		
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	-	7	8		
Baten van andere organisaties zonder winststreven	351	257	258		
Som van de geworven baten	**13.327**	**14.970**	**11.511**		
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	1.140	852	950		
Overige baten	34	62	34		
Totaal	**14.501**	**15.885**	**12.495**	**16.177**	**11.269**
Stijging/daling ten opzichte van voorgaande jaren:	-9%	27%	-23%	44%	20%
Af: overige baten	34	62	34	47	30
Baten exclusief overige baten	**14.466**	**15.822**	**12.461**	**16.130**	**11.239**
Lasten					
Besteed aan doelstelling	10.424	10.701	9.220	10.853	8.941
Kosten eigen fondsenwerving (€):					
- fondsenwerving	1.607	1.561	1.419	1.435	1.572
- kostprijs artikelen bestemd voor de doelstelling	478	523	500	308	271
Totaal	**2.085**	**2.084**	**1.919**	**1.743**	**1.843**
Kosten eigen fondsenwerving (%): *1)					
- fondsenwerving	11,1%	9,8%	11,4%	8,9%	14,0%
- kosten verkoop artikelen bestemd voor de doelstelling (Winkelverkopen)	3,3%	3,3%	4,0%	1,9%	2,4%
Totaal	**14,4%**	**13,1%**	**15,4%**	**10,8%**	**16,4%**
Kosten beheer en administratie:					
- bedrag	1.279	1.120	997	904	747
Kosten in % van de totale lasten	9,6%	8,4%	8,6%	6,9%	6,6%
Resultaat (totale baten minus totale lasten)	**1.411**	**2.401**	**922**	**3.073**	**-22**
Totaal activa	39.069	22.195	20.240	19.446	16.421
Current ratio	1,6	3,3	2,6	2,4	2,0
Factor continuïteitsreserve	0,74	0,70	0,70	0,70	0,53

*1) Deze relatief lage percentages in 2016 en 2018 worden veroorzaakt door de relatief hoge baten uit nalatenschappen in deze boekjaren.

2. Jaarrekening 2019

2.1 Balans per 31 december

Na resultaatbestemming (bedragen in €)

		31 december 2019		31 december 2018	
ACTIVA					
Vaste activa:					
Immateriële vaste activa	2.5.1		665.001		878.221
Materiële vaste activa	2.5.2		4.299.342		4.433.644
Financiële vaste activa	2.5.3		1.549.695		1.447.904
			6.514.038		6.759.769
Vlottende activa:					
Voorraden	2.5.4	371.273		402.383	
Vorderingen en overlopende activa	2.5.5				
- kortlopende vorderingen		3.257.714		4.280.970	
Liquide middelen	2.5.6	28.925.801		10.751.669	
			32.554.788		15.435.022
De hoge liquiditeitspositie is met name het gevolg van door derden toegekende middelen, waarvan de toekenning van € 15 miljoen voor het project Holwerd aan Zee een belangrijk deel uitmaakt. De eigen liquide middelen van de vereniging worden gevormd door de continuïteitsreserve. De andere liquide middelen corresponderen met de bestemde fondsen voor de doelstelling en de bestemde reserves.					
Totaal activa			**39.068.826**		**22.194.791**
PASSIVA					
Reserves en fondsen	2.5.7				
Reserves					
- continuïteitsreserve		6.721.871		6.251.253	
Sub.:			6.721.871		6.251.253
Bestemmingsreserves:					
Financiering activa doelstelling		371.371		402.383	
Financiering activa bedrijfsvoering		4.964.340		5.311.863	
Versterking campagne		122.400		277.952	
Versterking uitvoering SMP		407.906		600.000	
Versterking bedrijfsvoering		-		200.000	
Bestemmingsreserve voorbereiding SMP 2020-2025		1.057.196		783.757	
Sub.:			6.923.213		7.575.955
Fondsen					
- bestemmingsfondsen			5.375.972		3.783.158
Totaal reserves en fondsen			19.021.056		17.610.366
Voorzieningen	2.5.8		31.315		34.376
Schulden	2.5.9				
- kortlopende schulden			20.016.455		4.550.049
Totaal passiva			**39.068.826**		**22.194.791**

2.2 Staat van baten en lasten

(bedragen in €)

		Werkelijk 2019	Begroting 2019	Werkelijk 2018
Baten				
Baten van particulieren (contributie en donaties)	2.7.1	5.711.468	5.565.000	5.446.114
Baten van particulieren (nalatenschappen)	2.7.1	2.525.045	1.615.000	4.302.029
Baten van bedrijven	2.7.2	473.985	495.000	483.986
Baten van loterijorganisaties	2.7.3	3.637.957	2.782.190	3.182.806
Baten van subsidies van overheden	2.7.4	627.195	557.294	1.291.857
Baten van verbonden organisaties z. winststreven	2.7.5	-	-	6.600
Baten van andere organisaties zonder winststreven	2.7.6	351.046	50.000	256.677
Som van de geworven baten		13.326.696	11.064.484	14.970.069
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	2.7.7	1.139.692	899.500	852.428
Overige baten	2.7.8	34.172	30.000	62.268
Som van de baten		14.500.560	11.993.984	15.884.765
Lasten				
Besteed aan doelstellingen:	2.7.9			
Bescherming		7.546.428		7.776.315
Activeren van de samenleving		2.877.794		2.924.417
Totaal besteed aan doelstelling		10.424.222		10.700.733
Wervingskosten	2.7.10	1.606.847		1.561.198
Kosten beheer en administratie	2.7.11	1.278.797		1.120.059
Som van de lasten		13.309.866	14.880.464	13.381.990
Saldo voor financiële baten en lasten		1.190.694	-2.886.480	2.502.775
Saldo financiële baten en lasten	2.7.12	219.997	56.000	-102.006
Saldo van baten en lasten		1.410.691	-2.830.480	2.400.769
Besteed aan doelstelling in % van de lasten	norm: 80%	78%		80%
Bestemming saldo				
Toevoeging/onttrekking aan:				
- continuïteitsreserve		470.619	-389.572	1.337.724
- bestemmingsreserves		-652.742	-1.140.000	706.876
- bestemmingsfondsen		1.592.814	-1.300.908	356.169
Totaal		**1.410.691**	**-2.830.480**	**2.400.769**

* Het percentage besteed aan de doelstelling is exclusief overige baten.

2.3 Kasstroomoverzicht

(bedragen in €)

	2019		2018
Resultaat	1.410.691		2.400.769
Correctieposten:			
- afschrijvingen	521.898	396.864	
- mutatie voorzieningen	-3.061	-858	
- koersresultaat effecten	-218.652	109.099	
	300.185		505.105
Mutaties werkkapitaal:			
- voorraden	31.110	-49.761	
- vorderingen	1.023.256	-2.883.122	
- schulden	15.466.406	-445.316	
	16.520.772		-3.378.199
Kasstroom uit operationele activiteiten	18.231.648		-472.325
Kasstroom uit investeringsactiviteiten:			
- investeringen in immateriële activa	-17.777	-296.688	
- investeringen in materiële activa	-156.600	-370.962	
- mutaties in financiële vaste activa	116.861	166.654	
	-57.516		-500.996
Mutatie liquide middelen	18.174.132		-973.321
Saldo liquide middelen per 1 januari	10.751.669		11.724.990
Saldo liquide middelen per 31 december	28.925.801		10.751.669
Kasstroom	18.174.132		-973.321

Een kasstroomoverzicht is een overzicht van de feitelijke geldstromen die in de loop van een boekjaar bij Vogelbescherming binnenkomen en uitgaan. Het kasstroomoverzicht staat ook bekend als de staat van herkomst en bestedingen.
Afname van een activa post (bijvoorbeeld voorraden) is een herkomst, toename van een activapost (bijvoorbeeld vorderingen en investeringen in activa) is een besteding. Afname van een passivapost is een besteding (bijvoorbeeld schulden).

2.4 Toelichting jaarrekening

2.4.1 Inrichting jaarrekening

De jaarrekening van Vogelbescherming is opgesteld conform RJ 650 van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Aan Vogelbescherming Nederland is het CBF keur verleend, bij de laatste hertoetsing is het keurmerk verlengd tot 1 januari 2021.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn beleidsneutraal afgestemd op de RJ650.

2.4.2 Waarderingsgrondslagen voor de balans

De waarderingsgrondslagen worden hieronder toegelicht. De bedragen in dit jaarverslag luiden in euro's.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschaffingsprijs en worden lineair afgeschreven op basis van de verwachte economische levensduur. Het afschrijvingspercentage bedraagt 20%.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen aanschaffingsprijs en worden lineair afgeschreven op basis van de verwachte economische levensduur. De afschrijvingspercentages zijn:

Gebouwen	3,33%
Winkelinrichting verbonden met het gebouw	10,00%
Inventaris en inrichting	20,00%
Automatiseringsapparatuur	33,33%

Financiële vaste activa

Effecten

De beleggingen worden gewaardeerd tegen beurswaarde per balansdatum. De gerealiseerde en ongerealiseerde waardeverschillen worden verantwoord in de staat van baten en lasten. Dividenden worden verantwoord in het boekjaar waarin zij betaalbaar worden gesteld.
Rentebaten worden verantwoord in het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

Leningen

De leningen alsmede de overige vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Voorraden

De waardering van de voorraden vindt plaats tegen historische verkrijgingsprijzen waarbij het principe van First In First Out (FIFO) wordt gehanteerd. Hierbij wordt (administratief) verondersteld dat wat het eerst aangekocht wordt, ook het eerst verkocht wordt.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde en staan geheel ter vrije beschikking.
Voor mutaties wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

Nalatenschappen

De baten uit nalatenschappen worden verantwoord in het jaar waarin de omvang ervan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voorlopige uitbetalingen op nalatenschappen in de vorm van voorschotten worden in het boekjaar waarin ze worden ontvangen verantwoord als baten uit nalatenschappen, voor zover deze niet eerder als baten zijn verantwoord. Nalatenschappen met een bepaalde bestemming binnen de doelstelling zijn toegevoegd aan een betreffend bestemmingsfonds.

De waardering van de nalatenschappen vindt plaats op basis van de akte van verdeling. Hierbij gelden de volgende waarderingspercentages, die in 2018 zijn herzien.
- banksaldi: 100%;
- onroerend goed: 100% van de WOZ waarde;
- effecten: 70%

Bij vruchtgebruik: 100% van de liquide middelen of WOZ-waarde als de eindsom gegarandeerd is.

Overige activa en passiva

Voor zover in het vorenstaande niet anders is aangegeven, worden activa en passiva gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs. Hierbij wordt op vorderingen en voorraden, indien dit noodzakelijk is, een voorziening in mindering gebracht.

Continuïteiteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteit van de bedrijfsactiviteiten. Zoals toegelicht in paragraaf 2.7.12 inzake gebeurtenissen na balansdatum leidt de huidige situatie met betrekking tot het coronavirus niet tot een bedreiging van het voortbestaan van de organisatie.

2.4.3 Grondslagen staat van baten en lasten

Algemeen

De grondslagen van de resultaatbepaling zijn niet gewijzigd ten opzichte van vorig jaar.
De baten worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; kosten zodra zij voorzienbaar zijn.

Baten in natura

De baten in natura worden gewaardeerd op reële waarde, voorzover deze betrouwbaar vastgesteld kunnen worden. Baten in natura die in de goede doelenbranche normaal zijn, worden niet meegenomen in de baten.

Baten en lasten projecten

De verwerking van baten uit subsidie behorende bij projecten vindt in principe plaats in het jaar waarin de baten zijn toegezegd. Echter de baten uit subsidies voor projecten met een looptijd van langer dan 1 jaar worden verantwoord op het moment dat er kosten tegenover staan.
Kosten worden in principe onderbouwd met inkoopfacturen, geregistreerde werkuren en indien van toepassing met declaraties van projectpartners. In voorkomende gevallen is de mate van realisatie afhankelijk van het behalen van gedefinieerde milestones in projecten via besluitvorming van stuurgroepen. De nog niet bestede projectgelden worden op de balans gepassiveerd.
Baten uit donaties voor projecten worden in het jaar van ontavangst verantwoord en aan het betreffende bestemmingsfonds toegerekend.

Subsidies en donaties

Indien een subsidie of donatie wordt verkregen waaraan een terugbetalingsverplichting is verbonden overeenkomstig de gestelde voorwaarden, wordt de baat verantwoord naar rato van de geboekte kosten of geboekte verplichtingen. Indien een subsidie of donatie wordt verkregen zonder terugbetalingsverplichting, wordt de baat verantwoord in het jaar van toekenning.

Bestedingen

De kosten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop zij betrekking hebben.
Vogelbescherming kent verschillende meerjarenprogramma's en financiert meerjarige projecten. De verplichtingen uit hoofde van toezeggingen worden verantwoord in het jaar waarop de toezegging betrekking heeft. Een toekenning voor een meerjarenproject wordt gesplitst in jaarlijkse bedragen die ten laste komen van het jaar waarop de bijdrage betrekking heeft. De reeds toegezegde bijdragen, welke nog niet als last zijn verantwoord, worden toegelicht bij de niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

2.4.4 Verbonden partijen

De Stichting Bettie Wiegman Fonds is een verbonden partij van Vogelbescherming Nederland, aangezien twee medewerkers van de Vogelbescherming lid zijn van het bestuur van de stichting. In 2019 heeft Vogelbescherming geen donatie van het Bettie Wiegman Fonds ontvangen. De Stichting Bettie Wiegman Fonds heeft ten doel het stimuleren van onderzoek naar en bescherming van in Nederland, en met name in Noord-Nederland en in het Waddengebied, voorkomende vogels, alsmede het verrichten van alle verdere handelingen, die met het voorstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

2.5 Toelichting op de balans per 31 december 2019

	2019	2018
2.5.1 Immateriële vaste activa		
Boekwaarde per 1 januari	878.221	735.006
Investeringen	17.776	296.689
Afschrijvingen	-230.996	-153.474
Boekwaarde per 31 december	665.001	878.221
Cumulatieve aanschafwaarde per 31 december	2.023.850	2.006.074
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	1.358.849	1.127.853
Boekwaarde per 31 december	665.001	878.221
De boekwaarde van de immateriële vaste activa bestaat uit de volgende categorieën:		
Software (CRM-pakket) in gebruik	598.369	763.973
Software (CRM-pakket) in ontwikkeling	17.776	0
Websitekosten (in gebruik)	0	295
Websitekosten (in ontwikkeling)	48.856	113.953
	665.001	878.221
2.5.2 Materiële vaste activa		
a. Pand Boulevard 12		
Boekwaarde per 1 januari	4.039.327	4.157.935
Investeringen	-	23.557
Afschrijvingen	139.325	142.165
Boekwaarde per 31 december	3.900.002	4.039.327
Stand per 31 december		
Cumulatieve aanschafwaarden	5.604.960	5.604.960
Cumulatieve afschrijvingen	1.704.958	1.565.633
Boekwaarde per 31 december	3.900.002	4.039.327
b. Overige materiële vaste activa		
Boekwaarde per 1 januari	394.317	148.137
Investeringen	156.600	347.405
Afschrijvingen	151.577	101.225
Boekwaarde per 31 december	399.340	394.317
Stand per 31 december		
Cumulatieve aanschafwaarden	1.929.763	1.773.163
Cumulatieve afschrijvingen	1.530.423	1.378.846
Boekwaarde per 31 december	399.340	394.317
Totaal materiële vaste activa	4.299.342	4.433.644
Totaal immateriële en materiële activa	4.964.343	5.311.865

2.5.3 Financiële vaste activa

Het vermogensbeheer is ondergebracht bij F. van Lanschot Bankiers. Deze externe vermogensbeheerder heeft een adviserende functie. Het verloop van de financiële vaste activa in het boekjaar 2019 is als volgt:

	Effecten Aandelen-fondsen	Effecten Obligatie-fondsen	Totaal Effecten
Stand per 1 januari	690.590	360.220	1.050.810
Aankopen	-	-	-
Verkopen	-306.902	-399.016	-705.918
Waardeverandering van beleggingen	179.854	38.796	218.650
Aflossingen		-	
Stand per 31 december	563.542	-	563.542
Aandelenfondsen			
ASN milieu- en waterfonds	160.339		
Robeco SAM Quant Sustainable Global Equities	157.975		
VANG SRI Europe Stock IDX FD I ACC	159.422		
Kempen SUST Europe SC FD BN DIV	85.806		
Totaal	563.542	-	

	Lening u/g
Stand per 1 januari	397.094
Mutaties	589.059
Stand per 31 december	986.153

Lening u/g (in het kader van de doelstelling)

Als onderdeel van het project Polderpracht zijn in 2019, naast de twee bestaande renteloze leningen ad resp. € 484.000 en € 120.000, twee nieuwe renteloze leningen verstrekt:
Een lening aan Kaasmakerij de Terschellinger ad € 600.000 (nominaal). Deze lening heeft een looptijd van 15 jaar.
Een lening aan Ecologische Boerderij Spanjer ad € 35.000 (nominaal). Deze lening heeft een looptijd van 10 jaar.
Er zijn geen zekerheden gesteld. Het kortlopende deel van de leningen u/g is onder de kortlopende vorderingen verantwoord.
De leningen zijn gefinancierd uit een projectbijdrage 2014 van de Nationale Postcode Loterij (NPL). De vrij gekomen bedragen zijn toegevoegd aan het bestemmingsfonds NPL Waddeneilanden (voorm. Polderpracht).

2.5.4 Voorraden

De post heeft betrekking op artikelen die in de winkel worden verkocht.

	2019	2018
Optiek	309.893	307.584
Overige voorraden	61.380	94.799
Totaal voorraden	371.273	402.383

Gezien de ouderdom en de staat waarin de voorraad van de winkel verkeert, is het niet noodzakelijk om een voorziening voor incourantheid te treffen.

2.5.5 Vorderingen en overlopende activa

	2019	2018
Te ontvangen uit nalatenschappen (*1)	1.666.692	3.543.413
Te ontvangen subsidies en donaties (*2)	938.176	215.533
Te ontvangen van debiteuren	416.863	248.358
Te ontvangen rente spaarrekeningen 4e kwartaal	970	1.785
Nog te factureren bedragen	355	1.513
Lening u/g Kaasmakerij de Terschellinger v.o.f. <1 jaar	32.280	34.970
Lening u/g Schapenboerderij de Zeekraal <1 jaar	8.040	8.040
Lening u/g Kaasmakerij Terschelling II <1 jaar	40.000	-
Lening u/g Potstal Spanjer <1 jaar	3.500	-
Overige vorderingen	150.838	227.358
Totaal kortlopende vorderingen	3.257.714	4.280.970

(*1) De vorderingen uit nalatenschappen zijn als volgt opgebouwd:

	Aantallen 2019	2019	2018
Stand per 1 januari	41	3.543.413	655.546
Nieuw in boekjaar	55	2.525.045	4.139.865
Afgewikkeld in boekjaar	44	-4.401.766	-1.251.998
Stand per 31 december	52	1.666.692	3.543.413

(*2) Specificatie te ontvangen subsidies en donaties

	2019	2018
Subsidient of donateur / project:		
Waddenfonds / Wadvogels van Allure	284.930	152.691
Prov. NH en Groningen / Wadvogels van Allure	-	20.821
Louise van de Velde Stichting / Weidevogelnetwerk	12.451	12.451
Europese Unie / LIFE -IP C3-3 Zuid -Westelijke Delta	60.192	28.655
Prov. Zeeland / LIFE -IP C3-3 Zuid -Westelijke Delta	20.336	-
Bird Life International / LIFE Euro-sap	-	915
Anoniem fonds A / Interreg Partridge	144.038	-
Europese Unie / Interreg Partridge	16.162	-
Min. van LNV / Spisula	5.751	-
Prov. Overijssel / Toolbox natuurinclusief bouwen in Overijssel	12.862	-
RVO / Toolbox natuurinclusief bouwen, pilot landelijk	12.414	-
Europese Unie / CAP-Agri III Greener Future for young farmers	28.871	-
Prins Bernhard Cultuurfonds / Greener future for young farmers	10.000	-
Anonieme stichting B / Greener future for young farmers	19.360	-
Europese Unie / LIFE -IP C3-5 Flyway	33.945	-
Ministerie van LNV / LIFE -IP C3-5 Flyway	22.630	-
Waddenfonds / Pilot Natuurijke Slaperdijken Groningen	21.931	-
Prov. Groningen / Pilot Natuurijke Slaperdijken Groningen	2.086	-
Waddenfonds / Wij & Wadvogels	21.655	-
De noordelijke Provincies / Wij & Wadvogels	8.203	-
Prins Bernhard Cultuurfonds / Jaar van de Huiszwaluw	35.000	-
Prins Bernhard Cultuurfonds / De grote Karekiet	15.000	-
Anonieme stichting C / De grote Karekiet	14.887	-
Anoniem fonds D / De toekomst voor de Tapuit	6.000	-
Anoniem fonds A / Kennis zaaien voor de Patrijs	73.299	-
Anonieme stichting E / De Zwarte Stern	8.352	-
Anoniem fonds F / Inrichting Onnerpolder	42.333	-
Anonieme stichting G / Marker Wadden	4.861	-
Diverse vorderingen op projectfinanciering	627	-
	938.176	215.533

2.5.6 Liquide middelen

	2019	2018
Rekening courant diverse banken	446.141	426.316
Kasgelden	3.123	1.820
Kasstortingen	11.000	1.150
Geld PIN onderweg	3.143	-
Triodos Bank rekening courant	48.604	8.602
ING spaarrekening	1.006.813	1.006.312
Van Lanschot spaarrekening	4.902.204	2.539.103
ABN AMRO spaarrekeningen	22.499.709	6.764.899
ABN AMRO Living on the Edge	-	-
ABN AMRO rekening courant Living on the Edge	5.064	3.467
ABN AMRO rekening courant Transboundary	-	-
	28.925.801	10.751.669

Hieronder zijn opgenomen de direct opeisbare gelden bij bankinstellingen.

2.5.7 Reserves en fondsen

De continuïteitsreserve is bedoeld voor het opvangen van risico's die het voortbestaan van Vogelbescherming Nederland in gevaar kunnen brengen. Deze mag op basis van de Richtlijn Financieel Beheer van Goede Doelen Nederland (GDN) maximaal 1,5 maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie bedragen.
De continuïteitsreserve dient gebaseerd te zijn op een analyse van specifieke risico's.
De Raad van Toezicht van Vogelbescherming hanteert als norm een continuïteitsreserve van minimaal 0,7.
De continuïteitsreserve bedraagt ultimo 2019 € 6.721.871. Dit is afgerond 0,74 maal de jaarlast van de werkorganisatie die wordt bepaald aan de hand van de Richtlijn Financieel Beheer van GDN. Hiermee kunnen de vaste uitvoeringskosten gedurende 9,0 maanden gedekt worden. Naast de continuïteitsreserve zijn er nog andere bestemmingsreserves opgenomen, waaronder de bestemmingsreserve financiering activa bedrijfsvoering van € 4.964.000 en de bestemmingsreserve uitvoering SMP 2020 - 2025 van € 1.057.000.

Reserves

De mutaties in de reserves kunnen als volgt worden toegelicht:

	2019	2018
Continuïteitsreserve:		
Stand per 1 januari	6.251.253	4.913.529
Mutatie boekjaar	470.618	1.337.724
Stand per 31 december	6.721.871	6.251.253
Bestemmingsreserve financiering activa doelstelling		
Stand per 1 januari	402.383	352.622
Mutatie boekjaar	-31.012	49.761
Stand per 31 december	371.371	402.383
Bestemmingsreserve financiering activa bedrijfsvoering		
Stand per 1 januari	5.311.863	5.041.078
Mutatie boekjaar	-347.523	270.785
Stand per 31 december	4.964.340	5.311.863
Bestemmingsreserve versterking Campagne		
Stand per 1 januari	277.952	210.026
Mutatie boekjaar	-155.552	67.926
Stand per 31 december	122.400	277.952

Bestemmingsreserve versterking uitvoering SMP		
Stand per 1 januari	600.000	1.152.942
Mutatie boekjaar	-192.094	-552.942
Stand per 31 december	407.906	600.000
Bestemmingsreserve versterking bedrijfsvoering		
Stand per 1 januari	200.000	112.411
Mutatie boekjaar	-200.000	87.589
Stand per 31 december	0	200.000
Bestemmingsreserve voorbereiding SMP 2020-2025		
Stand per 1 januari	783.757	-
Mutatie boekjaar	273.439	783.757
Stand per 31 december	1.057.196	783.757

Bestemmingsreserve financiering activa doelstelling

De bestemmingsreserve activa doelstelling wordt direct gebruikt voor de realisatie van de doelstelling.
De grootte is gelijk aan de boekwaarde. De bestemmingsreserve activa doelstelling heeft betrekking op de voorraden.

Bestemmingsreserve financiering activa bedrijfsvoering

De bestemmingsreserve financiering activa bedrijfsvoering wordt gevormd voor bedragen die aangewend zijn om immateriële en materiële vaste activa in het kader van de bedrijfsvoering te financieren. Het bedrag van de bestemmingsreserve is gelijk aan de boekwaarde van de materiële en immateriële activa.

Bestemmingsreserves

Middels de bestemmingsreserves kunnen de meerjarenplannen op een hoger niveau worden uitgevoerd.
Naast intensivering van de beschermingsdoelen zijn middelen vrij gemaakt voor de innovaties op het gebied van marketing, communicatie en bedrijfsvoering.

Bestemmingsfondsen

Onder bestemmingsfondsen zijn middelen opgenomen, waarvan de doelstelling door derden is bepaald.
Het beleid van Vogelbescherming is erop gericht om de bestemmingsfondsen binnen 3 jaar te besteden.
De samenstelling van het saldo van de bestemmingsfondsen ultimo boekjaar is als volgt:

	2019	2018
Stand per 1 januari	3.783.158	3.426.990
Bij: giften en donaties	2.832.893	1.268.636
Af: bestedingen	1.240.079	912.468
Stand per 31 december	5.375.972	3.783.158

Specificatie van de bestemmingsfondsen

	Saldo 01-01-19	Toevoeging	Uitgaven	Saldo 31-12-19
Blauwe Kiekendief / Wadvogels van Allure	17.257	-	17.257	-
Beleef de Lente	10.025	1.823	11.848	-
Flyways - Veiligheid voor beide Grutto's	10.280	-	-	10.280
Fonds Schouwen-Duiveland	116.977	-	15.180	101.797
Gierzwaluw	227	-	227	-
NPL Waddeneilanden (voorm. Polderpracht)	438.753	606.933		1.045.686
Living on the Edge	4.183	-	4.183	-
Rust voor vogels - ruimte voor mensen	27.480	-	27.480	-
Stern Groep N.V. Fonds	79.816	40.000	35.804	84.012
Weidevogels 2015	8.228	-	8.228	-
Kustvogels / Tapuit	29.472	7.000	10.535	25.937
Moerasvogels	2.184	-	-	2.184
Zoutpannen - Zuid Europa / Noordafrika	15.693	-	15.693	-
Akkervogelparadijs Schouwen-Duiveland	87.451	-	20.562	66.889
PARTRIDGE Zeeland	82.000	-	17.287	64.713
Jaar van de Kievit 2016	14.794	-	-	14.794
Jeugdeducatie Beleef de Lente Junior	1.996	-	-	1.996
Onder strandbroeders - duinkust - Sterns	-			-
Living on the Edge II	12.733	7.498	16.951	3.280
Flyway (fonds van periodieke schenkingen)	47.531	30.935	59.197	19.269
Weidevogels, speciale acties	15.752	5.292	-	21.044
Birdlife Prev.Extinc.Actie ArjanDwarshuis	5.082	125	5.207	-
Grote karekiet 2017	56.857	40.065	39.859	57.063
Illegale jacht 2017	137.251	6.920	-	144.171
Doeldonaties Grondspoor	8.200	-	-	8.200
Doel-donateur Juridische Zaken	-	10.000	1.000	9.000
Doelnalatenschap weidevogels	26.000	-	-	26.000
Weidevogels 2017	216.148	36.204	69.028	183.324
Jaar van de Huiszwaluw 2018	-			-
BirdsBeesBusiness (NPL/ICCO)	330.442	1.038.491	379.923	989.010
Rode Lijst	93.358	745	-	94.103
Vogelwiede afdracht Monier	1.325	3.125	-	4.450
Elke meter telt, actie 2018	28.948	10.231	-	39.179
Strandplevier	124.213	14.057	70.523	67.747
Inrichting De Pine	8.153	-	8.153	-
Educatie en Huismus op School	14.934	-7.419	-	7.515
Broedgebieden Rottemeren	8.200	15.000	-	23.200
Kustvogels West Afrika	106.141	26.253	14.559	117.835
PARTRIDGE Extension	122.165	144.038	122.165	144.038
Stadsvogels	10.834	5.500	3.750	12.584
Zomertortel 2019	-	182.511	32.852	149.659
Wij en Wadvogels HVP 2019	-	100.227	18.041	82.186
Zangvogels Indonesië 2019	-	82.433	14.838	67.595
Greener Future Fonds	-	29.360	-	29.360
Leefgebied Weidevogels (nalatenschap 2019)	-	300.000	-	300.000
Zwarte Stern 2019	-	28.352	-	28.352
Inrichting Onnerpolder	-	42.333	-	42.333
Akkervogels 2019	-	15.000	-	15.000
Lobby Beleid & Strategie	-	5.000	-	5.000
Subtotaal	2.321.083	2.828.032	1.040.330	4.108.785
Bijzondere bestemmingsfondsen				
Meer IJsselmeer (donatie van de NPL)	1.462.085	4.861	199.749	1.267.197
Totaal	3.783.168	- 2.832.893	1.240.079	5.375.982

2.5.8 Voorzieningen

Voorziening jubileumuitkering

Werknemers van Vogelbescherming hebben gedurende hun dienstverband recht op een aantal jubileumuitkeringen.
Bij het vaststellen van de voorziening wordt rekening gehouden met de volgende elementen:
- de personeelsleden waarop de regeling van toepassing is;
- de geschatte kans dat personeel in aanmerking komt voor de uitkering;
- de leeftijden, de salarissen en de levenskansen van de in de berekening betrokken personeelsleden;
- de hoogte van de uitkeringen;
- een rentevoet van 2% voor de berekening van de contante waarde.

	2019	2018
Stand per 1 januari	34.376	35.234
Bij: dotatie	0	
	34.376	35.234
Af: onttrekking	3.061	858
Stand per 31 december	31.315	34.376

2.5.9 Schulden

	2019	2018
Te betalen aan crediteuren	955.756	922.172
Te betalen loonbelasting en sociale lasten	146.817	155.602
Te betalen omzetbelasting	155.042	132.766
Te betalen pensioenpremie	47.100	-
Vooruitontvangen subsidies en donaties*	434.495	647.657
Vooruitontvangen bijdrage WNF (NPL) inzake Haringvliet	325.095	596.301
Vooruitontvangen bijdrage Postcodeloterij inzake Polderpracht	-	522.549
Vooruitontvangen subsidie Waddenfonds inzake Wij en Wadvogels	1.500.000	-
Reservering vakantiedagen medewerkers	249.084	228.041
Te ontvangen facturen van projectuitvoerders	312.724	401.791
Vooruit ontvangen contributies van leden	823.034	854.000
Te ontvangen facturen van Accountant	30.130	25.450
Vooruitontvangen bijdrage Postcodeloterij inzake Holwerd aan Zee	14.955.219	-
Overige kortlopende schulden	81.959	63.720
Totaal kortlopende schulden	20.016.455	4.550.049

* Specificatie vooruitontvangen subsidies en donaties:

	2019	2018
Waddenfonds: Rust voor vogels - ruimte voor mensen	262.036	318.112
Ministerie EZ: Vogelakkers	0	-42.644
WNF (NPL) Haringvliet - Monitoring	0	6.925
Provincie Zeeland (Life IP)	1.728	1.728
Diverse subsidies en donaties	170.731	363.536
	434.495	647.657

2.6 Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

2.6.1 Periodieke giften

Op basis van overeenkomsten voor periodieke giften met particulieren heeft Vogelbescherming ultimo 2019 voorwaardelijke rechten verworven van € 778.516. De verworven voorwaardelijke rechten hebben betrekking op de periode 2020 tot en met 2024.

2.6.2 Nalatenschappen belast met vruchtgebruik

Vogelbescherming Nederland is per 31 december 2019 erfgenaam van 5 nalatenschappen belast met vruchtgebruik.
De waarde van de nalatenschappen belast met vruchtgebruik is gelijk aan 2018 en bedraagt € 132.000.
Er is hier sprake van bloot eigendom. Bij vruchtgebruik wordt niet gewaardeerd als de vruchtgebruiker mag interen, vervreemden of beleggen.
Waardering of verwerking vindt pas plaats als het vruchtgebruik is geëindigd.
Er bestaat per balansdatum een vordering uit voorgaande jaren op een nalatenschap die niet in de balans is opgenomen, omdat de omvang niet betrouwbaar kan worden ingeschat. De initiële omvang van de nalatenschap bedroeg ca. € 3.000.000. Bij de notaris is daarvan momenteel ca. € 700.000 bekend. Vogelbescherming Nederland deelt hierin mee voor een derde deel.

2.6.4 Reguliere bijdrage Nationale Postcode Loterij

Vogelbescherming heeft een contractueel voorwaardelijk recht verworven voor een jaarlijkse donatie van € 1.800.000. De bijdrage van de NPL wordt na afloop van het verslagjaar uitbetaald. De huidige toezegging loopt t/m het jaar 2020.

2.6.5. Niet uit de balans blijkende verplichtingen uit meerjarige contracten

In het verslagjaar zijn contracten met partijen gesloten die een meerjarige looptijd hebben. De kosten die uit hoofde van deze contracten te verwachten zijn, worden in de jaarplanningen van de komende jaren opgenomen en begroot in het betreffende boekjaar.

Contractuele verplichtingen in het boekjaar:	
2020	502.253
2021	421.466
2022	106.439
Totaal	1.030.158

2.7 Toelichting op de staat van baten en lasten

2.7.1 Baten van particulieren

	Werkelijk 2019	Werkelijk 2018
Nalatenschappen	2.525.045	4.302.029
Contributies	4.983.172	4.677.358
Donaties en giften	728.296	768.756
Eigen loterijen en prijsvragen	-	-
Overige baten van particulieren	-	-
Totaal baten van particulieren	8.236.513	9.748.143

In 2019 is € 4.983.172 aan contributie van leden ontvangen. Het aantal leden per 31 december 2019 bedraagt 141.038 (ultimo 2018: 141.888).
Bij de nalatenschappen was in 2018 sprake van een sterke toename, onder andere door een zeer grote nalatenschap. Dit verklaart het grote verschil ten opzichte van het verslagjaar.

2.7.2 Baten van bedrijven

	Werkelijk 2019	Werkelijk 2018
Baten van bedrijven	473.985	483.986
Totaal baten van bedrijven	473.985	483.986

2.7.3 Baten van loterijorganisaties

	Werkelijk 2019	Werkelijk 2018
Nationale Postcode Loterij		
- reguliere bijdrage	1.800.000	1.800.000
- project BirdsBeesBusiness	1.038.491	400.160
- project Polderpracht	486.596	193.110
- project Haringvliet Recreatie	263.337	783.695
- project Holwerd aan Zee	44.781	-
Vriendenloterij	4.752	5.841
Totaal baten van loterijorganisaties	3.637.957	3.182.806

Deze post bestaat met name uit de bijdragen van de Nationale Postcode Loterij (NPL).

Voor de periode 2017 tot en met 2020 is een overeenkomst afgesloten, waarin bepaald is dat Vogelbescherming Nederland als beneficiënt zal delen in de opbrengst van de loterij. De reguliere bijdrage van de Nationale Postcode Loterij wordt als bate verantwoord in het jaar waarin deze bijdrage wordt ontvangen.
In het voorjaar van 2017 kende de NPL € 1,7 mln toe voor het project 'Meer IJsselmeer'. De start van de uitvoering begon in het najaar van 2017 en zal circa drie jaar in beslag nemen.
Voor het project "Polderpracht" is in 2015 een bedrag van € 2.301.000 ontvangen van de NPL. Het project is afgesloten op 31 december 2019.
In maart 2016 heeft de NPL een Droomfondsaanvraag toegekend van € 13,5 miljoen aan verschillende organisaties onder penvoerderschap van het Wereld Natuur Fonds voor het project 'Natuurherstel Haringvliet'. Vogelbescherming is voor het deelproject Recreatie Haringvliet' als penvoerder aangewezen. Het toegekende bedrag voor dit deelproject bedroeg aanvangelijk € 3,03 miljoen.
Het projectonderdeel 'Haringvliet uit de Hoogte' loopt nog door t/m 31 december 2020.
In maart 2018 kende de NPL een gezamelijke financiering toe aan Stichting ICCO - Internationale Ontwikkelingssamenwerking en aan Vogelbescherming Nederland voor een bedrag van € 2.834.000. Het deel ad € 1.438.650 dat onder beheer van Vogelbescherming valt is opgenomen in een bestemmingsfonds.
In maart 2019 kende de NPL de Droomfondsaanvraag toe aan Vogelbescherming en de Waddenvereniging voor een bedrag van € 15.000.000 i.v.m. het project Holwerd aan Zee. Vogelbescherming is penvoerder. Dit project heeft een looptijd van vier jaar.
De ontvangst is geboekt onder de vooruitontvangen bedragen.

2.7.4 Baten van subsidies van overheden

	Werkelijk 2019	Werkelijk 2018
Instantie		
Waddenfonds (overheidsfonds)	183.347	252.459
Minist. van LNV	27.435	117.713
Europese Unie, Directie Agri	128.928	96.613
Gemeentes	-4.316	43.601
Provincies	279.387	781.471
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)	12.414	-
Totaal baten van subsidies van overheden	627.195	1.291.857

Waddenfonds. Hoofdfinancier van:
Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen. Looptijd t/m 31.12.2022
Wadvogels van Allure. Looptijd t/m 30.04.2020
Pilot Natuurrijke Slaperdijken. Toegekend in 2019. Looptijd t/m 28.02.2023
Wij & Wadvogels. Toegekend in 2019. Looptijd t/m 31.12.2022

Europese Unie. Hoofdfinancier van:
Project Partridge. In 2019 is de verlenging toegekend,
waardoor de looptijd is gewijzigd: t/m 30-6-2023
Project Life IP ZW-Delta. Looptijd t/m 30-9-2022
Project Greener future for Young farmers (CAP AGRI). Looptijd t/m 31.5.2020

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Medefinancier van:
Wij & Wadvogels. Looptijd t/m 31.12.2022

Europese Unie. Medefinancier van:
Project Partridge. Looptijd t/m 31-10-2020
Project Life IP ZW-Delta. Looptijd t/m 30-9-2022

Provincie Noord-Brabant. Hoofdfinancier van:
Project Vogels en Vleermuizen in de B5. Looptijd t/m 31-3-2022
Project Heel Brabant bouwt natuurinclusief. Looptijd t/m 31-12-2020

Provincie Noord-Holland. Medefinancier van:
Project Wadvogels van Allure. Looptijd t/m 30-04-2020
Wij & Wadvogels. Looptijd t/m 31.12.2022

Provincie Zuid-Holland. Medefinancier van:
Deelproject Landschapstafel binnen Recreatie Haringvliet. Looptijd t/m 31-12-2022

Provincie Zeeland. Medefinancier van:
Project LIFE IP Zuidwestelijke Delta. Looptijd t/m 30-09-2022

Provincie Friesland. Medefinancier van:
Project Wadvogels van Allure. Looptijd t/m 30-04-2020

Provincie Groningen. Medefinancier van:
Pilot Natuurrijke Slaperdijken. Looptijd t/m 28.02.2023
Wij & Wadvogels. Looptijd t/m 31.12.2022

2.7.5 Baten van verbonden organisaties zonder winststreven

	Werkelijk 2019	Werkelijk 2018
Bettie Wiegman Fonds	-	6.600
Totaal baten van verbonden organisaties zonder winststreven	-	6.600

2.7.6 Baten van andere organisaties zonder winststreven

	Werkelijk 2019	Werkelijk 2018
Prins Bernhard Cultuurfonds		
-project Stadsvogelconferentie	-	2.500
-project Reddeingsplan Grote Karekiet	15.000	-
-project Stadsvogelconferentie Nijmegen	2.500	-
-project Greener future for Farmers (CAP III)	11.291	-
Anoniem fonds D	-	-
- project Kustvogel Tapuit	6.000	-
- project Jaar van de huiszwaluw	2.507	-
- project Factsheets	-	2.500
Anonieme stichting C		
- project Gezond riet voor de Roerdomp	-	17.498
- project Rust voor Vogels - Ruimte voor Mensen	27.733	
- project Reddeingsplan Grote Karekiet	14.887	
Stichting Sportvisserij Nederland		
- project Haringvliet	6.500	-
It Fryske Gea		
- project Zeearend - Beleef de Lente	-	5.000
Natuurmonumenten		
- project Recreatie Haringvliet	6.500	-
Wereld Natuur Fonds		
- project Haringvliet	5.225	-
- verrekening diverse projecten voorgaande jaren	-	-2.795
Stichting ANV		
-project Amstel Natuur Zuivel (retour beschikking)	-	-12.550
BirdLife International		
- project Life Euro SAP (verrekening project)	-	-807
- project Zenderonderzoek Zomertortel	9.990	-
Anonieme stichting E		
- project Broedgebieden Rottemeren	-	10.000
- project Zwarte Stern	8.352	
Vogelwacht Utrecht		
- project De grote Karekiet	-	7.500
Anoniem fonds H		
- project Huismus op school (terugbetaling)	-8.419	16.490
Anonieme stichting B		
- project Onnerpolder	-	15.061
- Greener Future Fonds	19.360	-
Anoniem Fonds A		
- project Kennis zaaien voor de Patrijs	-	122.165
- project Partridge Extention	144.038	-
Dinamo Fonds		
- project Tapuit	-	10.000
- project Zwarte Stern	15.000	-
Landschap Noord-Holland		
- project Beleef de Lente	-	5.000
Amstelland Fonds		
- project Amstel Natuur Zuivel	-	2.000
Zuivel.NL		
- project Amstel Natuur Zuivel	-	12.550
BPD Cultuurfonds		
- project Recreatie Haringvliet	-	23.065
Staatsbosbeheer		
- project Recreatie Haringvliet	6.500	-
Stichting ARK		
- project Recreatie Haringvliet	6.500	6.000
Stichting Trekpaerd		
- project Zwarte Stern	5.000	-
Anonieme stichting G		
- project Marker Wadden	4.861	-
Anoniem fonds F		
- De grote Karekiet	6.200	-
Stichting Bouwstenen voor Dierenbescherming		
- Vogels en vleermuizen in Zwolle	4.000	-
Diverse organisaties voor		
- project juridisch onderzoek 'Aanvullingsbesluit'	8.500	-
Diverse organisaties voor		
- project Benchmarks provinciale uitvoering	4.000	15.500
Diverse opbrengsten	19.021	-
Totaal baten van andere organisaties zonder winststreven	351.046	256.677

2.7.7 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

	2019	2018
Netto-omzet winkel	1.689.332	1.628.424
Kostprijs winkel	-1.211.211	-1.105.448
Opbrengst verkoop artikelen bestemd voor doelstelling	478.121	522.976
Opbrengst verhuur huisvesting	52.521	56.978
Opbrengst verkooop grond en vastgoed	300.000	-
Diverse opbrengsten	309.050	272.474
Totaal baten als tegenprestatie	1.139.692	852.428

2.7.8 Overige baten

	2019	2018
Restitutie BTW	20.000	25.000
Diverse baten	14.172	37.268
Totaal overige baten	34.172	62.268

2.7.9 Bestedingen aan de doelstelling

Specificatie bestedingen:	2019	2018
Bescherming Algemeen	819.222	706.459
Bescherming Natuur	2.217.584	2.932.183
Bescherming Landelijk gebied	1.627.095	1.793.666
Bescherming Stad	1.420.448	1.282.275
Bescherming Internationaal	1.462.078	1.061.733
Activeren van de samenleving	2.877.794	2.924.417
Totaal	10.424.222	10.700.733

De bestedingen aan de doelstelling in het verslagjaar zijn nagenoeg gelijk aan die in 2018.

2.7.10 Wervingskosten

Onder wervingskosten zijn alle kosten verantwoord die betrekking hebben op het verwerven van baten fondsenwerving.

Specificatie kosten fondsenwerving:	2019	2018
Eigen fondsenwerving	1.363.517	1.297.592
Subsidies	243.330	263.606
Totaal wervingskosten	1.606.847	1.561.198

	2019	2018
Geworven baten	13.326.696	14.970.069
Wervingskosten in percentage van geworven baten	12,1%	10,4%

In 2019 werd 12,1% van de geworven baten uitgegeven aan wervingskosten. Het hogere percentage tegenover 2018 wordt veroorzaakt door 1.643.000 euro lagere baten, terwijl de kosten fondsenwerving iets hoger liggen dan in 2018.
De wervingskosten bestaan in 2019 voor 84,8% uit kosten voor eigen fondsenwerving.
Dit komt neer op 10,23% van de geworven baten (2018: 8,6%). Dit percentage ligt ruimschoots onder de CBF-norm van 25%.

2.7.11 Kosten beheer en administratie

	2019	2018
Kosten beheer en administratie	1.278.797	1.120.059
Som der lasten	13.309.866	13.381.990
% beheer en administratie	9,6%	8,4%

De kosten voor beheer en administratie worden berekend volgens de aanbevelingen van Goede Doelen Nederland.
De kostenverdeelstaat is opgenomen in bijlage 3 en een toelichting op de gebruikte parameters in bijlage 1.
In het verslagjaar zijn de beheer- en administratiekosten alleen met 1% gestegen tegenover 2018. De totale lasten zijn in het verslagjaar iets minder dan in 2018. De norm voor de kosten beheer en administratie is door de directeur-bestuurder van Vogelbescherming vastgesteld op maximaal 10% van de som der lasten.

Personeelskosten

Specificatie van de personeelskosten:	2019	2018
Salarissen	4.387.115	4.152.048
Sociale lasten	734.877	709.810
Pensioenpremie	473.617	476.005
Overige personeelskosten	421.075	324.802
Totaal personeelskosten	6.016.683	5.662.664

In 2019 is er een salarisverhoging van 2,1% toegepast. De personeelskosten in totaal zijn in 2019 met € 354.737 gestegen.
In 2018 was de stijiging € 103.077.

2.7.12 Saldo financiële baten en lasten

	2019	2018	2017	2016
Rentebaten	531	4.427	50.884	61.895
Dividend	4.390	6.845	3.695	2.180
Gerealiseerde koersresultaten	-	-	-36.537	-
Ongerealiseerde koersresultaten	218.652	-109.099	49.557	30.618
Rentebaten en baten uit beleggingen	223.573	-97.827	67.599	94.693
Externe kosten beleggingen	3.576	4.179	5.560	6.946
Saldo financiële baten en lasten	219.997	-102.006	62.039	87.747

De beleggingsportefeuille is ondergebracht bij F. Van Lanschot Bankiers. De bank adviseert de directeur-bestuurder bij beleggingsbeslissingen, op basis van een beleggingsplan. Het ongerealiseerde koersresultaat wordt opgenomen in staat van baten en lasten.

Baten in natura:

In het boekjaar 2019 heeft Vogelbescherming geen directe baten in natura van materiele omvang ontvangen.
Branchebreed gebruikelijke kortingen, onder andere bij licenties, publicaties en drukwerk worden niet als baten in natura beschouwd, mede gezien de beperkte omvang. In het kader van de actie Kijkers voor Kijkers ontvangt Vogelbescherming gebruikte verrekijkers van particulieren om deze door te geven aan vrijwillige vogelwachters in partnerlanden, met name in Afrika. Het materieel heeft een beperkte economische waarde en zou bij doorverkoop nauwelijks tot baten leiden. De kijkers kunnen vaak pas in gebruik genomen worden nadat deskundige vrijwilligers van Vogelbescherming deze gerepareerd hebben. De ideële waarde daarentegen is uiteraard heel groot.

Gebeurtenissen na balansdatum:

Op 4 maart 2020 werd tijdens de Goed Geld Gala van de Nationale Postcode Loterij (NPL) bekend gemaakt dat de NPL voor projcten van het Rijke Wijde Vogelfonds een bijdrage van 1 miljoen euro aan Vogelbescherming Nederland ter beschikking stelt.
In maart 2020 heeft de Nederlandse overheid in het kader van de uitbraak van het coronavirus maatregelen getroffen en is duidelijk geworden dat de economie hard getroffen zal worden. Vogelbescherming Nederland heeft een impact-analyse opgesteld en heeft

bekeken wat de gevolgen zijn voor de activiteiten en financiering van de organisatie. Omdat veel projecten, met name van overheden en ook van de NPL, een al toegezegde en grotendeels uitbetaalde financiering kennen, zijn hiervoor in de komende periode geen grote tegenvallers te verwachten. Wel bestaat de kans dat projecten een langere looptijd zullen hebben als gevolg van het feit dat niet alle activiteiten normale doorgang kunnen vinden. De risico's voor de financiering van Vogelbescherming liggen met name op de middellange termijn als gevolg van de economische teruggang waarvan de omvang op dit moment nog niet goed te voorspellen is. Hierop wordt geanticipeerd door het in kaart brengen van alle verplichtingen om zodoende snel in te kunnen grijpen als het noodzakelijk wordt de uitgaven te beperken. De organisatie heeft voldoende liquiditeit en is voldoende solvabel om tegenvallers op te vangen en daarom is er geen indicatie dat de coninuiteit van de organisatie in gevaar komt.

3. Overige informatie

Werknemers

Gedurende het boekjaar zijn op basis van Fte's gemiddeld 70,3 (2018: 68,3) werknemers in dienst van de Vereniging.

Gemiddeld per afdeling:	**2019**	**2018**
Afdeling Communicate	25,6	27,2
Afdeling Bescherming	28,7	26,2
Afdeling Bedrijfsvoering	15	13,9
Directie	1,0	1,0
	70,3	68,3

Bezoldiging Directeur-Bestuurder

Naam	A.J.M. Wouters		
Functie	Directeur - Bestuurder		
Dienstverband:			
- aard	Onbepaald		
- uren per week	40		
- parttime percentage	100		
- periode	01-01-2019/31-12-2019		
Beloning (in euro's)			
Jaarinkomen			
Bruto salaris		104.368	
Vakantiegeld		8.523	
Eindejaarsuitkering		8.843	
Jubileumgratificatie		2.174	
Totaal jaarinkomen		123.908	
Sociale lasten en verzekeringspremies (werkgeversdeel)		7.007	
Belastbare vergoedingen/bijtellingen		-	
Pensioenlasten (werkgeversdeel)		17.636	
Overige beloningen op termijn		-	
Uitkering beëindiging dienstverband		-	
Totaal overige lasten en vergoedingen		24.643	
Totaal bezoldiging 2019		148.551	
Totaal bezoldiging 2018			143.112

Het bruto jaarinkomen ad € 123.908 van de Directeur-Bestuurder blijft onder de voor 2019 geldende maximumnorm van € 138.020 (categorie I) van de beloningsregeling van Goede Doelen Nederland.

Vergoedingen Raad van Toezicht en Ledenraad

De leden van de Raad van Toezicht en de Ledenraad verrichten hun werkzaamheden belangeloos.
Ook zijn aan hen geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt. Wel kunnen de gemaakte reiskosten voor vergaderingen worden vergoed. In 2019 is in totaal € 3.815 uitbetaald aan reiskosten aan leden van Raad van Toezicht en Ledenraad.

4. Overige gegevens

4.1 Controleverklaring accountant

T: +31 (0)30 284 98 00
E: utrecht@bdo.nl
www.bdo.nl

BDO Audit & Assurance B.V.
Postbus 4053, 3502 HB Utrecht
Van Deventerlaan 101, 3528 AG Utrecht
Nederland

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Ledenraad en de Raad van Toezicht van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (“Vogelbescherming Nederland”)

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2019 van Vogelbescherming Nederland te Zeist gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Vogelbescherming Nederland op 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming de in Nederland geldende Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 650 Fondsenwervende instellingen (RJ 650).

De jaarrekening bestaat uit:
1. de balans per 31 december 2019;
2. de winst-en-verliesrekening/ staat van baten en lasten over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’.

Wij zijn onafhankelijk van Vogelbescherming Nederland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Statutair gevestigd te Eindhoven en ingeschreven in het handelsregister onder nummer 17171186.
BDO Audit & Assurance B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid, en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam “BDO” optreden.
BDO is de merknaam die wordt gebruikt ter aanduiding van het BDO netwerk en van elk van de BDO Member Firms.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het bestuursverslag;
- de overige gegevens;
- bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met RJ 650. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vereniging haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Utrecht, 30 april 2020

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g.

drs. J.S. Terlingen RA

Bijlage 1. Model voor kostentoerekening

	Toerekening aan:		
	Beheer en Administratie	**Realisatie Doelstelling**	**Fondsenwerving**
Kostensoort:			
Bestuur en ledenraad	Bedrag per mw.		
Personeelskosten	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.
Huisvesting	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.
ICT	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.
Afschrijving en financiële lasten	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.
Overige kosten, als drukwerk en kopieerkosten	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.	Bedrag per mw.
Directie	35%	49%	16%
Hoofd bedrijfsvoering	40%	56%	4%
Bedrijfsondersteuning & HRM	50%	25%	25%
Financiën & Control	40%	45%	15%
Bureausecretariaat & Facilitaire zaken	31%	54%	15%
Hoofd Bescherming	0%	100%	0%
Beleid & Strategie	0%	100%	0%
Natuur	0%	100%	0%
Landelijk Gebied	0%	100%	0%
Stad	0%	100%	0%
Internationaal	0%	100%	0%
Hoofd Communicatie	0%	85%	15%
Strategische communicatie & campagnes	0%	95%	5%
Marketing	5%	45%	50%
Eigen Media	0%	100%	0%
Retail	0%	45%	55%
Servicecentrum	20%	70%	10%

Bijlage 2. Begroting 2020

INKOMSTEN	
Baten van particulieren:	
Contributies	5.085.000
Donaties	695.000
Nalatenschappen	1.700.000
Totaal baten van particulieren	7.480.000
Baten van bedrijven	495.000
Baten van loterijorganisaties	2.041.367
Baten van subsidies van overheden	4.954.572
Baten van andere organisaties zonder winstoogmerk	42.323
Baten als tegenprestatie levering producten en diensten	913.636
Financiele baten en lasten	-3.000
Overige baten	40.000
TOTAAL INKOMSTEN	**15.963.898**
UITGAVEN	
Out of pocket kosten:	
Afdeling Bescherming	7.981.000
Afdeling Communicatie	2.954.530
Afdeling Bedrijfsvoering en Directie	1.926.987
Totaal out of pocket kosten	12.862.517
Personeelskosten	6.033.276
TOTAAL UITGAVEN	**18.895.793**
EINDRESULTAAT	**-2.931.895**
Resultaatverdeling:	
Onttrekking aan bestemmingsfondsen	-1.600.245
Onttrekking aan bestemmingsreserves	-731.650
Onttrekking aan fonds activa bedrijfsvoering	-200.000
Begroting onvoorzien (overbegroting)	-400.000
Mutatie continuiteitsreserve	0
	-2.931.895

De begroting 2020 is goedgekeurd door de Raad van Toezicht op 12 december 2019

Bijlage 3. Kostenverdeelstaat 2019

	Bescherming	Activeren van de samenleving	Kosten fondsen-werving	Kosten beheer en administratie	Totaal 2019	Totaal 2018
Afdrachten aan verbonden (internationale) organisaties	121.078	-	-	-	**121.078**	145.260
Salarissen en sociale lasten	2.288.370	1.117.619	624.034	496.633	**5.121.992**	4.861.858
Pensioenlasten	266.648	103.343	57.703	45.922	**473.617**	476.005
Overige personeelskosten	237.067	91.879	51.301	40.828	**421.075**	279.417
Advies- en controlekosten	672.975	260.821	145.632	115.900	**1.195.328**	156.244
Huisvestingskosten	92.875	35.995	20.098	15.995	**164.963**	222.209
Uitbesteed werk	357.234	138.451	77.306	61.523	**634.514**	2.985.555
Publiciteit en communicatie	629.318	243.901	136.184	108.381	**1.117.784**	2.258.459
Afschrijvingskosten	293.831	113.878	63.585	50.604	**521.898**	396.894
Kantoor en algemene kosten	1.991.695	771.908	431.003	343.011	**3.537.617**	1.600.090
Totale lasten	**7.546.428**	**2.877.794**	**1.606.847**	**1.278.797**	**13.309.866**	**13.381.990**

COLOFON

Zeist, 2020.
Dit is een uitgave van Vogelbescherming Nederland.

Online samenvatting Jaarverslag 2019
www.jaarverslagvogelbescherming.nl

Vogelbescherming Nederland
Boulevard 12
3707 BM Zeist

Postbus 925
3700 AX Zeist
030-693 77 00
info@vogelbescherming.nl
www.vogelbescherming.nl

Giften

Sandra Peters, via info@vogelbescherming.nl
030-693 77 00

Sponsoring bedrijven; periodiek schenken; nalaten

Jaap Hijmans, via info@vogelbescherming.nl
030-693 77 00

FOTOVERANTWOORDING

Omslag: *Huismus*, Cindy Kuiphuis
Woord vooraf: *Fred Wouters*, foto: André BrockBernd
2.: *Tij*, Katja Effting; *Grutto*, Shutterstock; *Holwerd aan Zee*, buro Harro; *Citroenvlinder*, Shutterstock; *Tij*, Katja Effting; *Shea-boom*, Bernd de Bruijn; *Zomertortels*, Shutterstock; *Boeren van Amstel*, Bram Schiling; *Vijver*, Pixabay; *Eider*, Shutterstock; *Strandplevier*, Shutterstock; *Kerkuil*, Shutterstock; *Wulp*, Shutterstock; *Tapuit*, Shutterstock; *Zonnepanelen*, Shutterstock; *Smient*, Shutterstock; *Triodos-gebouw*, Bart Rieberg.
3.: *Lepelaar*, Shutterstock; *Gierzwaluw*, Shutterstock; *Herfsttuin*, Fred van Diem; *Murk Nijdam*, Fred van Diem; *Koolmezen*, Shutterstock; *Kluten*, Michiel Locker
4.: *Vogels kijken*, Shutterstock; *Torenvalk*, Shutterstock
5.: *Roodborst*, Pixabay-Jill Wellington; *Zwarte stern*, Jelle de Jong; *Waddenzee*, Joachim van der Valk
5.1: *IJsselmeerkust*, Shutterstock; *Waddenzee*, Hans Peeters; *Zwarte stern*, Jelle de Jong; *Zwarte zeekoet*, Jelle de Jong; *Vissersboot;* Shutterstock; *Grote stern*, Jankees Schwiebbe; *Blauwe kiekendief*, Jelle de Jong; *Tij*, Shutterstock; *Grote Karekiet*, Jelle de Jong; *Wulp*, Shutterstock; *Bontbekplevier*, Jouke Altenburg;
5.2: *Grutto*, Shutterstock; *Egbert Zorgdrager en Jan-Willem Zeilstra*, Hans Peeters; *Patrijs*, Anne-Lieke Struijk-Faber; *Kievit*, Shutterstock; *Velduil*, Jelle de Jong
5.3: *Excursie*, Pien Eekhout; *Spreeuw met voer*, Jouke Altenburg; *Gierzwaluw*, Lars Soerink; *Nestkast inmetselen*, Vivara Pro; *Spreeuw op fiets*, Shutterstock; *Zomertuin*, Fred van Diem; *Huismussen*, Shutterstock
5.4: *Gorontalo*, Barend van Gemerden; *Saba*, Bert Denneman; *Marokkaanse leerling in Larache*, Barend van Gemerden; *Zomertortel*, Barend van Gemerden; *Flamingo's*, Lars Soerink; *Senegal vogels tellen*, Jaime Garcia Moreno; *Lepelaars*, Lars Soerink
5.5: *In de klas*, Lars Soerink; *Putter*, Shutterstock; *Vrijwilligersdag*, Stefan Vreugdenhil; *IJsvogel*, Hans Peeters; *In de klas*, Primas Scholengroep; *Zuiver Zuivel*, Weerribben Zuivel; *Nationale Vogelweek*, Harvey van Diek; *Veldleeuwerik*, Shutterstock, *Holwerd aan Zee*, Buro Harro; *Winkel Vogelbescherming*, Ron Steemers
6.: *Noordse stern*, Jelle de Jong; *Vogelwand en pand Vogelbescherming*, Vogelbescherming
7.: *Tuinvogeltelling*, Simone Best; *Medewerkers Vogelbescherming bij Murk Nijdam*, Pien Eekhout, *Ondertekening akkoord duurzame visserij IJsselmeer*, Vogelbescherming; *Landelijke patrijzendag*, Lars Soerink; *Nestkasten en meer*, CJ Wildbird foods
8.: *Rosse grutto's*, Shutterstock; *Patrijs*, Shutterstock
Jaarrekening: *Velduil*, AGAMI-Jari Peltomäki.

Vogelbescherming NEDERLAND

BirdLife INTERNATIONAL PARTNER

Vogelbescherming Nederland
Boulevard 12
3707 BM Zeist

Postbus 925
3700 AX Zeist
030-693 77 00
info@vogelbescherming.nl
www.vogelbescherming.nl

Vogelbescherming
NEDERLAND

BirdLife
INTERNATIONAL
PARTNER